Yurdum! Acı payımı da fısıldıyor
rüzgarın şiir payımı da...
Ülkem yaralı annem
zeytinim güneşim
senin iç kanaman
sürüp giderken
ve bulutluyken
ozan yüreğim
bir tanyeri gibi
kanayacak türküm
ülkem yağmalanmış annem!

Fikret Demirağ

ISBN: 978-9963-733-59-0
9 789963 733590

khora

HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI • YAZAN FİKRET DEMİRAĞ OYUNLAŞTIRAN YAŞAR ERSOY • khora

YAZAN FİKRET DEMİRAĞ OYUNLAŞTIRAN YAŞAR ERSOY

HÜZÜN ANA
VE ÇOCUKLARI

khora

YAZAN **FİKRET DEMİRAĞ** OYUNLAŞTIRAN **YAŞAR ERSOY**

HÜZÜN ANA

VE ÇOCUKLARI

Hüzün Ana ve Çocukları

Yazan *Fikret Demirağ*
Oyunlaştıran *Yaşar Ersoy*

Khora Kitaplığı *71*
Kültür-Sanat *8*

Kapak ve Kitap Tasarım *Umut Ersoy*
Derleyen ve Yayına Hazırlayan *Yaşar Ersoy*

KHORA YAYINLARI
KHORA KİTAP CAFE LTD.
Muzaffer Paşa Cad., Hacı Ali Apt.
(Ledra Palace Işıkları yanı)
Köşklüçiftlik-Lefkoşa KIBRIS

Telefon 0392 22 89 557
E-mail *khora@khorakitap.com*
Web *www.khorakitap.com*

Bu kitap **Söylem Matbaa**'*da basılmıştır.*
16. Sokak Organize Sanayi Bölgesi
Lefkoşa - Kıbrıs

ISBN 978-9963-733-59-0
Birinci Basım *Eylül 2019*
Copyright© KHORA KİTAPLIĞI 2019

YAZAN **FİKRET DEMİRAĞ** OYUNLAŞTIRAN **YAŞAR ERSOY**

HÜZÜN ANA

VE ÇOCUKLARI

KHORA

Katkılarından dolayı Cumhurbaşkanlığı'na teşekkür ederiz.

Khora Yayınları

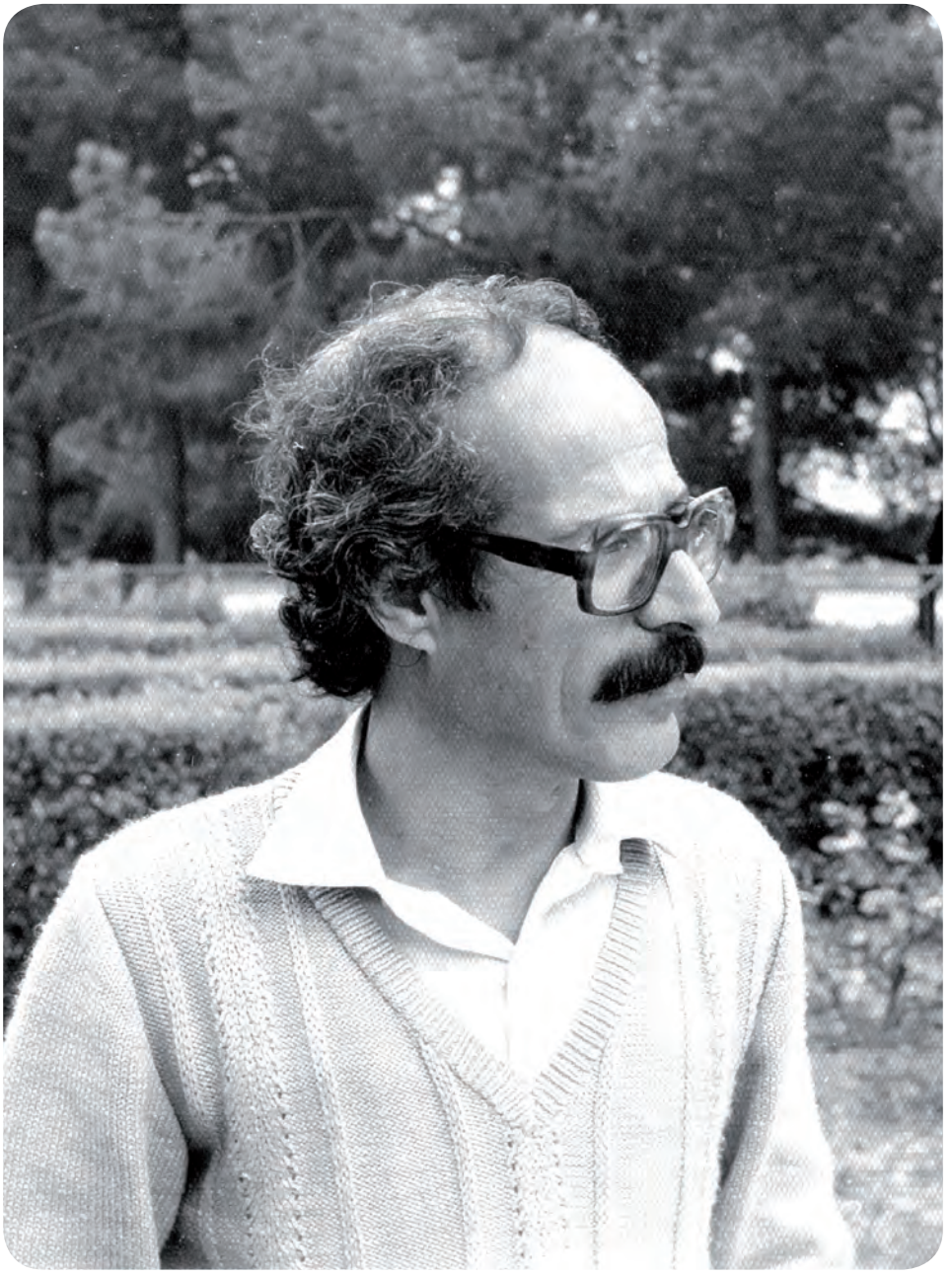

Bir karşı şiir gerek bize, sarsıcı,
silkeleyici bir karşı şiir

Fikret Demirağ

İçindekiler

10 • **O Günden Bugüne**
Mustafa Akıncı

12 • **Onur**
Mehmet Harmancı

16 • **Neden Fikret Demirağ ve "Hüzün Ana ve Çocukları"?**
Yaşar Ersoy

21 • **Şair ve Yazarların Kaleminden Fikret Demirağ'ın Şiiri**

26 • **Yönetmenin Sahneleme Üzerine Notları**

33 • **Hüzün Ana ve Çocukları** *(Oyun Metni)*

102 • **"Hüzün Ana ve Çocukları" Üzerine Yazılanlar**

184 • **Sosyal Medya Paylaşımları**

198 • **Tiyatro Ömrümün 50 Yılı ve Eş Zamanlı Buluşma**
Yaşar Ersoy

202 • **50 Yılın Son Bir Nefesi, Son Bir Kurşunu**
Erol Refikoğlu

204 • **Yarım Asır Kadın Olarak Tiyatro Yapmak**
Işın Cem

206 • **Buluşma**
Osman Alkaş

O Günden Bugüne

Mustafa Akıncı
Cumhurbaşkanı

Başkanı olduğum Lefkoşa Türk Belediyesi tarafından 1980 yılında, Lefkoşa'da ilk kez Kültür Sanat Şenlikleri düzenlenmeye başlandı. 1980 yılının Eylül ayının ilk günlerinde Lefkoşa Mısırlızade Sineması'nda Yaşar Ersoy, Osman Alkaş, Erol Refikoğlu ve Işın Cem, "Vatandaş Oyunu" isimli bir oyun sahneye koyup eleştirel bir üslupla ülkenin durumunu irdelediler. Mevcut düzeni nasıl daha iyi bir hale getirebiliriz arayışı içinde sanatlarını kara mizahla güçlü biçimde sergilediler. Tiyatro, hep ifade edildiği gibi topluma tutulan bir aynadır; herkes kendini ve içerisinde bulunulan koşulları o aynada görür. Daha iyisi daha güzeli aranır. Tiyatronun güldürmek yanında düşündürmek gibi de çok önemli bir işlevi vardır. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun çekirdek kadrosunu oluşturacak olanlar o oyunla beraber, bu işlevi yerine getirmeye çalıştılar. Bu bir ilkti, yeniydi ve arayıştı; dolayısıyla büyük yankıları oldu. O kadar ki; bu sanatçılarımız işlerinden, aşlarından edildiler ve Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'ndan atıldılar. Kuşkusuz bunda Türkiye'de yer alan 12 Eylül darbesinin yarattığı ağır atmosferin Kıbrıs'a yansımasının da etkisi oldu.

Yaşar Ersoy, Osman Alkaş, Erol Refikoğlu ve Işın Cem'in Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrosu'ndaki görevlerine son verilmesinin ardından o dönemin Lefkoşa Türk Belediyesi Başkanı olarak bana düşen görev, işlerine son verilen sanatçıları sokakta bırakmamaktı. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu benim önerim ve belediye meclisinin çoğunluk kararıyla, 1980 yılında mevcut bütçede yapılan bir tadilat kararıyla kuruldu.

2020'de, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun kuruluşunun 40. yılı kutlanacak. Ne mutlu ki böyle bir olay gerçekleşebildi. O günden bugüne, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu gerek yurt içinde gerekse yurtdışında kendini kanıtladı. Onun çekirdek kadrosunu oluşturan arkadaşlarımız sanatlarındaki ellinci yıllarını bu yıl doldurdular.

Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı, 50. sanat yılları nedeniyle Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu ve Işın Cem'e onur plaketi verirken. (Osman Alkaş'ın onur plaketini yurtdışında olması nedeniyle, onun adına Yaşar Ersoy almıştır.)

Yaşar Ersoy, Osman Alkaş, Erol Refikoğlu ve Işın Cem Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nda kendilerinden görevi devralan yetenekli genç bir kuşak da yetiştirdiler. Bu, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'ndaki kurumsallaşmanın bir göstergesidir.

Elinizde tutuğunuz bu kitap 2010 yılında kaybettiğimiz Kıbrıslı Türk şair Fikret Demirağ'ın şiirlerinden Yaşar Ersoy'un oyunlaştırıp sahnelediği "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu ve hakkında yayınlananları içermektedir. Bu vesileyle değerli şairimiz Fikret Demirağ'ı saygı ile anarken 40. yılını kutlamaya hazırlanan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nu da "Hüzün Ana ve Çocukları" gibi nitelikli bir eseri bizlerle buluşturduğu için tebrik etmek isterim.

Onur

Mehmet Harmancı
Lefkoşa Türk Belediyesi Başkanı

Dile kolay 50 yıl, bütün bir yaşam kesiti neredeyse... tiyatroya adanmış 50 koca yıl... Umutları yeşerten, yön veren, "ben" demeden toplumsal sorumluluk alan, durmadan, duraksamadan ve dinlenmeden bir nefeste geçen 50 koca yıl...

Bu 50 yılın özeti aslında tek bir kelime o da "ONUR"...

Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'ndan sırf siyasi görüşleri nedeni ile dışlanan 4 onurlu insan Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun gurur dolu tarihini de yazamaya başlarlar. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nda oluşturdukları toplumcu gerçekçi bakış açılarıyla egemenlerin çıkarlarına karşı toplumun çıkarlarının, çok olanların baskılarına karşı azınlıkta olanların özgürlüklerinin, dayatma yaşam tarzlarına karşı özgür yaşamın, dogmalara karşı ise bilimin, her zaman yanında olmayı başarırlar...

Tüm bunlar yazmak kolay da bir fiil yaşamak, tüm bu cehennem ateşinden üzerlerine tek bir is bulaşmadan çıkabilmek ve sanatıyla bir topluma yön verebilmeyi ısrar ve inatla sürdürebilmenin ne kadar meşakkatli ve zor bir hayat olduğu çok açıktır.

"Onur" demiştik ya; tüm bunları hiç tereddüt etmeden göze alabilenlerin, alabileceği bir payedir onur, tüm yaşanılanlara rağmen çizgisini tek bir milim oynatmayanların taşıyabilecekleri bir gururdur...

Tiyatro bir oyun ama hayat bir oyun değildi. Tiyatronun gücünü bilenler içinse, oyunların, hayatları etkileyebileceği çok net biliniyordu, oyununu insana geçirebilenlerin ise bir gün belki de dünyayı değiştirebilecekleri ve haksızlığa uğrayanların, itilenlerin, dışlananların, sessiz kalanların, aykırıların, farklı bir dünyayının mümkün olabileceğine inananların, bir gün bunu başarabilecekleri gerçeği bunların karşısında olanları çok ama çok korkutuyordu.

Tam 50 yıldır tiyatronun 4 temel direği onları korkutuyor, 50 yıldır susmuyorlar, her koşulda topluma ses vermeyi başarabiliyorlar, tiyatrolarının kapatılması tehdidine karşı tüm toplumu hareketlendirebiliyorlar... Bu nasıl bir güçtü bilir misiniz? Bazıları için korkunç bazıları için ise güven, bizim için 50 yıldır bu hep güven oldu...

Yaşar Ersoy'un "Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi'nde "Eş Zamanlı Buluşma" olarak nitelendirdiği dörtlü yani Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu, Osman Alkaş ve Işın Cem onur içerisinde yoklukları var yaparak, imkansızlıkları her koşulda yenerek, güçlüye rağmen dimdik ayakta durmayı başardılar. İsimlerini ada yaşamına; sadece tiyatroya değil, sadece Kıbrıs Türk toplumuna değil sadece güneye veya sadece kuzeye değil adanın tümüne ve adanın yaşamına onurla yazdırmayı başardılar.

Ne mutlu ki böyle kurucuları olan ve böyle bir zeminde tiyatro varlığı olan bir belediyenin başkanlığını yapma onuruna erişebildim, onların hayatları, yaşanmışlıkları ve tarihe not ettirdikleri ilkeler tiyatroya ve bizlere hep mihmandar olacaktır. Bu da 50 yıllık onuru yaşatmaya vereceğimiz bir söz olsun....

Ve bugün de şiir yaşamımızın usta kalemlerinden Fikret Demirağ'ın şiirlerden oyunlaştıralan "Hüzün Ana ve Çocukları"nda bir kez daha hep beraber tarihi bir oyuna tanıklık ediyoruz. İyi seyirler dilerim.

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununun prömiyer temsili sonrasında, LTB Başkanı Mehmet Harmancı 50. sanat yılları nedeniyle Yaşar Ersoy'a, Erol Refikoğlu'na, Osman Alkaş'a ve Işın Cem adına kızı Özgür Oktay'a onur plaketi verirken.

Neden Fikret Demirağ ve "Hüzün Ana ve Çocukları"?

Yaşar Ersoy

Yüzü aşkın oyunda oyuncu ve yönetmen olarak görev alırken, tiyatronun kurumsallaşması için ilkeli ve ödünsüz emek verip, demokrasi ve barış kültürünün oluşmasına da sanatsal mücadeleyle katkı koyarak ulaştığımız tiyatro ömrümüzün 50. yılı vesilesiyle ne sahneleyebiliriz, oynayabiliriz ve izleyiciyle paylaşabiliriz sorusuna verebileceğimiz tek bir yanıt vardı: Fikret Demirağ.

Çünkü Fikret Demirağ'ın şiir serüveni ve anlayışıyla bizim tiyatro serüvenimiz ve anlayışımızın kesiştiği ortak nokta; "*Toplumcu Anlayış*" bizi buluşturuyordu. Demirağ'ın şiir hayatının ve poetikasının yanı sıra **"Anne Toprak"** ve **"Hüzün Ana"** olarak tanımladığı Kıbrıs'ın; tarihi, kültürel, sosyal, siyasal coğrafyasına ve bu coğrafyadaki insanların trajedisine duyduğu sorumluluk, bu sorumluluğun bilincinde ve ruhunda yarattığı şiirin; aynı sorumluluğun bizim bilincimizde ve ruhumuzda yarattığı tiyatroyla buluşmasının sonucudur: "*Hüzün Ana ve Çocukları*" oyunu. Bu buluşma ilk değildir. 1977 de başlar ve ilk ortak ürününü 1986'da "*Umut İnsanda*" oyunuyla verir. Bu buluşmada dekor tasarımında Emin Çizenel, özgün müzik yapımında Kamran Aziz, müzik seçiminde Bekir Azgın ve piyanoda Mevhibe Çıraklı sevgi ve coşkuyla yer alır. Bu oyun, toplumuzun sanat ve siyasal gündeminin manşetlerine otururken İstanbul'a yaptığı turnede ise Prof. Dr. Sevgi Sanlı, Gösteri Sanat dergisinde tarihe şu kaydı düşer:

> "*LBT sanatçıları İstanbul Harbiye Sahnesi'nde, Umut İnsanda oyunlarıyla bizlere umut aşıladılar. Fikret Demirağ'ın şiirlerinden Yaşar Ersoy'un sahneye uyarladığı oyun üç sözcükle özetlenebilir; dürüstlük, yüreklilik, adanmışlık!*"

Fikret Demirağ'la buluşmamız başka oyunlarda, sayısız etkinliklerde ve mücadelelerde de bir sanat ve barış yoldaşlığı, dostluğu olarak kesintisiz sürer. Öyle ki, biz onu seyircileri olarak ayakta ve gözyaşları içinde alkışlarken, O, bu dünyadaki son şiirini ve son rolünü Lefkoşa Belediye Tiyatrosu sahnesinde oynayarak "*Hüzün Ana*"sı "*Anne Toprak*"ına kavuşana kadar...

Ve şair dostumuza onun dizeleriyle seslenmek boynumuzun borcudur:

"Sen öldükten sonra da
.....
Kanıtlanmış olacak
Yazdığın alçakgönüllü şiirin haklılığı
Duyulacak yıllar sonra da yüreğinin attığı
Doğrulanmış olacak yüreğin ve şiirin
Sen öldükten yıllar sonra da..."

Evet... şair dostumuz Fikret, *"Sen toprağa dağıldıktan sonra da"* bir kez daha Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nda şiirlerinden oyunlaştırdığım ve yönettiğim bir oyunla -*dürüstlük, yüreklilik ve adanmışlık adına*- buluşuyoruz ve buluşturuyoruz izleyicimizi. Tüm ekip *"can benim can"* anlayışından uzak kolektif bilinçle, seni, her an yanımızda hissederek ve yaşayarak; sevgiyle tartışarak, araştırarak, deneyerek, yaratarak, tüm zorlukları, sıkıntıları, kahırları, hastalıkları *"ateşli sabırla"* aşarak çalıştık *"Hüzün Ana ve Çocukları"* oyununu. Bana hep *"Yaşar bir oyun daha yapalım birlikte"* derdin. Yapacağız derdim hep... İşte tiyatro ömrümüzün 50. yılında yaptık şair dostum... Şiirler içinde tiyatronun ışığında yat *"Anne Toprak"*ında...

Tragedya ve Şiir

Antik çağda iki kez doğan anlamına gelen ve doğa tanrısı olarak kabul edilen Dionysos, coşkunun, mutluluğun, yaşama sevincinin tanrısı olarak da bilinir. Dionysos'un ölümü üzerine yasta söylenen şarkılardan (*ditrambos*) tragedya, yeniden doğumu üzerine yapılan kutlamalardan ise komedya çıkar. Tiyatronun, Dionysos adına yapılan şenliklerde doğduğu herkes tarafından bilinmektedir. Tragedyaların konu kaynağı efsaneler, aynı zamanda Grek şiirinin de kaynağıdır. Homeros'un yazdığı şiirsel efsaneler, tragedyanın dilinin alt yapısını oluştururken, bu şiirsel dil tragedya yazarlarının elinde daha da estetize edilerek geliştirilir. Bu nedenle tragedya yazarları birer şair olarak kabul edilirler. Bu konuda o dönemin düşünürleri Aristoteles ve Platon aynı düşüncede birleşirler:

"*1.Şiir mimesistir*
2. Şiir duyguyu yüceltir
3. Şiir duygusal bir hoşnutluk yaratır. 4.Şiir, duygusal bir yücelmeyle seyircinin kişiliğinde ve ruhsal davranışlarında olumlu bir değişikliği ortaya çıkarır."

Böylece tragedyalarda, trajik olan, şiirsel bir dille yazılır. Bu şiirsel dil ise dramatik bir yapıda oluşur. Antik Yunan tragedyaları ile birlikte tiyatroya giren dramatik şiir yapısı, modern tiyatronun atası sayılan Shakespeare'in tragedyalarında, Lorca'nın şiirsel dramatik oyunlarında, Bertolt Brecht'in şiirsel epik oyunlarında ve daha başka yazarların oyunlarında da yaşanan çağın anlayışlarıyla gelişerek sürer.

Antik tragedyalarda, bilindiği gibi, insanüstü ölümsüz güçler (*Tanrılar*) ile ölümlü insan arasında sürüp giden ve sonucu önceden belli mücadele anlatılır. Her zaman acımasız ve bükülmez iradeyi simgeleyen tanrıların zaferleriyle sonuçlanan bir mücadele bu... Bu güce başkaldıran ölümlü insan sonuçta kendini yıkımda, ölümde bulur.

Fikret Demirağ'ın Şiirindeki Tragedya

Fikret Demirağ, Kıbrıs Türk şiirinde koskoca bir serüven demektir. Şiirimizin bir yerden alınıp, başka bir yere birey eksenli şiirden toplum eksenli şiire ulaştırılmasının serüvenidir bu. Duyguyla, mantıkla ve de müthiş bir dikkatle, titizlikle, an be an toplumsal sorumlulukla işlenmiş, yoğrulmuş ve yaşanmış bir serüven...

Bu serüvenin kahramanı Fikret Demirağ, yaşadığı çoğrafyanın tarihsel ve kültürel köklerine yoğunlaşıp sorular sorup yanıtlar bulmaya çalışırken, Kıbrıs'ın trajedisini yazar. Şair yaşanan gerçeklik karşısında *"kim, ne, niçin, neden, nasıl"* gibi toplumsal ve varoluşsal sorular sorar. Ve hem kültürel-siyasal bilinciyle, hem şiiriyle bu sorulara yanıt aramaya ve bulmaya çalışır. Bu sorumlulukla Fikret Demirağ **"Acılı Bir Yurt İçin"** dörtlemesinde Kıbrıs'ın 8000 küsur yıllık tarihini yazar. Kıbrıs'ın trajik tarihini şiirle hikâye eder. Nerdeyse Homeros'un efsanelerinden yola çıkıp tragedya yazan antik tragedya yazarları gibi... Bir başka deyişle trajedisi olan, ama tragedyası yazılmayan Kıbrıs'ın tragedyasını yazar. Temel bir farkla yapar bunu Fikret Demirağ, antik dönemin ölümsüz mutlak gücü Tanrılar'ın ve bu mutlak gücün karşısında yenilmek yazgısından kurtulamayan **"ölümlü insanlar"**ın yerine, belirleyici mutlak güç olarak adaya *"dışardan gelip egemen olanları"* yerleştirirken, bu güç karşısında yenilmek yazgısından kurtulamayan *"yerli halkı koyar"*... Melih Cevdet Anday, Demirağ'ın bu şiirlerini değerlendirmesinde, Kıbrıslıların tarihsel geçmişleri hakkında şöyle bir saptama yapar:

> *"Kıbrıs"ın 8000 küsur yıllık tarihinde değişmez yazgı, 'dışardan gelenler' genellikle özne, 'yerli halk' ise nesne olagelmiştir. Yani "dışardan gelenler" egemen olmuş, her şeyi dayatmış, 'içerdekiler' ise onlara boyun eğmişlerdir."*

Bu tarihsel süreç içinde yazgı değişmez ve önce gelen sonra gelene boyun eğerek sürdürür 8000 küsur yıllık trajediyi... Bu trajedide zaman zaman da *'yerliler', "ısmarlama kinler"*, *"paketlenmiş ölümler"*le birbirlerine düşerler, düşürülürler ve çatışırlar.

Fikret Demirağ **"Acılı Bir Yurt İçin"** dörtlemesi hakkında şöyle der:

"Bu bir tarih, kültür ve onu biçimlendirip onunla biçimlenen insan'la ilgili sorular soran, sorgulayan, yer yer suçlayan, ama daha çok anlamaya çalışan ve suçluların kendi payına düşeni üstlenen bir insanın, kendi tarih bakışı açısından, o tarihle, içinde yaşadığı toplumla ve kendisiyle hesaplaşmasıdır; bir trajiği tüm boyutlarıyla 'şiirleştirme'dir. Kıbrıs'ın trajedisinin bir destanıdır."

Şair'in bu değerlendirmesi, şiirlerden oyunlaştırdığımız ve sahnelediğimiz **"Hüzün Ana ve Çocukları"** oyunu çalışmalarımızda da bize bir temel bakış niteliği oluşturur.

Fikret Demirağ'ın **"Acılı Bir Yurt İçin"** dörtlemesi resmi tarihe karşı yazılmış başka bir tarih şiirdir. Şair bu görüşü **"Hüzün Ana"** kitabında şöyle yazar:

"Bir karşı şiir gerek bize, sarsıcı,
silkeleyici bir karşı şiir"

Biz de şairin şiirlerinden bir karşı-tiyatro, sarsıcı, silkeleyici bir karşı tiyatro yapmaya çalıştık. Aynı zamanda, şair yazar Hakkı Yücel'in, Demirağ'ın **"Acılı Bir Yurt İçin"** dörtlemesine yaptığı tanımlamayla bir *"Barış Manifestosu"*nu izleyicimizle paylaşmak istedik.

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununun metnini şairin dörtlemesinin *(Limnidi Ateşinden Bugüne, Hüzün Ana, Sırrı Dökülmüş Kökayna, Yalnızlık Gece Müziği)* yanı sıra *"Dinle Şarkımı"*, *"Adıyla Yaralı"*, *"Akdenizli Şiirler ve Aşk Sözleri"*, *"Alfa ve Omega"* ve *"Eros'un Oku"* adlı şiir kitaplarındaki şiirlerden anlamsal ve estetik bir bütünlük içinde dramaturgisi yapılarak kurgulanmış, oyunlaştırılmış ve sahnelenmiştir.

Şair ve Yazarların Kaleminden Fikret Demirağ'ın Şiiri

Şair Fikret Demirağ'ın "Acılı Bir Yurt İçin" adlı dört kitaplık şiir dizisinde bir coğrafyanın geçmişinden bugüne doğru duyumsamalar dizelenirken tarihçinin bakışı, politikacının bakışı ve şairin bakışı arasındaki farklılıklar da belirginleşiyor.

Fikret Demirağ, uzak ve yakın tarihin yanısıra gündelik hayatta dolaşırken; zaman zaman bir kutsal metin söylemi, zaman zaman yeni zaman ağıtları ve folklor geleneğine dayalı şiirlerle kendi dünyasını ve geri planda tezini kuruyor.

İnsana ve yurda karşı sorumluluk, barış, adalet ve eşitlik duygusunu taşıyan şiirler, ülke gündemindeki sıcak tartışmalara da göndermeler yapıyor.

Kimlik, ulusçuluk, yurtseverlik, yerellik gibi başlıklar üzerinde bir içerik tartışmasına yol açabilecek olan şiirler, yaygın olan ve eleştiriyi disiplinlerarası bir uğraş olarak gören yaklaşıma da malzeme oluşturuyor.

Neşe Yaşın *(Tarihe Karşı Şair Duruşu başlıklı yazısından)*

Bu Acılı, Bu Yaralı Şiiri Terkedersek...

Milliyetçi manzumelerin ortalıkta şiir diye dolaştığı, 'şiir'in neredeyse "Bin gâvur kellesi kessem, bu kin benden gitmez" seviyesinde durduğu, hatta henüz bir şiir geleneğinin bile oluşmadığı zamanlarda, O, Şair, Fikret Demirağ yatağını arayan su gibi, şiirin yolunu aradı, buldu ve yaşadığı sürece de hep o yatakta aktı.

Kalemi en genç yaşlarında yazdığı şiirlerde bile ırkçılık karşısında eğilmedi, yalpalamadı...

O, karalar bağlamış Kıbrıslı "Hüzün Ana"ların içini yazdı, onların ağzıyla yazdı, onların yüreğiyle sezdi. O, doğdukları yerde yaşayamayanların, ölemeyenlerin, doğdukları yere gömülemeyenlerin ve nihayette doğdukları yerde azalanların şiirini yazdı.

Kimin daha çok öldürdüğüyle, kimin daha suçlu olduğuyla değil, savaşın bizzat kendisiyle ilgilendi, savaşa toptan karşı çıktı, bağışlamayı ve coğrafyaya bağlanmayı önerdi. Onun şiiri tam da bu yüzden barışın tarlasına serpilen tohumlar gibi yeşerdi, boy attı ve kök saldı bu topraklarda.

Bugün geldiğimiz köyün minarelerini yıllar öncesinden gördü ve yazdı ve hatta bugün bile pek çoğumuzun kavrayamadığı tükenişin yasını bile yıllar öncesinden tuttu.

Daha yazacağı çok şiirler varken, çok erken olduğu halde, daha vakit varken dönülmez akşamın ufkuna, aceleci davranarak, öyle apansız gitti. "Hayatı ne zaman noktalanır buralı bir insanın? Yasemin kokusunu artık içinde duymadığı zaman" dedi de gitti...

Faize Özdemirciler

Fikret Demirağ'ın Acılı Bir Yurt İçin dörtlemesi, sadece Kıbrıslı Türk Şiiri'nde önemli köşetaşlarından biri olmakla kalmaz, aynı zamanda zihniyetleri, vicdanları ve coğrafyaları bölünmüş Kıbrıslıların siyasal anlamda birbirlerine öteki'leştirilmeleriyle, tarihsel-kültürel anlamda paylaştıkları coğrafyaya ait değerlerin kesiştiği ortak kültürel hakikatin varlığı arasındaki paradoksal ilişkinin anlaşılması, anlamlandırılması, yeniden yorumlanması ve içselleştirilmesi adına da, aradaki sınırları kaldırma işlevi gören bir "Barış Manifestosu" özelliği taşır.

Hakkı Yücel

"*Fikret Demirağ'ın Sınır Ötesi Şiiri*" (*Pygmalion*, 1994, *Ada'mın Sahilinde*, 1995)

Demirağ Şiiri'nin son 30 yılını yakından izleme fırsatı yakalamış biri olmama; O'nun şiiriyle ilgili pek çok yazı yazmama karşın, "bir şeyleri atladığım" duygusu peşimi bırakmadı bir türlü. O dingin, lirik şiirin ağır bir magma gibi akmasını sağlayan "yanardağ"ı keşfetmeden; Demirağ şiirini derinlemesine okumanın olası olmadığı fikri; O'nun "son gidişinin" ardından depreşip durdu.

Çocukluğunun geçtiği, "Memeler Dağı"nın gölgesinde oturduğunuzda; o şiire sızan erotizmin kaynağını muzip bir gülümsemeyle algılayabilirisiniz...

"Memeler Dağı"nın büyüsünden kendinizi kurtarıp; alabildiğine yeşil (her tonuyla), dingin tepeleri dinlerseniz, dallarını yıldızlara uzatan hurmaların ve bakırlı topraktan fışkıran portokalın öyküsünü, esintinin fısıltıları arasında dinleyebilirsiniz...

Tepeleri gökkuşağına çeviren makiliklerin arasında "Açar Yörüngeler Çiçeği". Vadinin derinliklerinden "Aşkımızın Şarkıları" yükselir, "kekliklerin ötüşü"ne karışıp.

Bakırla güneşin boyadığı kayaların "Dinle Şarkımı" haykırışlarını, duymamak elde değil... Eski madenden arda kalan (kıyıya vurmuş bir balina iskeleti gibi, yıllardır denize pasını kusan) iskeleye doğru yürürseniz "Akdenizli Şiirler ve Aşk Sözleri" karşılar sizi...

Denizle dağ arasına sıkışmış "Adıyla Yaralı" Soli harabelerinde (adını, Atinalı Filozof Solon'dan aldığı söylenen Soli, M.Ö. 498'de diğer krallıklarla birlikte Pers'lere baş kaldırmış ve yenilerek Pers'lere boyun eğmek zorunda kalmıştır. İlk yaralarını da o günlerde almıştır.T.Ö.) Afrodit'le oynaşan kuğuların gözünde "Eros'un Oku"yla vurulmanın esrikliği ışıldar... Biraz daha batıya yürümek gerek, 'Limnidi Ateşi"nin alev aldığı kayalıklara ulaşmak için... Demirağ şiirinin, bu "Küçük Güneşli Anne Toprak" ile kurduğu ilişkinin (kendi yaşamıyla, "Acılı Yurdu"nun tarihi/coğrafyası arasında yoğunlaşan) meyvesidir o dingin, lirik söylem. Sorgulayan, soran, suçlayan, suçların kendi(insanının) payına düşenini de üstlenen bir şairin; yanıtlar

da arayan, boşluğa ya da belli-belirsiz izlere sorular yönelten, gayr-ı resmi bir tarih sorgulamasıdır bu. Tersinden yazılmış, özel yorumlar ve mesajlar içeren, özlemler barındıran, odağına insanın yerleştirildiği bir tarih sorgulaması... (Kendi deyimiyle, "Kıbrıslıların vicdanı ve belleği"nin ürünleri.)

Tamer Öncül *(7 Ciltlik, Fikret Demirağ, Tüm Eserleri için yazdığı önsözden)*

Laleli Cami Sokağı ve Fikret Demirağ

Laleli Cami idi sokağımızın adı. Bir cami...Bir minare...Bir de dar sokağa sıkışmış eski bir çeşme...Fasariyaların arifesindeydi...Yeni taşınmıştık biz o sokağa...

Sundurması kemerli, odaları geniş, tavanı yüksek eski bir Osmanlı evi...

Bahçede bir limon ağacı ve bir de yasemin...

Komşularımız Senihaba, Teslimaba, Amberaba ve Fikret'in annesi Kezbanaba çok muhabbetliydiler... İpliğe kapıönlerinde dizilen yaseminle bir başkaydı ateş ve ihanet günleri...

Bir bahçesi ve bahçesinde de tek odalı, çok şirin bir kulübesi vardı evlerinin...

Fikret orada okurdu bana yeni yazdığı şiirlerini...

Tahtakale'de atılan kurşunlarla başlayan fasariyalar canımıza okudu...

Dar bir alana hapsetti bizi... Bu kadar uzun süreceğini ve bugünlere kadar sarkacağını nerden bilebilirdik ki...

O günlerde Kaya Çanca da bizimleydi... 'Akın' sanat sayfalarına onun gibi Fikret de hayat verdi... "Benim edebiyattaki bir fotoğrafım" başlıklı uzun şiiri bu sayfalarda yayınlandı..

Soyut-somut şiir tartışmalarımız alevlendi... Hayatımıza Nazım Hikmet'le birlikte Cemal Süreya, Turgut Uyar ve Edip Cansever girdi... Ben çekip gittim sonra... Sekiz senede Moskova'dan memlekete iki kez geldim yalnız...

Moskova'yı anlattım ona... Moskova'da Letonyalı şair Uldiz ile buluşmalarımızı...

Fikret'in şiirlerini çok beğenmişti Uldiz... Letoncaya çevirdi... 'Kısa Şiirler Durağı' Fikret'in bu durakta kısa bir molası gibiydi... Ama daha sonraları 'Dayan Yüreğim' dedi... 'Ötme Keklik Ölürüm' dedi...

"Anlayana kadar bunca yaprağım döküldü/
İçimdeki papatyanın yüzü geceye döndü/
Ötme keklik ölürüm"...

Laleli Cami Sokağı artık boş... Bütün yaşlı çınarlar öldü... Benim annem de öldü, Fikret'in annesi de öldü... Ve şimdi Fikret de öldü... Annem ölünce bir sokak değil, bir şehir boşalmıştı içimde. Şimdi Fikretsiz daha da boş...

Şener Levent

Ve şair, üzerine toprak atanlara, şiir gönderir yattığı yerden...
Sözcükleriyle yaşar, acımızın alnından öperek uyandırır bizi, barışa sözler...
Kıbrıslı Türk şiiri, Fikret Demirağ'ın dizeleri olmadan okunamaz.
Zeytine yeniden aşılanıyor, köklerimize sımsıkı tutunuyor
ve ana yurdumuza sevdalanıyorsak eğer emeği çok fazladır.
Her yalanın kendi alıcısını bulduğu yarım ve yaralı bir yurtta,
Fikret Demirağ "yalansız şarkısını" söylemiştir.
Söylüyor halen!
Kendi şarkımız için gülümsüyoruz O'na...

Cenk Mutluyakalı

Yönetmenin Sahneleme Üzerine Notları

Fikret Demirağ'ın şiirini, görsel, işitsel ve teatral bir metin haline getirmek amacıyla çalışmalıyız.

Sahnede şiiri okumamalıyız, oynamalıyız... Hatta oynamanın ötesinde, yaşamalıyız. Bu düşünceyle, oyun, şiirin organik bir parçası haline getirilmeli ve edebi dille tiyatral dilin eşitliğini sağlamalıyız.

Bu doğrultuda "*Hüzün Ana ve Çocukları*"nı sahnelerken ve oynarken biçimin biçimini değil, anlamın biçimini yeğleyerek çalışılmalı. Fikret Demirağ'ın şiirinde biçimin özden ayrılmaz bir unsur olduğu, biçimin ritmini ve ahenğini yakalatanın anlam olduğu apaçık görülmektedir.

Oyunu, şairin şiirlerinden oluşturduğumuz metindeki tüm aksiyonları ortaya çıkaran kaynağı öncelikle keşfederek oynamalıyız. Bu, metinin cevherinin ya da onun çekirdeğinin keşfedilmesidir.

Her oyunda olduğu gibi bu oyunda da metnin cevherine metnin enerjisi ile yol almalıyız. Oyunun enerjisinin ortaya çıkartılması için de metnin anatomisi ile oyuncunun anatomisinin uyuşturulmasına önem vermeliyiz.

"*Hüzün Ana ve Çocukları*" oyununda metnin enerjisinin yaşam enerjisinden ve yaşamı yenileme isteğinden kaynaklandığı ne kadar bir gerçek ise bunun ölümün yanıbaşında, ölümle ilerleyen yolda icra edildiği de gerçektir. Bu nedenle yaşam enerjisi ölüm yolunda ilerleyen bir çatışmayı, paradoksu içerir. Yaşamla ölümün-diyalektik-bir aradalığının trajiğinde olduğu gibi...

Bu oyun enerjisini acı çektirenin zaferinden değil, acı çekenin acılarından, sorgulamasından, isyanından alır, yani acı çekenlerden.

Bu yaklaşımla, Fikret Demirağ'ın şiirlerinden sahneleyeceğimiz tragedyada hem ontolojik (*varlık*) anlamda yitirmenin, kaybetmenin yasını yansıtırken, savaşlarda, savaşan taraflardan da manasızca yitirilenlerin öfke ve yasının yansımasına ve bunun politik sorgulamasına da özen göstermeliyiz.

Oyunda trajik denilebilecek etkiyi yaratmak için sözcüklerin zihinsel anlamıyla yani metindeki durum ve ruh hallerine ilişkin sözlü açıklamalarla, coşkulara seslenen ikinci anlamın yani sözcüklere yaşam veren dinamiğin devinimin birlikteliğini sağlamalıyız.

"*Hüzün Ana Ve Çocukları*"nı sahnelerken ritüel olanın enerjisine de önem vermeliyiz. Sahnede yaptığımız her şey hem alabildiğine teatral hem ruhani bir nitelik taşımalı.

Tragedya oyunlarında zihinden çok duygulara seslenen Dionisyak esrimenin yanında Apolloncu ussal yaklaşım Demirağ'ın "*Acılı Bir Yurt İçin*" dörtlemesinde de yer almaktadır. Bu nedenle oyunda, ritüelistik yaklaşım ile dünyevi yaklaşım, performansın ritüelistik karakteri ile politik boyutu hem yan yana, hem karşı karşıya tutulmalı.

Bir başka deyişle, oyunda, düzen ve uyum sağlayan Apolloncu ilkeyle, kaotik ve yıkıcı Dionysoscu esrimenin birlikteliğinin dengesi sağlanmalı.

Tragedya oyunlarındaki pathos, logos ve ethosu, Demirağ'ın "*Acılı Bir Yurt İçin*" dörtlemesinde de görüyoruz. Bu özelliğe "*Hüzün Ana ve Çocukları*" oyununda da dikkat edilmeli.

"*Hüzün Ana ve Çocukları*" oyununda sözcüklerin duygusal (*pathos*), etik değerlere (*ethos*) ve mantıksal yargıya (*logos*) dayanan niteliğinin yanısıra, onların müzikalitesinden ve onlara eşlik edecek jestlerin, mimiklerin ve hareketlerin niteliği de bulunmalı.

Şair Demirağ'ın şiirindeki anlamsal düzey, estetik bütünlük, imge kurgusu ve yaratılan fotoğrafik tasarım, ritim yapılanması, iç müzik, sözcüklerin devinimi hem yönetmen hem oyuncular açısından teatral bir olanaktır. Bu olanak iyi değerlendirilmeli.

Bu anlamda da oyunun enerjisinin açığa çıkaran unsur bedenin enerjisi olmalıdır. Ama bu enerjinin kendisi amaç olmamalı. Öyle olursa sahnede anlamsız ve amaçsız devinen, hareket eden oyuncular izlemiş oluruz.

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununda, oyuncular, hem tek tek birer oyuncu hem bir bütün olarak korodur. Sahnede hem "*bir ağaç gibi tek ve hür*", hem "*bir orman gibi kardeşçesine*" beraber var olmalı.

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununun dekor tasarımı Fikret Demirağ'ın şiirindeki yurt, coğrafya yani "Anne Toprak"ı "Hüzün Ana"sı olarak şekillenmeli. Bu amaçla eski Kıbrıs haritalarından yola çıkılarak yapılan dekor ve Karpaz burnu olarak şekillenen, bu topraklara ait, kucağında çocukla "Ana Tanrıça" (M.Ö. 1400-1200) figürü oyuna ve oyunculara anlamsal ve estetik hizmet etmeli. Kostüm tasarımında ise "Toprak Anne", "Hüzün Ana"nın anlamsal ve duygusal ifadesi olarak çuval ve siyah kumaş tercih edilmeli.

Ve özgün müzik... Oyunun dramatik yapısına hizmet ederken yeri geldiğinde şiirin lirizmiyle, yeri geldiğinde şiirin gür sesiyle, yeri geldiğinde ritüellistik yapısıyla, yeri geldiğinde epik anlatımıyla ortak amaç birliği yapmalı.

Tüm bu ve bu broşürün boyutunu aşan düşünceleri tüm ekip tartışarak, paylaşarak ve yaratarak "*Hüzün Ana ve Çocukları*" oyununu çalıştık. Reji konsepti çerçevesinde oyuncular, yaratıcı ekip, teknik uygulayıcılar anlamsal ve estetik bütünlük içinde ekip anlayışıyla trajedisi olan ama tragedyası olmayan yurdumuzun tragedyası "*Hüzün Ana ve Çocukları*"nı seyircimizle paylaşmayı boynumuzun borcu bildik.

Ve tiyatro denilen AYNA'da, yurdumuzun 8000 küsur yıllık "*karşı-tarih*"iyle yüzleşmek için perde!..

***** ***"Hüzün Ana ve Çocukları" oyun broşüründen alınmıştır.***

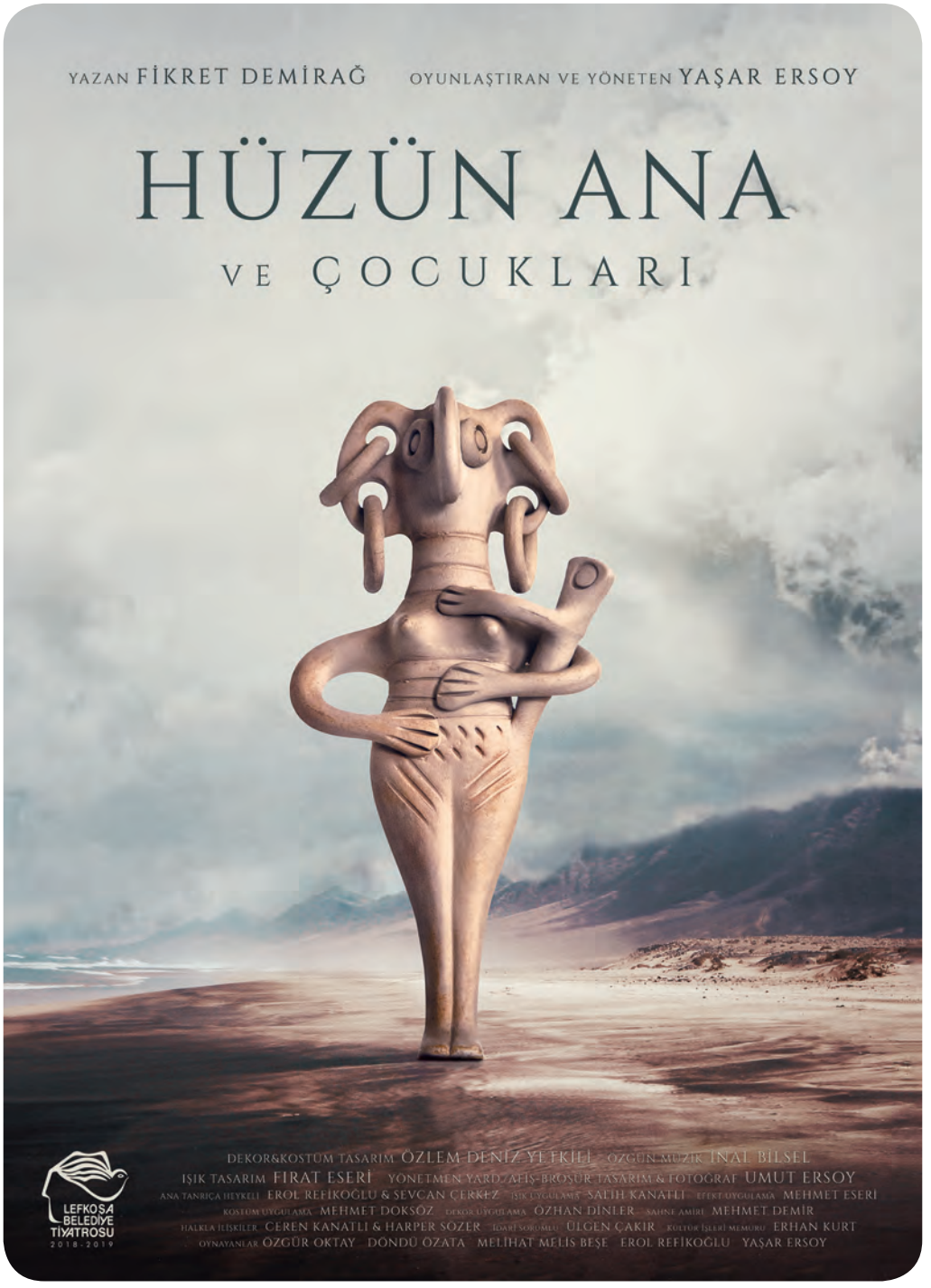

Afiş Tasarım **Umut Ersoy**

HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI

YAZAN **FİKRET DEMİRAĞ** OYUNLAŞTIRAN **YAŞAR ERSOY**

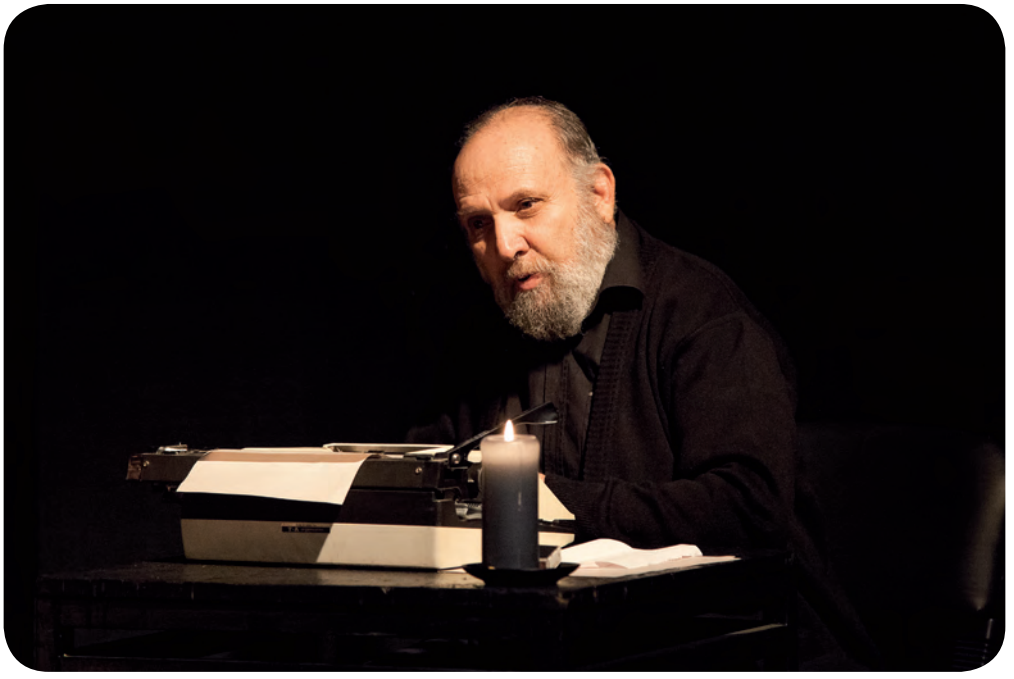

1. YAZAR

Geliniz acıklı bir şarkı dinleyesiniz
yüreği şiirsiz bir zamana karşı
şiir değneğine tutunanın şarkısını

2. YAZAR

Hayatın milliyeti Sevgi'dir, diyenin
ve Sevgi'nin altının oyulmasına
karşı çıkanın şarkısını...

1. YAZAR

Her hayat kutsaldır, ve
sevgi ayetleriyle savunulmalıdır;
bunu Zaman'ın kuyusuna bağıranın şarkısını...

2. YAZAR

Ülkesinin göğündeki Sevgi Yıldızı
ikiye bölündüğünden beri
yüreği de ikiye bölünmüşün şarkısını...

1. YAZAR

İnsanın yüreğindeki Sevgi Yıldızı
kayıp gittiği günden beri
yüreğini sorgulayanın şarkısını...

2. YAZAR

Geliniz acıklı bir şarkı dinleyiniz,
sesini dipsiz kuyulara bağıranın şarkısını...

KADINLAR

Sesimi bir "kuyu"ya bağırıp geçiyorum;
(Ölüm belleksizdir, kağıt yok olur, yazı silinir)
çığlığım, sazlıklar ve kamışlarca,
her esintide fısıldasın diye zaman'a...

1. KADIN

Kim ki görmezden ve bilmezden gelir
ya da onaylar
bu toprağın göğündeki Sevgi Yıldızı'nın
ikiye bölünmüşlüğünü,
insan'ın gönlüne basmış olur.
Annesinin yaşlı ve sızılı,
çocuğunun yumuşacık gövdesini
çiğnemiş olur.

2. KADIN

Kim ki bu halkı "şarkısız" bilir
ya da "şarkısız bırakanlar"ı değil
"bırakılan"ı görür
ve küçümseme oklarını onlara yağdırır,
kendi içindeki "şiir"i de
küçümsemiş, ve
yadsımış olur.

3. KADIN

Düşen yalnızca bir kan lekesidir sanılmıştı
-yıllar önce- hayatımıza,
oysa bir pas lekesiydi; o gün bugündür
ağır ağır yayılıp kemirmekte hayatlarımızı.

1. YAZAR

Akdeniz'in tarih boyu ırzına geçilen kadıncığı;
her çağda nasıl silip süpürdü ekinini
İnsan – çekirgeleri!

2. YAZAR

Yurdum güzel annem,
boynumun borcudur ölene dek şarkını söylemek senin,
bir halkın her çağda yağmalanan umudunu.

2. KADIN

Bilgisayar verileriyle değerlendirmeyin beni, ya da
karbon testleriyle; "Büyük Zaman"la çözmeye çalışın;
bin yıllar yorgunu bir yürekle!

1. KADIN

Yaşlı bir köke sor,
tarihin yaşıtı zeytine,
yırtığından incir fışkıran kayaya,
acıya uğrayan yüze,
ömrümüze yerleşen son yaza;
bir annenin memelerinden nasıl kesilirse süt,
öyle bir şey var kesilen içimizde.

2. YAZAR

Ey sen yurdum! Antik söylenceler, kalıntılar,
acılar ve batıklar adası!

1. YAZAR

Üzümler, harnıplar, zeytinler, portakallar, yaseminler ülkesi
Mitolojik çobanların, idollerin, buğdayın ve bakırın yurdu.

2. YAZAR

Nice aşkın, ihanetin, inancın ve acının kemiklerini saklayan
toprak! Anne Toprak!

1. YAZAR

Tarihini eskittiğimiz, hepimizden davacı

2. YAZAR

Geliniz acıklı bir şarkı dinleyesiniz,
Sesini dipsiz kuyulara bağıranın şarkısını;
Dinleyin; sorular soruyor, zaman selinin
Sürükleyip götürdüğü şeylere dair;

3. KADIN

Bu küçük güneşli anne toprağa
İlk taşı koyanlar, ilk sütunu dikenler
-ilk bilge sütunu, gonca sütunu-

2. KADIN

İlk çalgıya dokunup ilk yontuyu yontanlar
(Salamis'i , Baf'ı, Soli'yi, Marion'u
tınılarla,terle, bilgelikle kuranlar)

1. KADIN

İlk tahılı, şarabı, tuzu ve yağı,
İlk filiz bakırı, öncü bakırı

3. KADIN

Güneşle, aşkla, terle kararak
denizler ürperten rüzgar ve şarkılarla
Akdeniz'in dört yanına uğurlayanlar;

İlk haracı kimlere ödediniz,
sevinciniz, şarkınız, alın teriniz
kimlerden yedi ilk mızrağı, kılıcı?

1. KADIN

Bıraktığınız yas tınısının külleri hani?
Kimlerin zulmünden düştü toprağa
Kan ve talan rengindeki ilk acı?
Kırılan dallarınızın izleri hani?

2. YAZAR

Ellerini kavuşturmuş Meryem yüzlü,
Meryem duruşlu analar, batan zamanlardan
belki de son anılarsınız!
Hala düzenin kazmasıyla kazarlar bizi;
az az çalınır içimizdeki gömü.
Delik deşik olduğumuzla kalırız!

1. KADIN

Batan zamanlar nasıl batmış sanırsınız?
Şimdi kaç yüz Akha yüzlerinden bir rüzgar taşır,
Ve kaç yüze biraz Dor yüzü karışmıştır?

2. KADIN

Ne düşünmüştü bu dilszi toprak
ilk korsan gemisi eşgerdiği zaman,
ve üstüne ağır bir zonklama gibi düştüğü zaman
tacir kılığında ilk talancı gölgesi?

3. KADIN

Ne duymuştu şimdi hayal olan o ağaçlar
denizlerden çıkıp gelen o bezirgân Fenikeli
talan ettiği zaman narin sedir ağaçlarını,
ilk kil tabletine düşürdüğü zaman
soygunun ve talanın yazısını?
hayatın bağrında yara açtığı zaman
ilk Pers mızrağı?

2. KADIN

İlk haracı kimlere ödediniz
-hasadın ve bilgeliğin haracını-

KADINLAR

Şimdi o haraççı başılardan ne kaldı?
Yeni zamanların bin türlü haracını
kimlere ödüyoruz biz şimdi?

1. YAZAR

Küçük yurdum benim, annem, yaralım,
bir zaman da kanadın
üstünde Asur'un gölgesi...

KADINLAR

Sonra yeniden Eski Mısır, Pers Kasırgası.

1. KADIN

Ve arkasında deniz bir ordu
tarihin içinden geçerken tantanalarla
o mağrur ve görkemli
Makedon Kasırgası'nın
genç ve tartışılmaz fatih gölgesi
düştü üstümüze!

2. YAZAR

O uzak vandal uğultuların
acımasız burgaçlarında
dönüp durdu, hırpalandı küçük bedenin!

KADINLAR

Dönüp durdu, hırpalandı küçük bedenim!
Dönüp durdu, hırpalandı küçük bedenim!
O talancıbaşılardan şimdi ne kaldı,
bu talancıbaşılardan ne kalır yarına?

1. YAZAR

Kaç kanlı tipinin yaralısısın, ey anne toprak!

2. KADIN

Yağmalanan umutların tarihidir tarihim
acıların tarihidir tarihim,
önlenemez, ertelenemez tarihi;
lir ve güneşli şarap, üzüm ve bilge bakır,
köylü buğday ve köle alın teri
tanığıdır gelip geçen binbir zalimin,
talancının, fırsatçının, hainin.

2. YAZAR

Ey anne toprak, Şimdi o talancı başılardan ne kaldı?

KADINLAR

Yeni talancılara yürüyecek yol kaldı.

1. KADIN

... Ve işte, Nasıralı İsa, o, tanrısal harmaniyeli
daha açmamıştı dünyadışı gözlerini dünyaya
ve âsası çölün üstüne gölgesini düşürmemişti...

3. KADIN

... Ve işte, o hüzün gözlü âsi
yüreğinin bildirisini henüz saçıp savurmamışken
"ilahi gök"le "zındık çöl"ün arasındaki gergin boşluğa,
toprağımı atlarının toynaklarına
çoktan çiğnetmeye başlamıştı zalim ve kanlı Roma!

2. KADIN

"Hristiyan serap" kendini sunmamıştı daha
çölün "günahkârlar"ına,
ülkemi, bir bardak aşk şarabı gibi sunduğunda
Romalı Antonius, aftosu Kleopatra'ya!

1. KADIN

Şimdi anne fısıltılarımdır gezinen, rüzgarda
Ne anlatır artık Antonius ve Kleopatra?

1. YAZAR

Ey anne toprak, Meryem'in ve acısının
oğlu İsa geçti mi gerçekten buralardan?

KADINLAR

Hıım... Hıım...
Geçtiğini nerden mi anlıyorum?

2. KADIN

Bir adamın yalnızlıktan delirmiş ya da çocuk olarak
bir tarlayla, bir akarsuyla, bir ilk yağmurla
oturup saatler boyunca konuşmasından...

1. KADIN

Bir kadının bir başağı, bir gülü
sevgilisi ya da bebeği gibi okşamasından...

3. KADIN

Bir insanın sularken çiçekleriyle sohbete durmasından...
Bir annenin, kendisiyle kucak kucağa uyuyan bir çocuğun
başında bir aylanın ışımasından...

2. KADIN

Gümüş bir dere denizlere akarken
sularından dünya dışı bir müzik çıkmasından

1. KADIN

Ve iki yanağımızı da uzatmamızdan
tarih boyu, her zulme,
bize “bir yanağınızı çevirin” dendiği zaman...

3. KADIN

Ama bir de "insanın çiçeği" çocuklardan başlayıp
hayatın bütün dallarını, tomurcuklarını
zulmün kurşunlarıyla delik-deşik
ve paraletler altında azik gördüğüm zaman
kuşkuya düşerim;
İsa geçti mi, geçmedi mi buralardan?

2. YAZAR

Ve işte, İsa'nın düşünce değneğinin,
taş yollarında tıklamasından bir zaman sonra
toprağın boğuldu, yurdum, Hristiyan ve Musevi kana!

1. YAZAR

Peki, o kan ilahiler ne anlatır şimdi?

1. KADIN

Hâlâ sürüp giden bir zonklamayı anlatır şimdi.

Sonra hilâl kasırgası, kan uğultusu;
rüzgar biçen Müslüman, aceleci kılıçlar!

Sonra geride anıları gittikçe solan acılar kaldı.
Ve zaman her şeyi tozlarıyla örttü.

2. YAZAR

O sessiz mezarlardan ne kaldı şimdi?

KADINLAR

Sonra, isyanlarla Bizans Tacı kılıç kılıca bir zaman!

2. KADIN

Ve işte, 1189'u vururken Zaman'ın büyük gongu,
Haçlı Richard'ın bayrakları çekildi kalelere,
ve İngiliz Aslanlı bayrak hızla çekilirken kalelere,
indi göklerden ağır ağır Isaac Commenus'un zulmü.

1. KADIN

Ve işte, böyle oldu İngiliz Tacı'nın ağır ve görkemli
gölgesinin toprağıma ilk düşüşü.

1. YAZAR

O kanlı Isaac'tan, "Arslan" Richard'dan ne kaldı?

3. KADIN

Sonra işte, Katolik çanlar yükselirken, sustu
kulelerinde yaslı Ortodoks çanları.
Gotik ve görkemli ışıltılarla yükselirken asker kaleler
ve derebey katedraller, ürüne el koydu
Lusignan'ın beyleri, "senyör"leri!

1. KADIN

O feodal beyler saltanatından
dilsiz taşların tanıklığından başka ne kaldı?

2. KADIN

Sonra Ceneviz! Kurnaz, denizci, tacir!
Kaçın Cenivizlisi!

KADINLAR

Ne kaldı?

1. KADIN

Sonra, solgun ve hesaplı bir zambak güzelliği,
Venedikli'nin "Gizli silah"ı Katerina Kornaro;
o, soylu ve alımlı, hırslı ve çalımlı kadın!

3. KADIN

Ve Venedik!
Zamanların rüzgarında çevrilen yeni sayfalar;

2. KADIN

Yeni doğan taylardan, katır ve buzağılardan vergi!
Tuz ve Yağ vergisi!

1. KADIN

Her şeyden "münasip miktar"da akça!

3. KADIN

Koyu bir Katolik karanlığı!
Hayat'ta yeni "fay" çöküntüleri!

2. KADIN

Zadeğan bir sınıf!...

1. KADIN

Parçalanmış insan!...
Paralı asker!...

3. KADIN

Surlar ve tabyalarla korunup savunulan
Yeni saltanat!
Yeni saltanat! Yeni Saltanat!

KADINLAR

Eee... Şimdi, yer yer dökük ölü dişi sur taşların arasından, otlar, gabbarlar fışkırır her bahar, her yaz...
Yeni Saltanat...

1. KADIN

Ve sonra, üç hilali ve Müslüman bir fatih uğultu, kılıç kalkan,
mehter davul, vezir ferman,
bir uğultu ormanı dağlar ve dalgalarla,
tekbir ve nâralarla, deniz uğultularıyla
besmeleyle vurup kıyılarıma, titretti toprağımı

3. KADIN

Ve fermanlar okunup sancaklar açıldığı zaman,
Osmanlı armada fethin derin ufkundan eşgerdiği zaman,
ve yeri göğü tuttuğu zaman tuğlar,
davullar, cenk havaları...

KADINLAR

Zaman'ın takvimdeki yeri 1570'ti.
Güz ve yaprak fırtınası değildi bu, Osmanlı fırtınası!

2. KADIN

Sonra sürgün ve göç fermanları:
şu şu şu köylerden şu kadar hane halkı!

1. KADIN

Rençber ve esnaf
(tenekeci, ibrikci, nalbant, iplikçi,
dokumacı...)

3. KADIN

Paşalar ve yönetici sınıf!
Hırsız-uğursuz takımı...

KADINLAR

Her şeyin eğilip el-etek öptüğü fermanlar önünde,
rüzgarların açılıp
yol verdiği bir zaman...

2. KADIN

Ve bir kandil gecesi aktı damalara
zemzemin ses kardeşi o İslam şırıltısı;

KADINLAR

Bismillahirrahmanirrahim! Giryeleysoon!
Giryeleysoon! Bismillahirrahmanirrahim!
Bismillahirrahmanirrahim! Giryeleysoon!
Giryeleysoon! Bismillahirrahmanirrahim!

1. YAZAR

Aslımızı sorarsanız karma bir künye,
acı tatlı neler etti bize bu dünya!

2. KADIN

Kayıtlar "sürgün" ve "Şaki" gösteriyor bizi
geldik, karıştık bizden önce de akıp duran bir "su"ya
kayıtlar "mecburi iskân"dan gösteriyor bizi

dağlardan indirilmiş öfke, bir ona tutunmuş Yörük,
elleri demirle, örsle, tenekeyle sevişen usta,
yüreği kilimle, oyayla, bürümcükle sevişen ana...

1. KADIN

Katıldın bir yerden akıp duran sulara
filozof zeytinin, gelin yaseminin köküne sızdın,
tanıştın Dionysos'un bağlarıyla
katıldın bir yerinden akıp duran sulara

KADINLAR

Bismillahirrahmanirrahim! Bismillahirrahmanirrahim!

3. KADIN

Önce bereket ve hoşgörü, hasadın ve vaktin yeni düzeni!
Sonra, sonra isyanlar, sürgünler katmerlenmiş vergiler;
Dragomalar, mültezimler, Osmanlı "Isaac Comnesnus"leri
mülkiyetin ve hükmetmemenin o kutsal işbirliği!
kesilip pâyitahta uçurulan asi kelleler fırtınasında
devran hükmünü yürüten bir zaman daha

2. KADIN

Her şey gelip geçen düş dalgaları gibi...

1. KADIN

Gelip geçer celali beyler, haraççı muhassıllar, zalim ağalar...

2. YAZAR

Ucuz ve kolay, küçük ve dilsiz bir “fahişe” gibi
elden ele aktarılan bedenin hep örselendi, ey, dölyatağı
uğuldayan anne toprak! Savruldun kucaktan kucağa,
ya zorla-zorbalıkla, ya da çil çil altın karşılığı.

1. YAZAR

Yurdum anne toprak, Ne anlatır o “yalan zamanlar” şimdi?

1. KADIN

Çok şey anlatırlar...

2. YAZAR

Tozlardan ve hüzünlerden başka ne kaldı?

KADINLAR

Kaldı bir şeyler...

God save the King! God save the Queen!
God save the King! God save the Queen!

1. KADIN

Derken, İngiliz Tacı'nın görkemli gölgesinin toprağıma
İkinci düşüşü ve kalışı artık (yeni zamanların yarı incelikli
emperyalizminin)

3. KADIN

Soylu valiler, yerli sir'ler "muteber kullar" yeni
Zaptiyelikler çağı!

2. KADIN

İngiliz parasının tartışılmaz saltanatı!

2. YAZAR

Adın "bakır"dan geliyor diye miydi, yurdum, İngiliz'in
Çarşın için önce bakır kuruş'u bastırması,
değerin o kadar mıydı?

1. KADIN

Derken, Hitler bir kasırga gibi eser bir zaman...
Alman'a karşı asker gider insanlarım, İngiliz tüfeğiyle!

3. KADIN

Kan karartma, kıtlık kupon, vurgun talan hüküm sürer
bir zaman!

KADINLAR

Zaman... zaman... zaman... zamanlar...

2. KADIN

Zamanlar değişir, insanlar değişir,
değerler “kalp para” olur,
özenle ekilip sulanan güvensizlik tohumları boy verir;
kanlı kinler hükmünü yürütür bir zaman artık, zaman.

3. KADIN

Zamanlar değişir, anılar tozlanır,
sevgiler “kalp para”olur,
teller çekilir, mayınlar döşenir dün’le bugün arasına.

1. KADIN

Ve korku birden duvarları kaplar 55 Nisan’ında!

3. KADIN

Güneşli sokaklarda ve gazete sayfalarında
başlarına ödül konmuşların afiş fotoğrafları.

KADINLAR

Wanted! Reward! Wanted! Reward! Wanted!
5000 pounds! 1000 pounds! 5000 pounds! 1000 pounds!

2. KADIN

Artık her sabah açtığımız radyolar, gazeteler
birer mezarlıktı! Birer kan ve kin alanı!

1. KADIN

Üstümüze üstümüze sıçrıyordu ölenlerin kanları!

3. KADIN

Yaşamın bütün alanları çapraz ateş altındaydı!

1.VE 2. KADIN

Zito Enosis!

3. KADIN

Ya Taksim ya ölüm!

KADINLAR

Zito Enosis! Ya Taksim ya ölüm!
Zito Enosis! Ya Taksim ya ölüm!

2. KADIN

O gün bugündür akıp duruyor Kıbrıs'ın güzel kanı!

1. KADIN

O gün bugündür birbirine girdi
Kıbrıs'ın aldatılmış Akdeniz yüzlü insanları.

3. KADIN

Ismarlama kinler geldi,
paketlenmiş ölümler yığıldı dağ gibi aramıza

KADINLAR

Ve sonra; Türktü Rumdu çığlıkları!

2. KADIN

O gün bugündür Türk-Rum komşulukları ağır ağır
gömülür sulara...

1. KADIN

Eski güzel komşular şimdi "Romalılarla Hunları"

3. KADIN

Tellerin o yanındaki sen misin ben miyim şimdi?

2. KADIN

Ben miyim sen misin bu yanındaki?

1. KADIN

Parçalanmış kimlikler! Her parçası bir dağda!

KADINLAR

O gün bugündür üç beş yılda bir acının tufanı patlıyor bu
coğrafyada kasırga çıkıyor, seli basıyor;
silip süpürüyor, iyi güzel ne varsa
aklın ve yüreğin deltasında
güzel doğru ne varsa yaşamın haritasında

YAZARLAR

yurdum! Acı payımı da fısıldıyor
rüzgarın şiir payımı da...
Ülkem yaralı annem
zeytinim güneşim
senin iç kanaman
sürüp giderken
ve bulutluyken
ozan yüreğim
bir tanyeri gibi
kanayacak türküm
ülkem yağmalanmış annem!

1. KADIN

o gün bugündür yıllar yılı nefreti, korkuyu, açgözlülüğü
besleyip örgütledi, çıkar ve tarihin kara yüzü

3. KADIN

Fitne ve fesat tutuşturdu sonunda
ahmaklığın dinamit fitilini

2. KADIN

Kan sıçrayan sayfalarını çevirmeye başladı hayat!

KADINLAR

Ve 1963 Aralık yangını

Mermiler sıkıldı karşılıklı, üstüste
mermiler sıkıldı karşılıklı üstüste
ölüler kaldı altalta üstüste

1. KADIN

Kaç yürek düşüp kanadı, ah kaç umut, kaç sevinç vurulup
düştü o tetikler çarpışan uzun gecede...

2. KADIN

Kaç yıl Kıbrıs'ın güzel kanı akıp çürüdü... kaç yıl...

1. KADIN

Yıllar geçti o günlerin üstünden
insanı sevmek ve şen şarkılar söylemek unutuldu.

KADINLAR

Ve bir 15 Temmuz sabahı, Lefkoşa'da bir kan yazısı

2. KADIN

Akdenizli tozlu sarı bir 15 Temmuz sabahı
bir daha yaralandı zaman, evler, ağaçlar
gene roketatar mermileri kanattı sessiz bir yazı.

3. KADIN

Herşey birden bir tüfeğin kabzasına dönüştü...
Şarkılar çığlığa...
Akdenizli tozlu sarı bir 15 Temmuz sabahı.

2. KADIN

Ve kan sıçrayan sayfalarını çevirmeye devam etti tarih!

KADINLAR

Ve bir 20 Temmuz sabahı
savaş birden başladı.

1. KADIN

Beş dakika önce kumsal el değmedikti,
gemiler birden geldi, askerler birden fırladı karaya
postallar kumsalı birden çiğnedi. Her şey birden oldu...

Beş dakika önce sessizlik kanat çırpıyordu havada,
kurşunlar vızıldıyor şimdi.

KADINLAR

Türktü, Rumdu çığlıkları yankılanıyor havada
Rumdu Türktü... Bir sabah tetiklere dokunduk,
bir savaşa başladık...

3. KADIN

Kaç tavşan! Ölüm ok gibi fırladı yaydan!
Çiğnedi yüreği korkunun ağır tankları!

1. KADIN

Kaç tavşan! İşte, gene gökte bir uçak delirdi!
Yerde tetik çeken parmaklar delirdi, kaç tavşan!

2. KADIN

Asker oldu AŞK'ı yazan! Asker oldu AŞK'ı yazan!

KADINLAR

Kaç tavşan! Kaç! Çevrildi sayfası “bahar”ın!
Kaç tavşan! Sen burada ölürsün!
Kaç tavşan! Gene mayına bastı Hayat!
Kaç tavşan! Kaç tavşan! Kaç!
Gene idam kütüğüne yatırdılar “yarım barış”ı!

***

Oğlum oğlum canım oğlum, yemmu yemmu agapimene...

1. YAZAR

O Kanlı Yaz! O Kanlı Yaz’da
içimden bir tarlakuşu uçup gitti
içimde hâlâ ağlıyor boş yeri...
içimizdeki barış ağaçlarının bütün yaprakları döküldü,
beynimizde yüreğimizde patladı bütün havan topları!

2. YAZAR

Ölüm, o Yaz, bahar yüzlü çocukları da seçti,
içimde hâlâ o çocuklar ağlıyor...

3. KADIN

Ben bir oğlan gömdüm kara toprağa,
yüreğime gömdüm, ana gönlüme,
üşümesin diye sevgimle örttüm üstünü
sonra bıraktım kendimi acının tozlarına

2. KADIN

Güzel bir oğlanın anası oldum,
sevişmeler ustası esmer bir oğlan
ama savaşmanın hiç ustası değildi
öldü fidan boylum, yüreğime gömüldü
Allahım sıcağını verdiği bir gün

1. KADIN

Ah da gitti gömleği karanfillim
öldü gitti nice gömleği karanfilli
ah da kuru kafalarımıza kimler ne desin
ah da kara başlarımız nereye çarpsın
üstümüzü hangi pişmanlık külleri örtsün

3. KADIN

Şimdi artık ben bu kadın başıma
ne yaparım bu dünyada, nereye giderim,
herhalde ölene dek ordan oraya savrulurum
yaşlı bir yaprak gibi ohtovri rüzgarında...

2. KADIN

Bandolar, trampetalar...
Siz coşun zafer tak'larının altından geçip,
ben üstüme kara geceler örtüneyim...
Artık yalan sözler, söylevler, bandolar, madalyalar
merhem diye sunulmasın yarama...

Bana derler "oğlun şerefli bir ölümle"
Yeter!... Hiçbir şey anlamam, söz dinlemez
ana yüreği... Ne "şerefi!"

1. KADIN

Bana derler, güzel günler göreceğiz...
hahahahaha.. kargalar beyaz olunca!...
Oğlumu geri getirecek mi o güzel günler?

Cenazesi geçirilirken eller üstünde
onlar çoktan çekilmişti "rahatlığın odaları"na
yayılıp kurulmuşlardı...

Ey tabağa giren hayat soyguncuları,
etimden et kesseler çıkaramazlar ama,
ana yüreğimi nefretin ana yoluna.

KADINLAR

Oğlum oğlum canım oğlum, yemmu yemmu agapimene...

1. KADIN

Yüzüm acılardan seçkinleşti.
En ana benim. Oğlumu isterim.
Adıma konuşulmasından bıktım.
Bir şikayet mektubuyum, kendimden atılırım.
Kendime ulaşırım. Kendim okurum kendimi...
Kimselerden aylık maylık istemem.
Geri getirsinler ben oğlumu isterim
hiçbir şey onun kokusunu getiremez bana

KADINLAR

Eloi... Eloi... Lama Sabaktani?
(Tanrım! Beni niye bıraktın?)

1. YAZAR

Bu küçük güneşli anne toprakta
bir mızrak yarasından başka ne kaldı?

2. YAZAR

Yanıt ver ey tarihin yaşıtı zeytin
ey yırtığından incir fışkıran kaya!

1. YAZAR

Hangi yıldı? Kimler ayırdı? Nerdeler şimdi?
Bir onluk etmez bunun sorusunu sormayan,
hesabını istemeyen, sızısını duymayan şiir.

1. KADIN

Bize buralarda yer yok artık,
kalk gidelim komşu...
Dünyayla yaşıt bir zeytinin altında
kaba gölgede oturalım biz iki kocakarı,
biz iki bunamış, esen rüzgara karşı...

2. KADIN

Kalk gidelim komşu, bir asma tavlarının
yeşillendiğini duyalım son kez, ölmeden önce...

3. KADIN

Kalk gidelim komşu, acılarımızı
birer vasiyet gibi bırakıp gidelim...

1. KADIN

Sen benim avlumda kendi avluna ağlıyorsun,
ben kendi avluma ağlıyorum senin avlunda şimdi.

2. KADIN

Neden birimizin felaketi öbürünün zeferi oldu
ve birbirimizin acısı öbürümüzün şenliği...
Ortak yaralı'mız değil mi
bir piç gibi ortada kalan sevgi?

1. KADIN

Benim ellerim de çok sürdü, okşadı, ekti,
benim gölgem de düştü bu toprağa, seninki gibi,

2. KADIN

Senin bir taşta el izin varsa, benim de ötekinde var.

3. KADIN

Tamam... Yüreklerimiz çok buluştu aynı tarlada
içlerinde ekimlik buğday taneleri.

Peki sonra... Sonra ne oldu da parçalandık?
ve herşey paramparça oldu...

1. KADIN

Sonra aramıza o "yalan bombası" düştü,
bağlar kırıp geçiren "rüzgar" geçti aramızdan,
yüreklerimizi dağıttı bir komşusavar!

3. KADIN

Suçluydun demiyorum. Suçsuzdun da demiyorum.
Suçsuz olduğumu da söylemiyorum. Suçlu peşinde
değilim; ama belâlar benim üstüme yağdığında,
karşı çıkacak sesini çok bekledim, komşu...

1. KADIN

Ben de senin sesini komşu...

2. KADIN

Ben de sizin sesinizi komşu...

Şimdi taneleri yolunmuş zeytinler gibiyiz;
vahşetin uğultuları silindir gibi geçti
üstümüzden!

1. KADIN

Sevgisiz ve barışsız geçti bu yılda!
Bu yüzden hepimizin içi bir sevgi mezarlığı!

3. KADIN

Kalk gidelim komşu, sevgi tarlamızı sürelim
sevginin toprağı bol olsun bu dünyada
kalk gidelim komşu

1. KADIN

Yaşamımıza acılar doğrandı bizim
en şen hallerimiz sanki yas törenidir

3. KADIN

Sıvamızı sağlam tutalım
acılarımızı göstermeyelim kimselere
kalk gidelim komşu, umut tarlamızı sürelim

2. KADIN

Daha ne kadar dönüp duracak böyle
bu sırtlan, çakal sesleri çevremizde?

3. KADIN

Hiçbir suyun hep karanlıkta aktığı,
tan vaktine ulaşmadığı görülmemiştir.
Kalk gidelim komşu

Çocuklarımız!
Çocuklarımızın gözlerindeki acının
sevince dönüşmesini savunmalıyız!

KADINLAR

Evet!.. Çocuklarımızın umudunu savunmalıyız,
kalk gidelim komşu
barış ekilecek bir tarla var bizi bekleyen
kalk gidelim!

1. YAZAR

Kanın günlerce manşet olduğu zamanların içinden geçtik
ince acılardan geçtik geride neler neler bırakarak
ve bir gün "ateşkes oldu, savaş artık sona erdi" dendi,
inanmadık; ölülerimiz baktı onlara!

2. YAZAR

Yazda giydiğimiz ölüm üniformalarından
güz kuşları havalarda dolaşırken soyunduk.
Binlerce ölü bırakarak arkamızda ve geçen zamanda,
binlerce ölü olarak sokaklara çıktık yeni zamanda.
Ve hayat, sayfalarını çevirmeye devam etti, 1974'den sonra da...
Dün dağılan kül izleri, yarın, bilinmez bir gelecek
insanın ortalarda kaldığı zamanlardan geçiyoruz şimdi...

1. YAZAR

Tüfeklerin 1974 Sıcak Yazı'ndan yıllar sonradır artık

KADINLAR

Bir bekleyiş şarkısına açar ölür cemile çiçekleri.
Ben merkezci didişmelerde "can benim can" insanlarım
Gün Yalan'ın günüdür, Talan'ın ve Para'nın günü!
Umut, arasıra göz alıp geçen bir çiçek şavkıması.

Evlerde sövüşme-döğüşme-vahşi "sevişme"
"Sorgulama, tüket" dünyasının mikro (skobik)
bir parçasında kan rengi, acı yeşil, kirli mavi,
sarıya çalar ışıklar altında, şarap ve "müzik"
tükettik. Kimse "üretmedi" kendini, yalnızca tüketti.
Bardakların dibinde ve dillerde
başkalarının "kan"ı.

Ve bir küçük maskeli baloda
kendinizden başka hiçbir şeye
(ve kimseye) yoktunuz!
İçinizin o azacık ışığı kısıldıkça
daha da kimselere düşmüyordu sevginiz
kendinizden ve ne oldum delisi hayatlarınızdan başka.
Sonunda sona erdi küçük maskeli balo
ve her biriniz bir yana dağılırken
maskeleriniz düştü de açığa çıktı gerçek eşgaliniz!

Tarihi yağmalıyorlardı, coğrafyayı, insanı,
yani geçmişimizi geleceğimizi,
yani kimliğimizi.
Ve yerine ne konuyordu?
Tek "TANRI PARA!"
Bütün ayıpları örten, sızıları dindiren PARA!

2. KADIN

Tanımsız bir hüznü çalıyor içimizdeki gizli flüt,
açgözlü bir kalabalık "yeni rengini" vururken
yeni rengini vururken bu tarihle yaşıt kente,
tarih yok artık. ''İnsan" da yok;
yenildiler Ahir Zaman Barbarlar'a

3. KADIN

Her sokakta bir şeyler sessizce
geri çekiliyor, "son şiir" çarpışa çarpışa geri çekiliyor.

1. KADIN

Huzur Tanrısı çoktan terk etti bizi
biz çocuk perimizi sepetleyeli.

2. KADIN

Bilmez değilim; çocuk ruhların ve şiirlerin
çoktaan terk ettiği yer burası...

2. YAZAR

Bu “Gemi” almış başını nereye gidiyor?
Kayalara bindireceği kuşkuları arttıkça
Rota’sı daha da şiddetle alkışlanıyor!

1. YAZAR

Bir şeyler yapmak gerek, ama ne yapmak...
kaşkaranlığından çıkarmak için
bu neoldum delisi hayatlarımızı.

1. KADIN

Bir yanda neoldum delisi hayatlar,
bir yürek kanaması diğer yanda

KADINLAR

Ve vinçler iner, vinçler kalkar, kolonlar döner
başım döner, başım içinde bir çocuk döner
çocuk hastadır, ilacı bitmiştir, öğlen olmuştur.
Gece olmuş, sabah olmuş, kuşluk vakti olmuştur.
Zaman dolmuştur, içimdeki umut gülü solmuştur.
Bütün ağır işler, hafif işler yok olmuştur.
Çalınacak bütün kapılar güm güm çalınmıştır.
İş yok, iş yok, iş yok karşılıkları alınmıştır.
Çocuk ilaç ister, ekmek ister, şeker ister,
kitap ister, süt ister...
Ama çarşıdaki fiyatlardan ve yüzüme
kapanan bencil kapılardan, bir gemi gibi sallanıyorum
eve boş çantayla dönerken, yolda.

2. YAZAR

Ve bir koşu tabancasıyla başlayan gün
ırzına geçilen bir kadın gibi sona erer

KADINLAR

Bu adanın bütün koltukları tutulmuştur
büyük baylarca, sayın efendilerce
Bu adanın bütün evleri, apartmanları tutulmuştur
depoları, dükkanları, otelleri fabrikaları
deniz kıyıları, barakaları bile tutulmuştur.
Bu adanın bütün özgürlükleri tutulmuştur.
Makamları, rütbeleri, mikrofonları tutulmuştur.
Bütün ağaçları, bahçeleri tutulmuştur.
Elimizi uzatacağımız bir yeşil dal yok.

1. YAZAR

Anamı, benim yarıyarıya hasret, yoksulluk yedi.
Düzen böcekleri üşüsüp kemirdi durdu anamı!

2. YAZAR

Peki, nerede yanıldık? Nerede başladı yenilgi?

2. KADIN

Nere baksan, ne yandan, çok şey "kötü bir şiir" gibi;
Sızmış içimize kanser, AIDS, Ebola virüsü, veba
gibi SEVGİSİZLİK! Çürür çok şeyimiz, kayıplarda!

1. YAZAR

Nerde çatlayıp dağılmaya başladı
İçimizdeki mozaik?

3. KADIN

“Ben! Ben!” narkozlu bir kalabalık; Genel manzara!
Bir “İnsanlığı kayanlar” kalabalığında herkes,
Ne kayıp yıldız”ını arayan var,
ne de umudun do sesini ufukta...
Elini sallasan 50 bencilliğe çarpıyor.

1. KADIN

Ve sonunda yalanlar “doğrularımız” oldu,
sahtelik sahiciliğimiz,
yalanlara kilitlenmiş bir zamana
düştü yüreklerimiz.

2. YAZAR

İçimizdeki çocuk ne zaman ölmeye başladı?

1. YAZAR

Peki, “Sevmek ve AŞK,” yüreğimin değişmez mevsimi,
ne zaman değişti?

3. KADIN

Dünya "acıtan bir şiir" oldu. Yalansız Aşk,
artık kayıp bir zaman boyutunda.
Artık soru şudur: Nerde Aşk, bu özürlü ilişkiler kaosunda?

2. YAZAR

Nerde Aşk?... Aşk nerde?

1. KADIN

Nerde mi?...
Bir "karadelik"ten geçtik. Aşk da geçti: Ve
herkese ait "bir şeyler" o karadelikte kayboldu.
Bitti aşkhüzünlü gençliğin o "yasemin beyazı rüya"sı.

2. KADIN

AŞK yıllarca irtifa kaybederek sonunda düştü
ve kara kutusu çözülemedi

1. YAZAR

Nerde şimdi, şimdi nerde, artık nerde
üzgün gönlümün o nihavent şarkısı

1. KADIN

Duymak için eğittin mi yüreğini, düşün,
o şarkı, nasıl çürüyerek ayrıştı
çürümeye, aşınmaya kirlenmeye dönüştü...

2. KADIN

Peki, sen ne yaptın...
Bu yıkıklar, dökükler, vurgunlar, talanlar arasında
uykuya uyku ıslığa ıslık ekledin.

2. YAZAR

Nerde şimdi, şimdi nerede, artık nerde
Hanay avlularının yaz yasemen kokusu?
Sanki her şey, sanki hepsi
uzaak, uzak ve çok eski bir yalandı değil mi,
mazi, hazin tozların altında kaldı.

1. YAZAR

Hiç kimse uğraşmasın, bellek kaybına
uğratmaz beni. Nerde evim? Düşlerim nerede?
“Son Aşk Sokağı”na da yıktılar mı?

KADINLAR

Mmm... Mmm... Yıktılar

1. YAZAR

Ne koydular yerine? Yoksa bir “Para Gökdeleni” mi?

1. KADIN

Evet, bir “Para Gökdeleni!”

2. YAZAR

O lirik taşlar, o sessiz tanıklıklar
o şiir sütunlar, o dilsiz tanıklıklar
ne anlatır beton dünyalı bir yüreğe şimdi,
çöplük dünyalı bir yüreğe ne anlatırlar
bu çöplük beton dünyaya ne söylerler ne anlatırlar?

1. YAZAR

Artık ölmekle delirmek arasında
bir sarkaç gidip geliyor içimde.
Artık KİM'im? Kendimi kimlerden sorabilirim?
Kendimden başka?

KADINLAR

Gittikçe sayılıyoruz. Gittikçe daha azız!
Komşuya bir avuçcuk akşamüstü yasemeni,
bir fincan tuz uzatmak ve gülümsemek için...
Gittikçe daha azız. Bunlar küçük şeyler mi?
Bu küçük küçük şeyler sıcak sözcükleriydi
kaybolan bir şiirin. Sular aktı... Saf Sular...
Karıştı lağımlara... Kapandık birbirimizin yüzüne,
ağır, demir ve soğuk alarmlı kapılar gibi.

1. YAZAR

Artık KİM'im? KİM'im?...
Köşeye sıkıştırılmış bir SON muyum;
Sözüm kalmadı (mı?) söyleyecek!

2. YAZAR

Artık KİM'im,
hiçliğe doğru-sessiz-bir çığlık mıyım?

KADINLAR

KİM'sen, kim... kimsenin zihninde soru
olmak istemem, ama herkes ve her şey
zihnimde soru!
Sorarım, sorgularım... Sizi, bizi, hepimizi!

1. KADIN

Kaçımız silinmiş bir cam içi gibiyiz
zamana ve yaşama, kaçımız kendi kendiyle
yüzleşmeye hazır, kendiyle karşılaşmaya,
silinip ovulmuş tertemiz bir camdan
bakar gibi içeri...

2. KADIN

Kaçımız hazır ömrünün en yalansız dolansız
hesabını vermeye, gizli güdülerimizi lif lif
ortaya dökmeye, kaçımız kendi eksilerine
artılarına hazır, bu en büyük yolculuğa

3. KADIN

Kaçımız hazır nice yapaylıklar, sahtelikler için
doğru insan çığlığını basmaya.

Kimseler hiçbir şey için rahatlık adalarını
gözden çıkarmazsa, üzerine sinmiş miskin korkudan
silkelenip kurtulmazsa
demek dün de yanlış, bugün de çarpık, yarın da
yalan yaşanılacak...

1. KADIN

Kendi buzullarımızı açmadıkça, geçmedikçe
kendi çölümüzü bir baştan bir başa her şey
binyüzlülük,kalleşlik, bencilik, korkaklık, demek ki daha çok
yanlış yaşanılacak.

1. YAZAR

Ey yurdum, anne toprak çocuklarından umudunu kestin mi?
Niye bu kadar kötümsersin?

KADINLAR

Dur ve sor; Onca umudun üstüne kürek
kürek toprak atıldıktan sonra artık KİM'sin?
Nerelerden yola çıkan, hangi ırmağın getirip
bugünlere yığdığı mil'sin?

2. YAZAR

Köklerimizin ne kadarı sende,
ne kadarı artık o uzak ve belirsiz yerlerde ?

Sen bizim "garibimiz", biz senin bazan yoluna ölen,
bazan da "sütsüz" çocukların değil miyiz ?
Öz çocukların mı, piçlerin mi, melezlerin miyiz?

KADINLAR

Öyleyse düşün ve öğren: Bu küçük anne toprak,
dölyatağında seni de besleyip – tane tut diye – büyütmedi mi?
Öyleyse öğren artık. Öğrenmelisin: Kana battığın gün ben de
battım .

Yasa battı evlerin, ağaçların ; ben de battım.
Kimse çalmasın o yalan şarkısını
sen toprağının şarkısını söylemelisin.
Öyleyse öğren artık. Öğrenmelisin:

Hadi bir şarkı söyle çok akıllı, onurlu bir şarkı söyle
paslanan umutlara, zehirlenen sulara karşı

KADINLAR

Hadi bir şarkı söyle, güzel doğru bir şarkı
Hadi bir şarkı söyle, haklı güzel bir şarkı
Hadi bir şarkı söyle, sıkı dokulu bir şarkı
Hadi bir şarkı söyle, cesaretli başı dik bir şarkı
Hadi bir şarkı söyle, kanayan dünyaya karşı.

Kaçbin yaşında zeytin ağacıyım. Buradayım.
Çok görüp geçirdi kol dallarım, göz yapraklarım.
Gövdemde satır satır kayıtlı yaşadıklarım.
Çok çocuk büyüdü dallarımda; şimdi, şeytanın
art bacağı başka çocuklar...

Bir Tarih-Ağaç'ım; üç beş yılda bir vurulurum,
Delik-deşik edilirim. Daha çoook göreceklerim var.
Direneceğim, direneceğim...

Çok yaslı ve yorgun bir "ANA"nın ağıdıdır ağıdım,
"HÜZÜN ANA"nın türküsüdür türküm.

HÜZÜN ANA ve ÇOCUKLARI

yazan **Fikret Demirağ**
oyunlaştıran ve yöneten **Yaşar Ersoy**
dekor&kostüm tasarım **Özlem Deniz Yetkili**
özgün müzik **İnal Bilsel**
ışık tasarım **Fırat Eseri**
yönetmen yard. & afiş-broşür tasarım & fotoğraf **Umut Ersoy**
ana tanrıça heykeli **Erol Refikoğlu & Sevcan Çerkez**
ışık uygulama **Salih Kanatlı**
efekt uygulama **Mehmet Eseri**
dekor uygulama **Özhan Dinler**
kostüm uygulama **Mehmet Doksöz**
sahne amiri **Mehmet Demir**
halkla ilişkiler **Ceren Kanatlı – Harper Sözer**
idari sorumlu **Ülgen Çakır**
kültür işleri memuru **Erhan Kurt**

Oynayanlar
Özgür Oktay
Döndü Özata
Melihat Melis Beşe
Erol Refikoğlu
Yaşar Ersoy

LEFKOŞA BELEDİYE TİYATROSU

"Hüzün Ana ve Çocukları" 2018-2019 sezonunda Lefkoşa Belediye Tiyatrosu tarafından sahnelendi.

AFRİKA 8 — 24 Mart 2019 Pazar

dünya kazan devrim kapça — Akmasa çarnaçır ve ziçamayan bir sözü çağırgar taşlama...

HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI

Aziz ŞAH

dünya kazan devrim kapça

HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI

Aziz Şah

dünya kazan, devrim kapça

Kadınlar hiç kendileri için yas tutmadı mı bu ülkede?

Aziz Şah

HABERE BAKIŞ

Hasan HASTURER

"Hüzün Ana ve Çocukları", bize dair, bizi anlatan, bu toprakların sesi...

12 | galle

Kıbrıs'ın Tragedyası: Hüzün Ana ve Çocukları

Ömer Kaya

Adaya ilk inenen perkeşiği 8000 yıl önce yaşadı. Ancak, Limnitî kayağından başlayarak bugüne kadar sonsuz şarkılı sürüp içerisinde Kıbrıs'ın yaşayan ve yaşamaktan, ölü ve dostunu bir kalaşla sonlandırmaktan...

Hüzün ana ve çocukları...

Aslında fizel "tiyatro"lu günlerden geçiyoruz... Salonlar dolup dolaşıtıyoruz, sahnelerden yükselen ana avrat sloganlarınıyorlar gıdıkıyor...

Bizim bildiklerimiz, yıllar önce nasıl ki "halk dansları"nınbor'ğun çıkarmıştı, şimdi de aynısını "tiyatro" için yapıyor...

İşte böylesi bir ortamda; Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, bu alandaki yerinden "taşağ"lama hers'ûmda, başka bağlarda değeri yüksek "keşp"larla, bizi ta milâddan öncelere götürdü...

Tabiiyi bu topraklın orunu bir "usta"nınkadınlı usta ellerle dokunmuş...

Sahnedeki "üç kadın" seyesinde...

Olgunluk dönemlerinin en verimli aşamasında olan Özgür Oktay'ın, Dorotu Ostta'nın yanına,Meshet Melin Beşe çok ama çok yakışıp...

Sahnede üç ayrı sesin, üç ayrı gücün, üç ayrı enerjinin "tek"liğ; Fikret'in ürünlere gönderdiği "felgıat"lan nakış nakış işledi...

İşte dikkat edenler; Yaşar Usta, bizim sanat yaşamı boyunca "sahne"ye oyun koyarken, efendinki "maşrene"yive bu mabeenenin

H Μάνα Θλίψη

Η παράσταση του Γιασάρ Ερσόι από το Τουρκοκυπριακό Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας

Της Νέβιες Μόλεον

Ο Σουρκοκύπριος ποιητής Φικρέτ Αλταντάς.

Şener LEVENT

Açı

HÜZÜN ANA'YA VE ÇOCUKLARINA SELAM OLSUN

TİYATRO — tiyatro — TİYATRO İÇİN İÇİNDİR

Yaşar Ersoy'dan 50. Yıl Armağanı: "Hüzün Ana ve Çocukları"

Yasar Ene

Sarkaç — Ümit İNATÇI

HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI

Fikret Demirağ'ın "Hüzün Ana"sı ve çocukları bu yazın sahnesinde yüzleşiyor. Fikret Demirağ'ın insanlıkta umutlanma - Kıbrıslı'nın resmi tarihini insanlıkınıyıkıldırıl ağlamaya ve gerçekliğini yaşamaya hazırlıyor. Yaşar Ersoy'un yaşamı ve tanıtımı ve yönetmeliğe bir hafta biçimde karşıyorum. Fikret Demirağ ve ağlayan yaşamlarında gülüp gelen bir sahne tanıtı eğilimi ile şöhret çarpan eğitiklik. Oyunun başında ve sonundaki yaşamı yüzüne tabiatlan kırık çıkıyor, kaybolmuş gağı yapmak amacıyla Arsinoe'nin ağzıyla "yamanta kurarım"ya gönderme yapma, eskiliğe dönüşük ve insan gibi daha da oyunun dinamik akışı içinde yerini almıştır.

* * *

Hüzün Ana ve çocukları sonunda bu diyalogla dönüşüm iş dikkat, yakamız ve umum gibi dinlediler ve yağışlı başlıkıdır bilinmiyor. Bu diyalogsal kanımızın dönüşüyorlar. Dönüşmüşler umutlanmaktan tasasıtar ve sıtıtıyal ayağa sonbıvlık ölerek umumun gağ katıyorda, ipte esnetti, maşyle mutlu temsil etmek gibi ya ad taşlan bıttıtıyor çarpıyor. Kıbrıslı'nın yaşamı gibi... Bedii bi Yaşar Ersoy ölyal, Hüzün Ana'sını ve çocuklarını bu gün gibi yaşıyor. Bu yaşamın ve ölümün dinamik yaşıyor. Bu yaşamın ve ölümün dinamik yaşıyor. Bu yaşamın ve ölümün dinamik yaşıyor.

Fikret Demirağ'ın "Hüzün Ana"sı ve çocukları umutlanma bu diyalogla dönüşüm iş dikkat, yakamız ve umum gibi dinlediler ve yağışlı başlıkıdır bilinmiyor. Bu diyalogsal kanımızın dönüşüyorlar. Dönüşmüşler umutlanmaktan tasasıtar ve sıtıtıyal ayağa sonbıvlık ölerek umumun gağ katıyorda, ipte esnetti, maşyle mutlu temsil etmek gibi ya ad taşlan bıttıtıyor çarpıyor. Kıbrıslı'nın yaşamı gibi... Bedii bi Yaşar Ersoy ölyal, Hüzün Ana'sını ve çocukla

DOĞRUY DOĞRU — HASAN KAHVECİ

Siirler içinde tiyatronun ışığı

"Talancıbaşılardan geri ne kaldı?
- Yeni talancılara yürücek yol kaldı.

Yağmalanan umutların tarihi, el etek öpenlerin aymazlığı, aşağılı kalabalıkların hırsı var.

Savaş var...

Ve bu kez "resmi tarih" dışında bir vicdandan sesler yükseliyor:

"O kanlı yıl bir tarla kuş Ölüm o yaş çocukları sec

* *

Kimi anlardı leri" boğucu dönüşüyor. ki "gerilimle doz köprüyür. Tanemin bilinç bul

Yaşar Ersoy'un sel tarzını yansıtı Üç kadın oyunc çoğunlukla "koro seslendiriyor ki, ç değil.

* * *

Özlem Deniz Yet dekor ve kostüm ta eserak yaratıcılıyla çok beğendim. Erd koğlu ve Sevcan Ger ellerinden çıkan hey birlikte, bütün o sahne tasarımı kar

Özgün müzikleri. E denemeler olarak yın layabilirsin, çok fazla deniz tınısı alamadım.

Ezgiler, Fikret Demirağ

Sessizliğin Sesi — Mehmet Levent

"HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI

"Fikret Demirağ'ın yılı sonunda ve bitişiyle kaza (yaşar ersoy) ve şehir-yönetim bölümü ortak "Toplumsal ortaya" ile bu yazın Demirağ'ın ve Yaşar Ersoy'un "Hüzün Ana" ve "Hüzün Ana ve Çocukları" oyunlarını sunuyor. Yaşar Ersoy'un bu yazın sahnesinde yüzleşiyor. Fikret Demirağ'ın insanlıkta umutlanma - Kıbrıslı'nın resmi tarihini insanlıkınıyıkıldırıl ağlamaya ve gerçekliğini yaşamaya hazırlıyor. Yaşar Ersoy'un yaşamı ve tanıtımı ve yönetmeliğe bir hafta biçimde karşıyorum. Fikret Demirağ ve ağlayan yaşamlarında gülüp gelen bir sahne tanıtı eğilimi ile şöhret çarpan eğitiklik. Oyunun başında ve sonundaki yaşamı yüzüne tabiatlan kırık çıkıyor, kaybolmuş gağı yapmak amacıyla Arsinoe'nin ağzıyla "yamanta kurarım"ya gönderme yapma, eskiliğe dönüşük ve insan gibi daha da oyunun dinamik akışı içinde yerini almıştır.

* * *

Hüzün Ana ve çocukları umutlanma bu diyalogla dönüşüm iş dikkat, yakamız ve umum gibi dinlediler ve yağışlı başlıkıdır bilinmiyor. Bu diyalogsal kanımızın dönüşüyorlar. Dönüşmüşler umutlanmaktan tasasıtar ve sıtıtıyal ayağa sonbıvlık ölerek umumun gağ katıyorda, ipte esnetti, maşyle mutlu temsil etmek gibi ya ad taşlan bıttıtıyor çarpıyor. Kıbrıslı'nın yaşamı gibi... Bedii bi Yaşar Ersoy ölyal, Hüzün Ana'sını ve çocukla

Hüzün Ana ve Çocukları

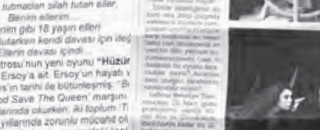

Ersoy'un "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu ki hafta önce izlemiştim. Geçmişten geleceğin ayrılıkını gösteren bir hayat öyküsü bir felaketle karşı karşıya kalıyorum. Bir demokratik kaza ve ölümle bir oyun dinamik hayumna geliyor.

Yaşar Ersoy dramca bıraz kıskalanmıyal lasın. Çok kolay, değil hayatın tiyatroya adamış bir sanat duyarını hakkında bu şeyler yazmak. Benim için de kolay olmadı bu kelimeleri satırlara dökmek; onun yaratıkları ve üretkilerine hayranlığım sınırlı karşısında.

Böyle bir oyunu hem de gördükten sonra yazmak kolay bir şey değil. Bir kolaklıkla izlenen oyunun gürlerine etkisi altında kaldım. Düşündükçe düşündükçe, insan yorulunca, geçmişe ait parçaları, bayın bağarcığında yer değiştirdiği hissettim.

Geçmişe ait bazı yaşanmışlıkları bıkınıcılar gibidir geçmişe ait olsun olsun. Hem ülkelim hem okudum. Bir anlamı olmasın emsal olsun ya çıkarılan gülmece sürecı bir gelişim süreci

Yaşar Ersoy'un yönettiği bir oyun ola

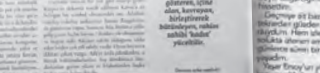

HABERE BAKIŞ

Hasan HASTURER

Bu ne biçim kader? Analarımızın gözyaşı, hiç dinmedi

SENTEZ

Dr. Ziya ÖZTÜRKLER

Hüzün Ana ve Çocukları...

Fikret Demirağ'ın yazdığı "Yaşar Ersoy'un oyunlarıyla yönetmiş "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu ki hafta önce izlemiştim. Geçmişten geleceğin ayrılıkını gösteren bir hayat öyküsü bir felaketle karşı karşıya kalıyorum. Bir demokratik kaza ve ölümle bir oyun dinamik hayumna geliyor.

Yaşar Ersoy dramca bıraz kıskalanmıyal lasın. Çok kolay, değil hayatın tiyatroya adamış bir sanat duyarını hakkında bu şeyler yazmak. Benim için de kolay olmadı bu kelimeleri satırlara dökmek; onun yaratıkları ve üretkilerine hayranlığım sınırlı karşısında.

Böyle bir oyunu hem de gördükten sonra yazmak kolay bir şey değil. Bir kolaklıkla izlenen oyunun gürlerine etkisi altında kaldım. Düşündükçe düşündükçe, insan yorulunca, geçmişe ait parçaları, bayın bağarcığında yer değiştirdiği hissettim.

Geçmişe ait bazı yaşanmışlıkları bıkınıcılar gibidir geçmişe ait olsun olsun. Hem ülkelim hem okudum. Bir anlamı olmasın emsal olsun ya çıkarılan gülmece sürecı bir gelişim süreci

Yaşar Ersoy'un yönettiği bir oyun ola

erli aksi karşısında, yalın ve açıyla bir "savaş" ile karşılan ortaya koyan, yaratan, büyüten, ortaya çıkan mermerset gösteren, izine olan, kurnayan, birleştirmek bütünleyen, rahim sahibi 'kadın' yücelttin.

"HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI"

ÜZERİNE YAZILANLAR

Hüzün Ana ve Çocukları

Hasan Kahvecioğlu

Aslında bol "tiyatro"lu günlerden geçiyoruz...

Salonlar dolup dolup taşıyor, sahnelerden yükselen ana avrat sövgüler, seyirciyi gıdıklıyor...

Bazı belediyeler, yıllar önce nasıl ki "halk dansları"nın fıcırığını çıkarmıştı, şimdi de aynısını "tiyatro" için yapıyor...

İşte böylesi bir ortamda; Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, bu alandaki popüler "kaygı"lara ters biçimde, başka başka ve değeri yüksek "kaygı"larla, bizi ta miladdan öncelere götürdü...

Tuttu; bu toprağın ürünü bir "usta"nın yazdığı şiirleri didik didik taradı ve "hüzün ana"nın gözyaşlarını, kalbimizin ta derinliklerine akıttı...

Aslında; bu "ana toprağa" postallarıyla gelip basanların yarattığı "hüzün" ancak bu kadar ritmik, bu kadar enerjik ve bu kadar şiirsel anlatılabilirdi...

Aslında; bu "ana toprağa" postallarıyla gelip basanların yarattığı "hüzün" ancak bu kadar ritmik, bu kadar enerjik ve bu kadar şiirsel anlatılabilirdi...

Fikret Demirağ'ın şiirlerini, ritmini ve içeriğini hırpalamadan sahnede bir başka "ses"e dönüştürmek tam da "usta işi" bir projeksiyon oldu...

Yaşar Usta, (Ersoy) ellinci sanat yılında, Fikret Demirağ ile "özdeşleşmiş" duygularını, çizgisini, kaygısını, ölçütlerini sahneye taşırken, tiyatronun asıl gücünü bize bir kez daha anımsattı...

Neymiş tiyatronun asıl gücü?

Şiiri şiirlikten çıkarmadan, tadına su katmadan; çığlığa dönüştürmek, sesle, eko ile müzikle yoğurmak...

Beyinlere ve yüreklere hepsini birden, aynı anda, pimi sevgiyle çekilen bir barış bombası gibi fırlatmak...

Yaşar Usta'nın, Fikret'in şiirlerinden yola çıkarken başardığı şey budur...

Şiiri sahnede bire bir yaşatmak, monotonluğa düşmeden izleyiciyi "pür dikkat" sahneye kilitlemek...

Yaşar Usta bunu; evrensel değerleri baştacı yapan bir sanat anlayışıyla, bu toprağın hamurunu, çamurunu yoğurarak başardı...

Nasıl mı?

Sahnedeki "üç kadın" sayesinde...

Olgunluk dönemlerinin en verimli aşamasında olan Özgür Oktay'ın, Döndü Özata'nın yanına, Melihat Melis Beşe çok ama çok yakıştı...

Sahnede üç ayrı sesin, üç ayrı gücün, üç ayrı enerjinin "tek"liği; Fikret'in yüreklere gönderdiği "telgraf"ları nakış nakış işledi...

Hep dikkat ederim; Yaşar Usta, bütün sanat yaşamı boyunca "sahne"ye oyun koyarken, elindeki "malzeme"yi ve bu malzemenin sahnedeki "görünürlüğünü" çok iyi kullanıyor...

Özgür Oktay ile Döndü Özata'nın özellikle "ada" oyunundaki harika performanslarından bu yana "bu çifteli gizilgüçten yararlanılmalı" diye düşünürdüm...

İşte büyük bir ustalıkla bu ikiliyi "üçlü"ye çıkarınca, Özgür'ün harika bir tona sahip "ses"ine alan açınca; Fikret'in şiirleri, kadın sesi ve özgün müzikle birleşerek sahnede destansı bir "tat" oluşturdu...

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununda Fikret'le birlikte çıkılan tarihsel yolculukta illa ki sorgulama ve illa ki yüzleşme ile oyunun "toplumcu" kıvamı öylesine "rafine" bir birliktelik oluşturuyor ki, eminim Fikret Demirağ, yattığı yerde bunu duyumsayacaktır...

Bu "tat", tarihin derinliklerinden yükselirken, sahnede ona eşlik eden başka "ses"ler de katıldı "Hüzün Ana"nın çığlıklarına...

Üç kadının ayak sesleri, ellerindeki asaları yere vururken çıkan ve bir anda bir bando gibi sahne atmosferine egemen olan sesler...

Ve onlara eşlik eden, şairi besleyen tarihsel öğeleri ve imgeleri içinde barındıran "anlamlı" Karpaz vurgulu bir dekor...

Dekorun içinde, anlatım yükünü şiirin omuzlarına terk etmeyen asalar, ipler, aynalar...

Bir başına; izlerken yormayan, konsepti kavramanıza yardımcı olan duru renkler, inişler, çıkışlar...

Özlem Deniz Yetkili, dekor ve kostüm tasarımı ile şiiri ve tarihi, isyanı ve hüznü, görselliğin gücünden yararlanıp harika biçimde harmanladı...

Ya; Kıbrıs Ana Tanrıçası'nın kucağında çocuğuyla sahnede yer alan heykeli... Bu da Erol Refikoğlu Usta'nın Sevcan Çerkez ile birlikte sahneye damgasını vuran, dekora ve oyunun içeriğine, tarihsel derinliğine yakışan, başarılı bir "sanat, sanat içinde" ürünü...

Sahnedeki "üç kadın" oyunun motorları oldu ama, oyunun direksiyonu gene iki ustanın elindeydi... Pişmiş, oturmuş, olgunluğun doruğunda iki usta sanatçı... Fikret Demirağ'ın eski daktilosunda tek parmakla şiir yazar-

ken çıkardıkları senkronize tempolu seslere kendi seslerini kattıklarında, şiir adeta şaha kalkıyor, sorguluyor, hesap soruyor...

Çığlık çığlığa bir sorgulama, sakin bir yüzleşme ile bütünleşiyor...

"Hüzün ana ve Çocukları" oyununda Fikret'le birlikte çıkılan tarihsel yolculukta illa ki sorgulama ve illa ki yüzleşme ile oyunun "toplumcu" kıvamı öylesine "rafine" bir birliktelik oluşturuyor ki, eminim Fikret Demirağ, yattığı yerde bunu duyumsayacaktır...

Öte yandan, sahnenin tüm bu "yerli" malzemesinin "harmoni"sine dikkat çekerken, bana göre bir başka "katkı"yı da gözardı etmemek gerekiyor...

O da oyunun özgün müzikleri...

İnal Bilsel adını ilk kez duyuyorum... Bu tür "değerlerimizi" bulup ortaya çıkaran bir başka özelliğini de selamlamak gerekiyor Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun...

Ses, ışık, dekor, kostüm, şiir, tarih, hüzün, isyan, sorgulama...

Oyunun dekorundaki kırık aynalar, ayna karşısında yüzleşme...

Hepsi bu ana "toprağın" değerleri...

Bu "kollektif" çalışmaya emek veren her bir bireyi yürekten kutlarım...

Halkın Sesi - 25 Mart 2019

Hüzün Ana ve Çocukları

Ümit İnatçı

Fikret Demirağ'ın "Hüzün Ana"sı ve çocukları bir oyun sahnesinde yüzleştiler. Fikret Demirağ'ın trajediyle sarmalanmış –Kıbrıs'ın resmi tarihten arındırılmış– kültürel mirası ve gerçekliği üzerine kurguladığı lirik şiirleri Yaşar Ersoy'un sahne uyarlaması ve yönetimiyle bir başka biçemle karşımıza çıktı. Teatral kurgu ve ayinsel salınmalar arasında gidip gelen bir sahne tutma eğilimi ilk göze çarpan nitelikti. Oyunun başında ve sonunda seyircinin yüzüne tutulan kırık ayna, yüzleşmeye çağrı yapmak amacıyla Aristoteles estetiğinin "yansıtma kuramı"na gönderme yapan, oldukça didaktik bir imge gibi dursa da oyunun dinamik akışı içinde yerini almıştır.

Hüzün Ana ve çocukları arasında bir diyaloğa dönüşen iç dökme, yakarma ve sitem gibi ifadeler bir yazgıya başkaldırı bilincini besleyen duygusal katmanlara dönüşüyordu. Dönemlere atfen kullanılan nesneler ve müzikal ayraçlar sembolik olarak anlatıma güç katıyordu; iple esareti, asayla asaleti temsil etmek gibi ya da taşları birbirine çarparak kötü ruhları savmak gibi... Belli ki Yaşar Ersoy öfkeli, yargılayıcı bir Hüzün Ana'yı Fikret Demirağ'ın yas tutan metanetli ve öğüt verici Hüzün Ana'sına tercih etmiştir. Yüksek perdeden gelen sesler çocuklarının suratında bir şamar gibi patlıyordu. Şiirlerin lirik hali uyarıcı ve yargılayıcı bir etkiye dönüşmüştü. Sahnenin izleyici kitleye yönelik bu kapsayıcı gücünün yönetmenin öngördüğü bir etki arayışıyla ilgili olduğu oldukça açık.

Oyunun şiirsel dizge üzerine kurgulanmış olması ve sahnenin de yine aynı metrik uyarlamayla inşa edilmesi oyun ve sahne arasındaki bağı doğru bir görsel dilde pekiştirmiştir. Sahnenin derinliğine doğru alçak ve geniş basamaklarla yükselen piramidal üçgenin ucunda duran totemik ana figürü (aslı MÖ. 14-13'üncü yüzyıl terakotta figürin) oyunun sabit primadonnası gibi duruyordu. Üçgen (rastlantısal, içgüdüsel bir yönelim olarak da ortaya çıkmış olabilir), ana rahmini temsil eden bir formdur da aynı zamanda. Hüzün Ana'nın iç seslerini bu ana rahmi içinden çıkmadan aktaran üç kadın figürü o ölüm ve yıkım yorgunu çocuklarına aynı rahimden yeniden doğma istencini aşılıyordu; tüm yaşanmışlıkları olmamış var sayarak...

Oyunun tanıtım broşüründeki "Sahneleme Üzerine Notlar" metninde "*oyunun enerjisinin ortaya çıkması için de metinin anatomisi ile oyuncunun anatomisinin uyuşturulmasına önem vermeliyiz*" diye bir vurgu yapılıyor. Daha sonra önemli bir vurgu daha: "*Tragedya oyunlarında zihinden çok duygulara seslenen Dionisyak esrimenin yanında Apolloncu ussal yaklaşım Demirağ'ın "Acılı Bir Yurt İçin" dörtlemesinde de yer almaktadır. Bu nedenle de oyunda, ritüelistik yaklaşım ile dünyevi yaklaşım, performansın ritüelistik karakteri ile politik politik boyutu hem yan yana hem de karşı karşıya tutulmalı. Bir başka deyişle, oyunda düzen ve uyum sağlayan Apolloncu ilkeyle, kaotik ve yıkıcı Dionysoscu esrimenin birlikteliğinin dengesi sağlanmalıydı*". Oyunun bu yönelimler üzerinde kurgulandığını rahatlıkla algılayabilmemiz için performansın yetkin bir yeterlik düzeyine ihtiyaç vardı, o da gereği gibi gerçekleşti. Sahne alan oyuncuların isimlerini yazmadan geçmeyelim tüm kadroya tebriklerimizi sunarak: Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe, Erol Refikoğlu, Yaşar Ersoy.

Hüzün Ana ve Çocukları arasında bir diyaloğa dönüşen iç dökme, yakarma ve sitem gibi ifadeler bir yazgıya başkaldırı bilincini besleyen duygusal katmanlara dönüşüyordu. Dönemlere atfen kullanılan nesneler ve müzikal ayraçlar sembolik olarak anlatıma güç katıyordu; iple esareti, asayla asaleti temsil etmek gibi ya da taşları birbirine çarparak kötü ruhları savmak gibi...

Oyunun prömiyerinde bir başka etkinlik daha vardı. Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu, Osman Alkaş ve Işın Cem'e sahnedeki 50 yıllık emeklerine karşılık birer onur plaketi verildi. Biraz muzırlık yapacağım ama aklıma Hikmet Afif Mapolar geldi "*yahu verirler elimize birer çanak...*" diye söyleniyordu bu gibi durumlar karşısında. Bu yarı buçuk ülkede cefayla üretenlere karşı vefanın kıt olduğunu bir hatırlatayım dedim. Yine de söyleyeyim; Lefkoşa Belediye Tiyatrosu çok emin ellerde; hem oyunculuk hem de teorik altyapı olarak... Kuranlara olduğu gibi yaşatanlara da saygıyla...

Afrika Gazetesi - 26 Mart 2019

Şiirler İçinde Tiyatronun Işığı

Cenk Mutluyakalı

- Talancıbaşılardan geriye ne kaldı?
- Yeni talancılara yürüyecek yol kaldı....

"Hüzün Ana ve Çocukları"ndan zihnime kazınan diyalog bu oldu.Bir hafta gecikmeyle Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'na gidebildim. Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları da yeni oyununa başladı ve çok olumlu tepkiler duyuyor, seviniyorum. Tiyatronun zamanı şimdi!

"Hüzün Ana"nın çocuklarına gelince... Kıbrıslı Türk büyük şair Fikret Demirağ'ın şiirlerini, Yaşar Ersoy sahneye taşıdı. (Fikret hocamın aşk, eros, erotizm şiirleri ayrıca sahneye uyarlanmalı.) İki usta Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu'nun sahnedeki varlığıyla anlamlanan oyunda, aslında başrolde üç kadın sanatçı var. Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe gerilimi yüksek bir anlatıyla, izleyenleri adanın trajedisi ile yüzleştiriyor. Salona girdiğiniz an sizi "kırık aynalar" karşılıyor. Aynalar, hem çok yüzlülüğü anlatıyor sanırım, hem de aslında toplumsal yüzsüzlüğümüzü... Belki ısrarla "yüzleşmediğimizi" anlatıyor, yüzleşmeden kaçış için o aynaları kırdığımızı...

Yas var, isyan var, ağıt var, yakarış var sahnede... Yağmalanan umutların tarihi, el etek öpenlerin aymazlığı, açgözlü kalabalıkların hırsı var. Savaş var. Ve bu kez "resmi tarih" dışında bir vicdandan sesler yükseliyor.

Oyun boyunca "acılı bir yurt" için yazılmış satırlar vücut buluyor, sesler çoğalıyor, öfke patlıyor. O nedenle baştan sona yüksek bir gerilim hissediyoruz. Yas var, isyan var, ağıt var, yakarış var sahnede... Yağmalanan umutların tarihi, el etek öpenlerin aymazlığı, açgözlü kalabalıkların hırsı var. Savaş var. Ve bu kez "resmi tarih" dışında bir vicdandan sesler yükseliyor: "*O kanlı yazda içimden bir tarla kuşu uçup gitti. Ölüm o yaz bahar yüzlü çocukları seçti.*"

Kimi anlarda “nefes sesleri” boğucu bir tekrara dönüşüyor, kimi zaman “gerilimin dozu” fazlaca köpürüyor.Sanırım bilinçli bir tercih bu! Yaşar Ersoy’un geleneksel tarzını yansıtıyor oyun. Üç kadın oyuncu, şiirleri çoğunlukla “koro” olarak seslendiriyor ki, çok kolay değil…

Özlem Deniz Yetkili’nin dekor ve köstüm tasarımı estetik, yaratıcı ve yalındı, çok beğendim. Erol Refikoğlu ve Sevcan Çerkez’in ellerinden çıkan heykelle birlikte, bir bütün olarak sahne tasarımı harikaydı. Özgün müzikleri farklı denemeler olarak yorumlayabilirim, çok fazla Akdeniz tınısı alamadım. Ezgiler, Fikret Demirağ’ın şiiriyle biraz daha “ruh ikizi” olabilmeliydi diye düşündüm. Ama bir “rap” yorumu var ki, 1974 sonrası düzene dair!Mutlaka çoğaltılmalı…

Son not! Hani çok konuşuyoruz ya, nüfusumuzu…“Kalabalığız…”

Ne güzel bir tanımdı öyle: “Ben” narkozlu bir kalabalık!

Yenidüzen - 31 Mart 2019

Yaşar Ersoy'dan 50. Yıl Armağanı

Yavuz Pak

Ekmek tutmadan silah tutan eller,
Benim ellerim...
Benim gibi 18 yaşın elleri
Eller silah tutarken kendi davası için değil
Ellerin davası içindi...

Bu dizeler Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun yeni oyunu "Hüzün Ana ve Çocukları"nın yönetmeni Yaşar Ersoy'a ait. Ersoy'un hayatı ve 50 yıllık tiyatro serüveni doğduğu toprağın, Kıbrıs'ın tarihi ile bütünleşmiş:

> "*Ben İngiliz sömürge döneminde doğdum. İlkokula 'God Save The Queen' marşını söyleyerek başladım. Ortaokulu Kıbrıs Cumhuriyeti yıllarında okurken, iki toplum 'Türktü', 'Rumdu' diyerek birbirini öldürmeye başladı. Lise yıllarında zorunlu mücahit olup, ekmek tutmadan silah tuttu ellerim... Tabii ki, benim gibi benim yaşımdaki liseli gençlerin elleri de...*" (*)

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununun metni, 2010 yılında kaybettiğimiz, Kıbrıs'ın en önemli şairlerinden Fikret Demirağ'ın şiirlerinden derlenen bir tragedya. "Demirağ'ın "Acılı Bir Yurt İçin" dörtlemesinin (*Limnidi Ateşinden Bugüne*, *Hüzün Ana*, *Sırrı Dökülmüş Kökayna*, *Yalnızlık Gece Müziği*) yanı sıra, "Dinle Şarkımı", "Adıyla Yaralı", "Akdenizli Şiirler ve Aşk Sözleri", "Alfa ve Omega" ve "Eros un Oku" adlı kitaplarındaki şiirler, anlamsal ve estetik bir bütünlük içinde dramaturgisi yapılarak, Yaşar Ersoy tarafından kurgulanıp oyunlaştırılarak ve sahneye taşınıyor." (2)

Fikret Demirağ ve Yaşar Ersoy'un yurtları Kıbrıs, Akdeniz'in üçüncü büyük adası. Anadolu, Ortadoğu, Afrika ve Avrupa'nın kesişme noktasında bulunuyor ve bu stratejik konumu yüzünden 8000 yıllık tarihi boyunca sömürgeci güçlerin iştahını kabartan bir toprak parçası. Antik çağlardan

bu yana, binlerce yıldır onlarca medeniyet ve ulus geçmiş üzerinden: Eski Mısır, Hitit, Fenike, Asur, Mısır, Pers, Helen (İskender), Roma, Bizans, Haçlı (I.Richard) Lüzinyan, Ceneviz, Venedik, Osmanlı, Britanya, Yunanistan, Türkiye... Tarihi boyunca hep fethedilmiş, işgal edilmiş, kolonileştirilmiş bir toprak parçası Kıbrıs. Savaş, kan ve gözyaşı adanın kaderi olmuş adeta; kentleri yakılmış, yıkılmış, insanları katledilmiş, ezilmiş, birbirine düşürülmüş... Ve son yarım asırdır, yani şair Demirağ'ın ve O'nun tiyatrocu dostu Ersoy'un tanıklığında geçen tarihi, yükseltilen milliyetçiliklerin yarattığı çarpışmalar, ayrışma ve bölünme süreçlerini dayatmış ada halklarına. "Hüzün Ana Ve Çocukları", Kıbrıs'ın binlerce yıllık bu trajedisini toplumsal/politik bir bakış açısıyla özetleyerek günümüze geliyor. İçi boşaltılmış ve istila kronolojisine indirgenmiş resmi tarih anlayışına karşı, somut koşulların somut tahliline yaslanan "*sınıfsal bir bakış açısıyla*" Kıbrıs'ın dünden bugüne uzanan tarihini ele alan metin, oyunun "toplumsal gerçekçi" niteliğine uygun bir tarihsel kavrayışa sahip. Yaşar Ersoy'un tiyatrodaki 50. yılı için bu metni seçmesi de bu kavrayışın ürünü:

Oyun, tarihi boyunca adanın üzerinden geçen tüm işgalcileri anlatarak günümüze geldiğinde de, tarihsel materyalizme içkin bir bakış açısı sunuyor. Bugün, tüm dünyada olduğu gibi, adada da "para gökdelenleri" dikerek hayatın her alanına nüfuz eden neo-liberal kapitalizmi ve onun yarattığı toplumsal yozlaşmayla belki de tarihinde gördüğü en geniş kapsamlı talan ve ona eşlik eden milliyetçi kuşatma tarihsel bir bütünlük içinde anlatılıyor.

> "*Çünkü Fikret Demirağ'ın şiir serüveni ve anlayışıyla bizim tiyatro serüvenimiz ve anlayışımızın kesiştiği ortak nokta; "Toplumcu Anlayış" bizi buluşturuyordu. Demirağ'ın şiir hayatının ve poetikasının yanı sıra "Anne Toprak" ve "Hüzün Ana" olarak tanımladığı Kıbrıs'ın; tarihi, kültürel, sosyal, siyasal coğrafyasına ve bu coğrafyadaki insanların trajedisine duyduğu sorumluluk, bu sorumluluğun bilincinde ve ruhunda yarattığı şiirin;*

aynı sorumluluğun bizim bilincimizde ve ruhumuzda yarattığı tiyatroyla buluşmasının sonucudur "Hüzün Ana ve Çocukları"oyunu." (*)

Karl Marx, Lois Bonaparte'ın 18 Brumaire'i adlı çalışmasında şunları söyler:

"İnsanlar kendi tarihlerini yaparlar ama kendi istedikleri gibi değil, kendi seçtikleri koşullarda değil, geçmişin kendilerine sunduğu belli koşullarla yaparlar ve ancak bu yolla tarihi sorgularlar." (3)

Benzer biçimde, Kıbrıs'ın serüvenin kahramanı Fikret Demirağ da,

"yaşadığı coğrafyanın tarihsel ve kültürel köklerine yoğunlaşıp, sorularına yanıtlar bulmaya çalışırken, Kıbrıs'ın trajedisini yazar. Şair yaşanan gerçeklik karşısında "kim, ne, niçin, neden, nasıl" gibi toplumsal ve varoluşsal sorular sorar. Ve hem kültürel-siyasal bilinciyle, hem şiiriyle bu sorulara yanıt aramaya ve bulmaya çalışır. Bu sorumlulukla Fikret Demirağ "Acılı Bir Yurt İçin" dörtlemesinde Kıbrıs'in 8000 küsur yıllık tarihini yazar. Kıbrıs'in trajik tarihini şiirle hikâye eder. Nerdeyse Homeros'un efsanelerinden yola çıkıp tragedya yazan antik tragedya yazarları gibi... Bir başka deyişle trajedisi olan, ama tragedyası yazılmayan Kıbrıs'ın tragedyasını yazar." (*)

Bu tragedyayı içeriğine en uygun biçemle oyunlaştıran Yaşar Ersoy, hocası Özdemir Nutku'nun Aristotales'e gönderme yaparak belirttiği gibi, adeta şiiri şişesinden çıkarıp sahnede hayatla buluşturuyor:

"Aristoteles'e göre, bu öyle bir heyecandır ki, şiir zaten dışarı çıkması gereken bir şeydir. Sanki bir şişeye konulmuştur ve oradan heyecanla dışarı çıkar... Şiir duygulara düzen getirir. Tragedya şiirin verdiği duyguları düzenler; zaten sanat bu duyguları ve duyulan heyecanı ölçüye ve denetime alan bir araçtır." (4)

Tragedya aynı zamanda başka bir işleve daha sahiptir:

> "*İnsanı derinlemesine ele alır ve daha tiz bir gerilim içinde, çığlık gibi, yaşamı yansılar; insanın çevresiyle çatışmasını gösterirken ona kendi gerçeklerini de öğretir.*" (5)

Tragedyalarda olduğu gibi, oyuna damgasını vuran tarihsel materyalizmin mimarı olan Marx'ın arayışının temelinde de tarihsel gerçekliğe ulaşma çabası vardır. Bu gerçeklik üzerinden bir toplumsal değişim ve dönüşüm yaratmanın çabası, ancak sömürüye dayanan üretim ilişkileri ve üretici güçler arasındaki ilişkilerin tarihsel kavrayışın merkezine alınması ile mümkün olabilir. Demirağ'ın tragedyası ve Ersoy'un rejisinin merkezinde de bu kavrayışın izlerini sürmek mümkün:

> "*Melih Cevdet Anday, Demirağ'in bu şiirlerini değerlendirmesinde, Kıbrıslıların tarihsel geçmişleri hakkında şöyle bir saptama yapar "Kıbrıs'ın 8000 küsur yıllık tarihinde değişmez yazgı, dışardan gelenler' genellikle özne, 'yerli halk' ise nesne olagelmiştir. Yani "dışardan gelenler"egemen olmuş, her şeyi dayatmış, 'içerdekiler' ise onlara boyun eğmişlerdir. Bu tarihsel süreç içinde yazgı değişmez ve önce gelen sonra gelene boyun eğerek sürdürür 8000 küsur yıllık trajediyi... Bu trajedide zaman zaman da yerliler, ısmarlama kinler, paketlenmiş ölümlerle birbirlerine düşerler, düşürülürler ve çatışırlar.*" (*)

Oyun, tarihi boyunca adanın üzerinden geçen tüm işgalcileri anlatarak günümüze geldiğinde de, tarihsel materyalizme içkin bir bakış açısı sunuyor. Bugün, tüm dünyada olduğu gibi, adada da "*para gökdelenleri*" dikerek hayatın her alanına nüfuz eden neo-liberal kapitalizmi ve onun yarattığı toplumsal yozlaşmayla belki de tarihinde gördüğü en geniş kapsamlı talan ve ona eşlik eden milliyetçi kuşatma tarihsel bir bütünlük içinde anlatılıyor. İnsanı emeğinin kölesi yapan, metalaştıran, değersizleştiren ve çürüten kapitalizm, bir yandan Kıbrıs halkalarını bölüp parçalarken, diğer yandan bu güzel adayı "*barbar soyguncular, vandal saldırganlar ve vah-*

şi siyasetler" eliyle "*Akdeniz'in sularında yaralı ve zehirlenmiş bir balığa*" çeviriyor. İşte tam da bu vahşetin orta yerinde tarihsel sorgulamaya kapı aralanıyor sahneden:

> *Dur ve sor; Onca umudun üstüne kürek*
> *Kürek toprak atıldıktan sonra artık KİM'sin?*
> *Nerelerden yola çıkan, hangi ırmağın getirip*
> *Bugünlere yığdığı mil'sin?*

Oyunun bu sorgulaması, Fikret Demirağ'ın Acılı Bir Yurt İçin dörtlemesi için yaptığı betimlemeyle birebir örtüşüyor:

> "*Bu bir tarih, kültür ve onu biçimlendirip onunla biçimlenen insan'la ilgili sorular soran, sorgulayan, yer yer suçlayan, ama daha çok anlamaya çalışan ve suçluların kendi payına düşeni üstlenen bir insanin kendi tarih bakışı açısından, o tarihle, içinde yaşadığı toplumla ve kendisiyle hesaplaşmasıdır.*" (*)

Bu tarihi hesaplaşma, Yaşar Ersoy'un rejisinde doğal ve kaçınılmaz olarak "politik" bir yorumla sahneye taşınıyor. Ersoy, salt bir reji estetiği kurgulamanın ötesinde, bugün tahrip edilen, üzeri örtülmeye çalışılan sanatın ontolojisine dair politik bir tutumla ele alıyor tragedyayı. Bu yaklaşım tarihsel olarak tragedyanın taşıdığı politik özü yansıtıyor:

> "*Tragedya şairi ile seyirci (yurttaş) arasında özel bir iletişim olduğunu görürüz. Tragedya, tiyatro sıralarını dolduran yurttaşlara (politai), hem içeriği hem de sunulduğu ortam bakımından etik ve politik mesajlar vermekte, yurttaşın politik kimliğinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kabile toplumundan polis (kent-devlet) düzenine geçilmesinin ardından ortaya çıkan değişimler; örneğin, tanrılarla insanlar arası ilişkilerin dönüşümü, insan yapısı yasalarla tanışan yurttaşın yeni politik kurumlar karşısındaki konumu, politika yapma süreçleri tragedyalarda anlatılır...Dolayısıyla tragedyalar, toplumsal ge-*

lişmelere ışık tutarak insanları politik sorgulamaya davet ederler." (6)

"*Neden birimizin felaketi öbürünün zaferi oldu*
Ve birbirimizin acısı öbürümüzün şenliği...
Ortak yaralımız değil mi
Bir piç gibi ortada kalan sevgi?"

Günümüzde, tiyatronun toplumun elinden alındığı, "vazgeçişin postmodern dünyasında", "postpolitik/politikaötesi" tiyatro anlayışı, politik tiyatroyu nostaljik bir macera, artık çoktan modası geçmiş kocaman bir "hiç" olmaya zorluyor. Oysa, Agusto Boal, "*Tiyatro eylemi, zorunlu olarak politiktir, çünkü insanların bütün eylemleri politiktir ve tiyatro da bu eylemlerden yalnızca biridir. Tiyatroyu politikadan soyutlamaya çalışanlar, bizi temel bir yanlışa sürüklemek istiyorlar ki, bu da politik bir tutumdur.*" (7) diyerek bu yaklaşımı on yıllar evvel boşa çıkartmış, Ahmet Oktay "*Dünya tarihinde politik olmayan bir an, tiyatro tarihinde politik amaçlara hizmet etmemiş tek bir eser dahi yoktur. Tiyatronun politik olmadığı düşüncesi, alabildiğine politiktir*" diyerek güncellemişti. (8) Yaşar Ersoy, 50 yıllık "politik tiyatro" geleneğini ısrarla, inatla ve büyük bir başarıyla sahneye yansıtırken, tiyatroyu bir kez daha özüne, politik niteliğine iade ediyor. Böylece, Jacques Rancière'in dediği gibi, yaşamını adadığı eşitlik ve özgürlük kavramları ile buluşturuyor sanatını:

"*Sanat da politika da toplumun varsaydığı düzenin eşitsizliğini, toplumun hiyerarşik yapısını deşifre eden, yani eşitlik ilkesi üzerinden eyleme geçen ve birlikte ilerleyen süreçlerdir. Bu eşitlik talebi, toplumsal yaşamın her anında ve alanında paylaşımdan pay alamayan kitlelerin eşitlik, özgürlük talebidir özünde ve gerçek sanatsal söylemin, bu eşitsizliğe müdahale etme girişimi, sanatın tarihine ve politik doğasına içkindir.*" (9)

Özellikle "Hüzün Ana ve Çocukları" gibi tarihsel niteliği olan metinlerde, yönetmenin dramatik metin karşısındaki tutumu çok önemlidir. Her ne

Ersoy, salt bir reji estetiği kurgulamanın ötesinde, bugün tahrip edilen, üzeri örtülmeye çalışılan sanatın ontolojisine dair politik bir tutumla ele alıyor tragedyayı. Bu yaklaşım tarihsel olarak tragedyanın taşıdığı politik özü yansıtıyor.

kadar Demirağ'ın şiirleri, özgün bir sahnelemeyle somutlaştırılan yeni bir yorumu kışkırtsa da, O'nun anlatımı, tiyatral biçemle, dramaturjik ve sahnesel yapıyla olduğu kadar, metnin anlam ya da anlamlarıyla da bütünleşmelidir. Yaşar Ersoy, rejisiyle bu bütünselliği yakalıyor, metnin çerçevelenmesinin ve açıklanmasının ötesine geçerek tiyatral temsilin temel öğeleri olan metin ve gösterim arasında çelik bir köprü inşa ediyor. Ersoy'un, herşeyden önce, söyleyecek bir sözü var ve şiirin temsili ile evrensel ve nihai söylemini, öz ve biçem diyalektiği üzerinden kurguluyor. Tiyatral zaman ve uzam içerisinde, dramatik yapıyı metne en uygun biçimde kurarken, yazılı partisyon için gösterime en uygun sahnelemeyi gerçekleştiriyor:

> *"Artaud'ya göre sahneleme, bir tiyatro oyununda, gösterimin özgül ve gerçek teatral yanıdır ve oyuncu ve sahne uzamı yoluyla metnin değişime ve yoruma uğramasıdır. Temsilin, çoğu kez birçok yaratıcının müdahalesiyle oluşan farklı bileşenleri (yazar, müzisyen, dekorcu, vs.) yönetmen tarafından bir araya getirilir ve aralarında eşgüdüm sağlanır. Ancak iç içe bir bütün sağlanabilir ve yönetmenin farklı sahne öğeleri arasındaki bağıntıyı doğru kurabilirse evrensel anlamın üretilmesi mümkün olabilir."* (10)

Ersoy, metin kurgusu ve rejisiyle dramatik dil ile sahne dili arasında adeta bir "medyum" rolü oynuyor ve bir yandan evrensel bir anlam üretirken, diğer yandan şiiri görsel, işitsel ve sözel bir şölene dönüştürüyor. Nietzsche'nin şu sözleri bu şöleni betimliyor adeta:

> *"Yunan kültürünün asıl merkezinde bulunan tragedya, Dionysos coşkunluklarının Apollon yolu ile gösterilmesi anlamında doğmuştur. Tragedya, aslında bir tutkuyu, bir coşkuyu dile getirir. Fakat bunu, yüzüne ölçü, denge, sınırlı güzellik maskesini takarak yapar."* (11)

Oyunun estetik veçhelerine gelince... Dekor, kostüm tasarımını Özlem Deniz Yetkili, özgün müziğini İnal Bilsel, ışık tasarımını Fırat Eseri, yönetmen yardımcılığını Umut Ersoy, Ana Tanrıça Heykeli'ni Erol Refikoğlu ve Sevcan Çerkez, ışık uygulamasını Salih Kanatlı, efekt uygulamasını Mehmet Eseri,dekor uygulamasını Özhan Dinler, kostüm uygulamasını Mehmet Doksöz, sahne amirliğini Mehmet Demir yapıyor. Oyunun afiş, broşür, fotoğraflarını hazırlayan yönetmen yardımcısı Umut Ersoy.

Sahneye girdiğimizde bizi dört ayrı bloktan oluşan kırık aynalar karşılıyor. Seyircinin kendisiyle ve kendisiyle birlikte toplumsal, tarihsel bir yüzleşmeyle karşı karşıya bırakıldığı, oyunun başlangıç ve final aşamalarında devreye giren aynalar rejinin fikrini destekliyor. Yazarlar tarafından oyunun açılışıyla birlikte aynalar kenara çekiliyor, eski Kıbrıs haritasından esinlenen ve Karpaz Burnu şeklinde tasarlanan ana dekor karşımıza çıkıyor. Aynı zamanda bir tekneyi andıran dekor, basamaklar halinde yükseliyor ve Karpat Burnu'nda -teknenin ucunda- Kıbrıs'ın "Ana Tanrıçası" kucağında çocuğuyla karşımızda duruyor. M.Ö. 1400- 1200 yılları arasında kil topraktan yapıldığı tahmin edilen Ana Tanrıça figürü, adanın tarihini ve bereketli, üretken, doğurgan kimliğini sembolize ediyor. Fikret Demirağ'ın şiirindeki "Anne Toprak"ı temsil eden ada haritası ve "Hüzün Ana"yı temsil eden Ana Tanrıça figürü oyunun teması ile birebir örtüşüyorlar. Toprak rengindeki dekoru, oyun sırasında anlatıya ve fiziksel performansa eşlik eden urganlar, taşlar, asalar tümlüyor. Tarihi sorgulamanın bir tarafında iki erkek oyuncu yazarı, diğer tarafında üç kadın Anne Toprak'ı canlandırıyor. Yazarlar sahnenin sağında ve solunda yer alan masalarda oturuyorlar oyunun büyük bölümünde. Masalarının üzerindeki daktilo ve mum hem kurguya hizmet ediyor hem de Fikret Demirağ'ın çalışma ritüeline simgesel bir gönderme yapıyor. İki yazarın siyah kıyafetleri, kadınların dekoru ve Anne Toprak imgesini tamamlayan toprak rengi çuval kumaşından elbi-

Oyunun üç kadın oyuncusu Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe, mimikleri, jestleri ve beden dillerindeki başarılarıyla oyunun seyir keyfini yükseltiyorlar. Sololarında öznelliklerini sergilerken bile yakaladıkları üslup birliği ve korolarındaki senkronizasyon ile sahnede kolektif aklın ve bütünleşmiş bedenlerin coşkusunu yansıtıyorlar. Oyunculuklarındaki estetik yetkinlik, şiirsel tınıyı dramatik aksiyonla tam bir uyumla buluştururken, sadece rejinin ve metnin hakkını vermekle kalmıyorlar; tragedya oyunculuğuna ve kathartik etkiye dair ders niteliğinde bir performans sergiliyorlar.

seleri ile oyunun trajik sahnelerinde giyip, lirik sahnelerde üzerlerinden attıkları siyah pelerinleri, kostüm tasarımının tema ile uyumunu yansıtıyor. Sahne tasarımının sadece tema ile değil, metin ve reji ile bütünleşen yapısı oyunun bütünselliğine büyük katkı sunuyor. Öte yandan, ritmleri ve ezgileriyle anlatılan farklı tarihsel evrelere, trajik ve lirik sahnelere tam bir uyum içinde eşlik eden özgün müzik; sahnelemeyi hem kullandığı renkler hem zamanlaması ile besleyen ışık tasarımı ve uygulaması oyunun estetik başarısının diğer önemli veçheleri.

Yazarları canlandıran Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu, oyunun açılışını yaptıktan sonra sahneyi üç kadına bırakıyorlar. Ancak, kurgu gereği oyun boyunca Anne Toprak'ı temsil eden kadınlarla diyaloglara giriyor, onların sorularına muhatap oluyor ve tarihsel anlatının hem öznesi hem nesnesi haline geliyorlar. Tarihin omuzlarına yüklediği bilgeliği, Anne Toprak'la birlikte yürüdükleri yolculuk boyunca yazar olarak objektif ve düşünsel, adanın çocukları olarak subjektif ve duygusal yanlarını başarıyla yansıtıyorlar. Yarım asırlık deneyimin, akıl ve yeteneğin alaşımı olan usta oyunculukları eşine az rastlanır bir tarihsel değere sahip. Oyunun üç kadın oyuncusu Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe, mimikleri, jestleri ve beden dillerindeki başarılarıyla oyunun seyir keyfini yükseltiyorlar. Sololarında öznelliklerini sergilerken bile yakaladıkları üslup birliği ve korolarındaki senkronizasyon ile sahnede kolektif aklın ve bütünleşmiş bedenlerin coşkusunu yansıtıyorlar. Oyunculuklarındaki estetik yetkinlik, şiirsel tınıyı dramatik aksiyonla tam bir uyumla buluştururken, sadece re-

jinin ve metnin hakkını vermekle kalmıyorlar; tragedya oyunculuğuna ve kathartik etkiye dair ders niteliğinde bir performans sergiliyorlar. Onları izlerken sevgili Özdemir Nutku'nun şu cümlelerini anımsıyorum:

> *"Tragedyalarda, trajik kahraman, acıma duygusu verecek biçimde bize karşı estetik bir uzaklık kazanmalı, ama kaygı verecek biçimde de yakınımızda bulunmalıdır. Yakınlık duyulan kahramanın yazgısına katılarak duyulan acıma ve kaygı, seyirciyi, etik-entelektüel bir arınmaya ulaştırır. Oyundaki hiçbir kimse gerekli olan duygusal ölçünün dışında olmamalıdır. Yoksa etik-entelektüel arınma için bir birleşme olmayacağı gibi, gerekli olan seyirci yakınlığı da doğmaz. Onun için katharsis acıma ve kaygı duygularıyla insandaki "acı veren öge"yi yıkayıp arıtır. Demek ki "acı çekmek'ten kurtulmak için acıma ve korkuyu içeren duygu bütünlüğünden kurtulmak gerekmektedir."* (12)

Kıbrıs'ın, yani "Anne Toprak"ın tarih boyunca yitirdiği evlatlarının yasını, bağrında taşıdığı acıları, çaresizliği olduğu kadar yaşama dair direncini, isyanını, coşkusunu harmanlayarak seyirciyi tarihsel bir yolculuğa ve ontolojik bir sorgulamaya davet eden oyuncular, mitolojiden günümüze uzanan binlerce yıllık tarihin farklı karakterleriyle özdeşleşerek ve onların düşünsel/duyusal dünyalarını başarıyla yansıtarak bu sorgulamayı bedenlerinde somutlaştırıyorlar. Böylece, Nutku'nun altını çizdiği "etik-entelektüel arınma"nın kapılarını açıyorlar seyirciye.

Oyun öncesi Kıbrıs Rum Kesimi'nden oyunu izlemeye gelen şairler ve eleştirmenlerle tanışıyoruz fuayede. Hatta aralarında, çatışma döneminde Fikret Demirağ ile cephede karşı karşıya kalmış bir Rum şair var. Demirağ'ın oyunda kullanılan şu dizeleri bu karşılaşmaya gönderme yapıyor:

"Yerde tetik çeken parmaklar delirdi, kaç tavşan!
Asker oldu AŞK'ı yazan! Asker oldu AŞK'ı yazan!
Kaç tavşan! Kaç! Çevrildi sayfası "bahar"ın!
Kaç tavşan! Sen burada ölürsün!"

Adanın öte yakasından gelen Rum dostların varlığı oyunun tarihsel niteliğine büyük bir katkı sunuyor. İktidarların dayattığı toplumsal yarılmaya inat, barışın, kardeşliğin ve dayanışmanın ifadesi bu çarpıcı manzara beni çok heyecanlandırıyor ve umutlandırıyor gelecek için. Bu manzara, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun, tüm politik zorluk ve engellere rağmen, kurdukları "tiyatro köprüsü" üzerinden on yıllardır sanatları aracılığıyla politikacılardan çok daha önce ve ısrarlı, tutarlı ve cesur bir tavırla "adanın barışı" için verdiği mücadelenin bir sonucu. Nitekim, oyunda vurgulanan şu dizeler barış mücadelesinin bir yansıması:

"*Bu yıkımlar bir gün unutulmalı ve unutulacak*
Acıların üstünü örttüğü zaman barış ve sevginin kardeş ekinleri."

"Hüzün Ana ve Çocukları", Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun tarihi içinde büyük bir öneme sahip. 1980 yılında kurulan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun "kare as" olarak nitelendirilen dört kurucusu var: Yaşar Ersoy, Osman Alkaş, Erol Refikoğlu ve Işın Cem. Yaşar Ersoy'un "eş zamanlı buluşma" diye nitelendirdiği "kare asın bir araya gelişi", bu oyunda da hedeflemiş ancak Alkaş ve Cem kimi olumsuzluklar yüzünden sürece dahil olamamışlar. Ersoy, "eş zamanlı buluşma" ile kurulan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun tarihsel misyonunu şöyle özetliyor:

> "*Geleceğe bir tiyatro mirası, bir tiyatro geleneği bırakmak için çalışacağız, ülkemize girmemiş, varlığı ülkemizde duyulmamış tiyatro örneklerini seyircimize sunacağız. Kıbrıs Türk Tiyatrosunun yaratılması için dünya tiyatrosunun çıraklığını iyi bir biçimde yapmaya çalışacağız. Dünyalı kimliğin peşinde koşarken, Geleneksel Türk Tiyatrosu'nun öğeleriyle Kıbrıs insanının yaşam biçimini ve karakterini yoğurup bir dizi denemeler yapacağız. Amacımız bizim diyebileceğimiz bir tiyatro yaratmaktır. Bu yüz yıllık bir hedeftir.*" (13)

Nitekim bugün Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun genel sanat yönetmenliğini yürüten Aliye Ummanel de bu mirası ve hedefi sahipleniyor:

"Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nu kurarak ve geliştirerek hem de tiyatronun farklı alanlarında uzun yıllar mücadele ederek kültürümüze, toplumumuza kalıcı etkiler yaratan, izler bırakan Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu 50. yıl vesilesiyle bu projede buluşuyor. Osman Alkaş ve Işın Cem de yürekleriyle bu projede. Onlar Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nu kurmak ve yıllarca büyük bir mücadele örneği göstermekle toplumumuzun kültürel değerleri içinde en önemlilerinden birini yarattılar. Kimliği, karakteri olan, politik tavrı ve sanat anlayışından ödün vermeyen bir tiyatro." (*)

İşte bu tiyatronun mimarlarından olan ve politik tavrı ve sanatsal anlayışından hiçbir zaman ödün vermeyen Yaşar Ersoy, eline silah tutuşturulduğu yıllarda, 1968-1969 sezonunda tiyatro ile tanışıyor. Kısa zamanda bir tutkuya dönüşen tiyatro, hayatının merkezine yerleşiyor. Ancak O, tiyatral faaliyetini, sanatsal eyleyişini sahne ile sınırlı tutmuyor ve insanlığa ve toplumuna karşı tarihsel bir sorumluluk bilinciyle hareket eden bir sanatçı olarak, ülkesinin toplumsal tarihine yön veriyor:

"Her şeye karşın, göze alınan, bedeli ödenen sevda ve kavga serüvendir, tiyatro ömrümün 50 yılı. Sanatın uzun yolunda, sonsuz bir "ateşli sabır ", azim, inanç, mücadele gerektiren o uzun yolda, "umut en son ölür" diyerek yürümektir..O uzun yolda 100'ü aşkin oyun, 7 kitap, belgesel film, tiyatro festivali, tiyatronun kurumsallaşması için mücadele, tiyatro tarihimizin gün ışığına çıkartılması için, araştırma ve kitap olarak yayımlamak, genç insanlara yönelik tiyatro eğitimi vermek ve tiyatro okullarına öğrenci yetiştirmektir... Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun özerk bir yapıya ve çağdaş, donanımlı bir binaya kavuşması için deli gibi uğraşmaktır.. Soruşturma, yasaklama, tehdit, işten atılma ve yeni tiyatro kurmaktır... Bütün rezilliklere, kötülüklere karşı insan kalmakta direnmektir.. Sendikal mücadele vermek, dernek kurmak, demokrasi ve barış kültürünün yaratılmasına katkı koymak, iki toplum arasında tiyatro vasıtasıyla duvarları

aşarak barış köprüsünü kurmaktır... Kültür-Sanat gazeteciliğidir, sayısız radyo – tv programıdır... Ve toplum, tiyatronun yalnız bir "gösteri" ve "eğlence" sanatı olmadığı: tiyatronun sürekli yaşamı sorgulayan, dün, bugün ve yarınla hesaplaşmayı hiç elden bırakmayan, sonsuz bir kültür birikimi sağlayan "halk ve demokrasi okulu" olduğunu anlatmaktır ve bu anlayışı sanatın etik ve estetik değerleriyle yerleştirmek amacıyla bıkmadan, sevgiyle çalışmaktır, tiyatro ömrümün 50 yılı..." (*)

Sevgili Yücel Erten'in "Kıbrıs'ın Muhsin Ertuğrul"u olarak tanımladığı Yaşar Ersoy, yaşamını "en yüce sanat olan yaşama sanatına" dönüştürmeyi başarmış, gerçek bir sanatçı. O, "yenilmek ama teslim olmamak" şiarıyla çıktığı yolculukta, "sevdası ve kaygısıyla" ülkesinin sadece tiyatro ve sanat yaşamında değil, toplumsal ve politik mücadelesinde de "başrolde oynuyor." Sanatsal yeteneği, deneyimi ve yaratıcılığı ile ülkesinde kurumsallaşmış bir tiyatro geleneğinin önderliğini yürütürken; entelektüel birikimi, politik kimliği ve direnişçi ruhu ile Kıbrıs'ta "barış, eşitlik ve özgürlük" mücadelesinin bayraktarlığını yapıyor.

Bertolt Brecht, içine doğduğu ve ömrünce mücadele ettiği faşizme dair "*Sizler, bizi boğan bu tufandan doğacak olanlar, güçsüzlüğümüzden söz ederken, yaşadığımız bu karanlık çağı da unutmayın sakın*" der. (14) Ersoy'un politik kimliği ile estetik birikiminin "eş zamanlı buluşması" olan "Hüzün Ana ve Çocukları" oyunu, Kıbrıs'ın trajik geçmişine ayna tutarak bugünün ve geleceğin kuşaklarına etik, estetik, politik veçheleriyle tarihi bir ders veriyor. "Hüzün Ana ve Çocukları", Yaşar Ersoy'un "eş zamanlı" olarak hem Kıbrıs tiyatrosuna ve evrensel sanata hem de Kıbrıs halkına ve insanlığa sunduğu muhteşem bir "50. yıl armağanı..."

16 Nisan 2019 - Tiyatro Tiyatro Dergisi

Kaynakça:
1. (*) Hüzün Ana ve Çocukları oyun broşürü, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu
2. Yaşın, Neşe. "Tarihe Karşı Şair Duruşu" başlıklı yazısından
3. Marx, Karl. "LouisBonaparte'ın On Sekiz Brumaire'i", İletişim Yayınları, İstanbul, 2016
4. Nutku, Özdemir. "Dram Sanatı", Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2013
5. Nutku, Özdemir. a.g.e.
6. Kılan Paksoy, Banu. "Tragedya ve Siyaset", Mitos Boyut Yayınları, İstanbul, 2000
7. Boal, Augusto. "Ezilenlerin Tiyatrosu", Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2004
8. Oktay, Ahmet. "Sanat ve Siyaset", Everest Yayınları, İstanbul, 2004
9. Ranciere, Jacques. "Estetiğin Siyaseti". Sanat, Siyaset. Ed.: Ali Artun, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011
10. Pavis, Patrice. "Sahneleme: Kültürler Kavşağında Tiyatro" Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 1999
11. Nietzsche, F. Wilhelm. "Dionysos Dithyrambosları", İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2011
12. Nutku, Özdemir. "Sahne Bilgisi", Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2002
13. Ersoy, Yaşar. "Sevdasıyla Kavgasıyla Bir Ülkenin Yaşamında Rol Almak, Yenilmek Ama Teslim Olmamak", Khora Yayınları, Lefkoşa, 2012
14. Benjamin, Walter. "Brecht'i Anlamak", Metis Yayınları, İstanbul, 2011

Hüzün Ana ve Çocukları

Faize Özdemirciler

Fikret Demirağ 60'lı yıllarda başladığı şiir yolculuğunda ürettiği "Kısa Şiirler Durağı"na, "Ötme Keklik Ölürüm"e, "Dayan Yüreğim"e ve onlarca kitabına 90'lı yıllarda eklediği "Limnidi Ateşinden Bugüne", "Hüzün Ana" ve "Sırı Dökülmüş Kökayna ve Yalnızlık, Gece Müziği" üçlemesiyle işgallerle, yağma ve talanla örülmüş bir tarihin de şiirini yazdı... Bu yüzden, ardında bıraktığı muazzam şiir külliyatı sadece edebiyata değil, tarihe de dahildi...

Yaşar Ersoy'un 50'inci sanat yılında, aynı zamanda yakın dostu ve yoldaşı olan Fikret Demirağ'ın şiirlerini didik didik ederek oradan "Hüzün Ana ve Çocukları" adı altında bir oyun çıkarması, herşeyden önce giderek yitirdiğimiz vefa duygusunun en kıymetli örneği olarak büyük bir saygıyı ve de en büyük alkışı hak ediyordu...

Yıllar önce Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nda yine Demirağ şiirlerinden "Umut İnsanda" oyununu da yapmıştı ama bu sefer Kıbrıs'ın eşiğinde durduğu büyük karanlık düşünülünce, "Hüzün Ana ve Çocukları"nın anlamı bambaşkaydı... Fikret Demirağ bizi çok erken bırakıp gitmişti, Kıbrıs ise yaralarına onlarca yara eklemişti onun gidişinden sonra...

Bakırdan doğalgaza uzayan bir yağmanın tarihiydi sahneden geçen, gelen ama illa ki giden istilacılar talancılar işgalciler...

Sahnenin sağında ve solunda biri Yaşar Ersoy diğeri Erol Refikoğlu iki büyük usta, ortada gidip gelen aynalar, sahnede ise acılı anne toprağı temsilen üç muhteşem kadın oyuncu vardı: Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe...

İki büyük usta adeta bir zeytin ağacının altına çekilmiş, anne toprağın kulağına şiirler fısıldıyorlar, onunla dertleşiyorlar, asırlık soruların kayıp cevaplarını arıyorlardı... Omuzlarında yılların yükü, gözlerinde yılların hüznü vardı, sesleri her zamankinden daha kederliydi.

Oyunu sürükleyen kadınların ağızlarından çıkan her dize, şairin acılı anne toprağının iç sesiydi ve o iç ses adeta köpürerek, bir tokat gibi patlıyordu biz kuru kafalı muhterem seyircilerin yüzlerinde...

Derdi olan bir şairin şiirlerini ancak derdi olan bir tiyatro ustası sahneye koyabilirdi ve derdi olan oyuncular sergileyebilirdi böylesi bir performansı...

Döndü'ye bakıyordum, Özgür'e, Melis'e, uzun siyah saçlı birer öfkeli ağaç, birer üzgün ah, ama bütün seçeneklerde birer yaslı fotoğraftılar...

Bakırdan doğalgaza uzayan bir yağmanın tarihiydi sahneden geçen, gelen ama illa ki giden istilacılar talancılar işgalciler...

Şairin "Ne kaldı gidenlerden geriye?" sorusundan umut derleyecek ve "Son gelenlerden ne kalacak geriye" diye soracak halde değildik...

"Son gelenlerden ne kalacak geriye?" sorusunu soracak kimse kalmayacak diye korkuyorduk belki de... Öfkeli ama umutluyduk yine de...

Ve bunun sebebi de Şairin "Bir karşı şiir gerek bize, sarsıcı silkeleyici bir karşı şiir" dizesini bir tür vasiyet gibi boyunlarına asarak ve bizi fena halde sarsarak oyunlarını sergileyen üç kadın oyuncuydu öncelikle... Keşke bu oyunu memleketin tepesinde oturan ama ısrarla aynalardan kaçanlar da izlese...

Afrika Gazetesi - 1 Nisan 2019

Bu ne biçim kader?
Analarımızın gözyaşı, hiç dinmedi

Hasan Hastürer

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, Kıbrıs Türk toplumunun bozuk düzene, sanat yoluyla baş kaldırışının, anıtsal nitelikte simgesidir. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, düzenin kendini ele vermesinin de ürünüdür. Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu, Işın Cem ve Osman Alkaş, Devlet Tiyatrosu'ndan bir anlamda kapı dışı edilmeseydi, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu olmayacaktı.

Elbette dönemin Lefkoşa Belediye Başkanı Mustafa Akıncı'nın sistem dışı bu dört sanatçıya, kucak açmanın ötesinde sahip çıkmasını anımsamak ve unutmamak da gerekir.

Bugün saat 17.30'da KIBRIS TV'de ekranlara gelecek sohbet için Yaşar Ersoy'la geçtiğimiz salı günü Kızılbaş'taki Lefkoşa Belediye Tiyatrosu binasında buluştuk. Küçücük sinema salonundan, tiyatro salonuna dönüştürülmüş hacmi küçük, işlevi büyük salona girerken Yaşar Ersoy'un gözleri ıslandı. Ağlamamak için kendini çok zor tuttu. Tam bir hafta önce de o salonda Fikret Demirağ'ın şiirlerinden Yaşar Ersoy'un oyunlaştırıp sahneye koyduğu, 'Hüzün Ana ve Çocuklarını' izlemiştim. Hem de çok etkilenerek. Oyun dünden bugüne Doğu Akdeniz'in kaderi bozuk bu adasında yaşanılanları, yaşadıklarımı anlatıyor. Daha oyun sonlanmadan, "*Bu ne biçim kader? Analarımızın gözyaşı, hiç dinmedi...*" dedim kendi kendime.

Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu ve Işın Cem'in tiyatroya yaşamlarını adamalarının üzerinden 50 yıl geçmiş. Yaşar Ersoy, oyunun kitapçığında şöyle diyor:

> "*Yüzü aşkın oyunda oyuncu ve yönetmen olarak görevalırken, tiyatronun kurumsallaşması için ilkeli, ödünsüz emek verip, demokrasi ve barış kültürünün oluşmasına sanatsal mücadeleye katkı koyarak ulaştığımız tiyatro ömrümüzün 50. yılı vesilesiyle ne sahneleyebilir, oynayabiliriz ve izleyiciyle paylaşabiliriz sorusuna verebileceğimiz tek bir yanıt vardı: Fikret Demirağ.*"

Fikret Demirağ, Kıbrıs'ın, dünyalı şairiydi. Yaşadığı toprakların, canlı tanık olmadığı tarihi geçmişini, zaman tünelinde seyahat etmeyi başarıp, empati de yaparak şiirle anlatmayı başaran sıra dışı bir yetenekti Fikret Demirağ. "Hüzün Ana ve Çocukları" izlerken bu yargım daha da güçlendi.

Bu yazıda Yaşar Ersoy için çok daha fazla vurgular yapabilirim. Hak eder de... Ama bu yazı tiyatromuzun var olup bugünlere gelmesine tarihi rolü, misyonu olan dört ismi ayırımsız kucaklayarak tamamlamak isterim. Erol Refikoğlu,

> *"Oyunlar, oyunlar... Yıllar yıllar... Yeni genç oyuncular... Çocuklarımız... Sevinçler, alkışlar, hüzünler, vefasızlıklar, dostluklar... Ne çabuk geçti yıllar. 1968 -69 tiyatro sezonundan 2019'a tam 50 yıl. Bir de baktık ki yaşlanmışız. Daha doğrusu bize yaşlandığımızı söylediler. Tamam dedik, izin verin 50. Yılımızda Fikret dostumuzla buluşup, bu ülkeye dair bir oyun daha yapalım. Son bir nefes, son bir kurşun...'* demiş...

Söz sırası Işın Cem'de...

> *"Oyunlarımızın, turnelerimizin ardı arkası kesilmedi. İnsanlar her yerde Belediye Tiyatrosu'nu ve bizleri tanıdı, sevdi, kabullendi. Çünkü oyunlarımız onlara hitap ediyordu, beğenilerini kazanıyordu. Acısı, tatlısıyla, sıkıntısı güzellikleriyle, hala daha hatırlanan oyunlara emek verdik. Seyircimiz de biz de çok mutlu olduk. Yıllar yılları kovaladı, zaman nasıl geçti bilemeyiz. Yarım asır, dile kolay tam 50 yıl. Nasıl geçti birden bire, ancak yaşarken anlayabilir insan."*

Ve Osman Alkaş:

> *" ... Aradan yıllar geçti. Saçlarımız, sakallarımız beyazlandı. 'İnsanoğlu sosyal bir hayvandır' demişler... Biz o gün bugündür hala sosyaliz. Yaşar, oyunu Fikret Demirağ'n şiirlerinde oyunlaştırdı, yönetti ve oynuyor da... Erol yanıbaşında, Işın,*

sağlık sorunları nedeniyle projede yer alamadı. Eski günlerin anısına ben de çorbaya tuz atmak isterdim de, 'sosyalleşmeyen toplumumun asosyal şartları gereği' İstanbul'dan Lefkoşa'ya tuz serpemedim. Şimdilik... Kalbim hala o sahnenin bir yerlerinde dolaşıyor... Dinleyin bakın Yaşar'ın inançlı, ilkeli bir lafında, Erol'un insan kahkahasında, Fikret'in dizelerinde, genç oyuncuların bir göz ışıltısında, dekorun bir yerinde, ışığın kırpışmasında , seyirci koltuğunun bir gıcırtısında... Haydi şimdi, 'insanı insana insanla anlatan' dostlarıma kulak verin."

'*Geliniz acıklı bir şarkı dinleyesiniz/ yüreği şiirsiz bir zamana karşı/ şiir değneğine tutunanın şarkısını*' diyerek HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI'nı izlemeye çağırıyor Lefkoşa Belediye Tiyatrosu... Bu çağrıyı mutlaka duyun... Oyunun sonunda ayakta alkışlamanın ötesinde yüreğinizle BRAVOOOOO, diyeceğinize eminim.

Kıbrıs Gazetesi / 29 Mart 2019

‘Hüzün Ana ve Çocukları’, bize dair, bizi anlatan, bu toprakların sesi...

Hasan Hastürer

Tiyatro, neredeyse tüm sanatların birleşenidir. Göz kendinden başka her şeyi görür. Toplumcu tiyatro, gerçekleri ayna gibi, toplumun önüne koyar. Tiyatrosuz toplum, bu bağlamda eksiktir. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, Kıbrıs Türkünün en önemli sanat zenginliklerinden en gelenlerindendir. Kuruluşundan, var oluşundan başlayarak Lefkoşa Belediye Tiyatrosunun, neredeyse tüm oyunlarını izledim. İlk oyundan sanat kalitesinin çıtası iyi yerlerdeydi. Ancak her yeni oyunla çıta, çok daha iyi yerlere yükseldi. Geçtiğimiz hafta sahnelenmeye başlayan “Hüzün Ana ve Çocukları” oyununu izledim. Sadece izlemedim müthiş bir sanat gösterisiyle ülkemizin 8000 yıllık köklerinden başlayarak bugünlere geldim... Hem de yüzümüze tutulan parçalanmış aynalarla yüzleşerek. Usta şair Fikret Demirağ’ın yazdığı bir başka usta Yaşar Ersoy’un oyunlaştırıp yönettiği oyun, gerçekten üst düzeyde bir sanatsal iş, sanatsal ürün oldu... Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nda, herkesin mutlaka görmesi gereken bir sanat işi oyun sunuluyor.

Yaşar Ersoy, usta ve başarılı bir yönetmen olduğu kadar şanslıdır da... Şansı, oyunculuk sanatında yetenekli ve başarılı oyuncularla çalışmış olmasıdır. “Hüzün Ana ve Çocukları” oyununda da bu böyle hayat buldu. ÖZGÜR OKTAY, DÖNDÜ ÖZATA ve MELİHAT MELİS BEŞE üst düzey oyunculuk performanslarıyla Yaşar Ersoy’a rejide yaratıcılık yollarını açtılar. Aslında bu yazıyı yazmamın belki de ilk sıradaki nedeni Özür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe’nin beni de çok etkileyen performanslarıdır. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, Hüzün Ana ve Çocukları, oyunuyla dünyanın her yerinde, izleyicilerle buluşup ayakta alkışlanabilir.

“Hüzün Ana ve Çocukları”, bize dair, bizi anlatan, bu toprakların sesi, rengi olan, kolektif başarının ürünü, gerçek anlamıyla müthiş bir oyun.

Erol Refikoğlu'nun hakkını vermemek, sahne adaletine ters düşer. Deneyimli usta oyuncu Erol Refikoğlu oyunun niteliğinin yükseltmesine büyük katkı koydu. Üç kadın oyuncunun, üçü de, yürekleriyle, akıllarıyla, bedenleriyle, sahneye akıttıkları terleriyle bizlere Kıbrıs'ın 8000 yıllık tarihini, bu tarihin içinden geçen insanlarını; hüzünlerini, acılarını, zaferlerini, yenilgilerini, sevinç ve yıkım çığlıklarını sanatın büyülü etkileyici diliyle anlattılar. Oyun başlar başlamaz izleyicinin, koltuklarında sabitleşerek, soluksuz dikkatle oyunu izlemesini sağladılar. Oyunun akışı içinde, iki usta oyuncu Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu'nun üç kadın oyuncuyu takdir ve hayranlıkla izlediklerini de fark etti. Özgür Oktay ve Döndü Özata'yı yetenekli, başarılı ve her rolün üstesinden oyunculuk çizgisini hep geliştirerek bugünlere geldiklerinin tanıklarındanım. Düşük performanslı bir tek oyunlarını görmedim. Onları hep hayranlıkla ve ülkemiz adına gurur duyarak izledim, alkışladım. "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununda genç yetenekli ve etkileyici bir oyuncuyla daha tanıştım: Melihat Melis Beşe. Melihat

Melis Beşe, öteki arkadaşlarına göre sahnede yeni yüzleştiğimiz bir isim. Sanki de çok uzun adımlarla, yüksek sanat arzusuyla koşup, Özgür Oktay ve Döndü Özata ile üç farklı bedende tek yürek olmaya ayak uydurdu.

Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe, Fikret Demirağ'ı ve yönetmen Yaşar Ersoy'un yapmak istediklerini iyi kavrayıp, dramatik bir anlatımı fevkalâde sağlam bir oyunculukla sahneye yansıttı. Üç kadın oyuncu, oyunda, Kıbrıs'ın makus kaderini tepetakla edip "umutlu, onurlu, cesaretli bir şarkı söylüyorlar. Aynı zamanda bir "Barış Manifestosu"nu sanatın üst diliyle bizlerle paylaşıyorlar. Oyunda bedenlerini, mimiklerini, jestlerini, seslerini, ustalıkla kullanıyorlar. Oyunun, duygu ve düşüncesini iyi belleyip başarıyla aktarıyorlar. Oyunda enerjileri, devinimleri, şarkıları, diksiyonları, evrensel düzeyde ve uyumda...

Bir tiyatro oyununun bütünlüğünde katkısı olanları, oyunun kitapçığında buluruz. Bu oyunda o isimleri tek tek öne çıkararak okudum. Oyunun dekor ve kostüm tasarımını yapan Özlem Yetkili, oyuncularla uyumlu ve seyircilerle anlamsal bir bağ kuruyor. İnal Bilsel'in müzikleri ise oyuna çok önemli katkılar sağlarken, sanki de oyunu kulaklarımızdan algı merkezimize, akıtıyordu. Işık, yansımaya boyut katar. Fırat Eseri'nin ışık tasarımı oyunun, anlatım diline yapması gereken katkıyı fazlasıyla yaptı. Oyunu Sevcan Çerkez ve ikiz kız kardeşi, Semra Bayhan'la izledim. Ana Tanrıça, heykelini Erol Refikoğlu ile birlikte yaptıklarını Sevcan Çerkez'den dinleyince, oyun boyunca heykeli canlı gibi izledim... Ana Tanrıça heykeli, üç kadın oyuncunun, 'ekibindeydi'. "Hüzün Ana ve Çocukları", bize dair, bizi anlatan, bu toprakların sesi, rengi olan, kolektif başarının ürünü, gerçek anlamıyla müthiş bir oyun. Bir kez izledim. Yeniden izlemek için fırsat yaratmak istiyorum... Yineleyim, mutlaka Lefkoşa Belediye Tiyatrosuna gidip görün... Ve sanatçıları alkışlarınızla ödüllendirin.

Kıbrıs Gazetesi / 31 Mart 2019

Hüzün Ana

Nona Moleski • *Çeviren : Şebnem Sükan*

"Hüzün Ana ve Çocukları",oyunun adı, Brecht'in sadece "Cesaret Ana ve Çocukları" oyununu çağrıştırmıyor. Aynı zamanda Brecht estetiğini ve ideolojik yakınlığını betimliyor. Sahneye Theotokos'un 13. Yüzyıl Tanrıçası olan Kuş Başlı, Kuş Gözlü ünlü Kıbrıslı heykelciğinin görkemli figürü hakimdir. Onun önünde üç ibadet mumu. Tiyatro oyununun zamanı tarih öncesine uzanırken, günümüze de mercek tutuyor.

Kucağında erkek bir bebekle anne... kucağındaki bebek muhtemelen insanlığın en saf sembolüdür. Ana sevgisi ve sonrasında oğlunun kucağından koparılma kehaneti gibi güçlü duyguyu ifade ederken, tüm coğrafyalarda deniz dalgalarının çakıl taşlarını şekillendirmesi gibi uzun sürede oluşmuş bir arketip heykel.

Çocuğundan yoksun olan her ana gibi, Hüzün Ana'yı temsil etmektedir.

Başlarda, sanki toprağın bir unsuru gibi dekorda tasarımlanan Kıbrıs'ın imgesel tasvirinde, ilk bakışta ayırt edilemeyecek şekilde toprakla bütünleşen üç kadın oyuncu, bu topraktan doğarak Antik Yunan trajedisinin estetik anlatımına dönüşüyor.

Oyunculuk, bedensel hareketler, mimikteki ifadeler, ses tonları, üç kadın kahramanın saçları, kullanılan aksesuarlar ve kostümler kolları boş kalan bir Ekabe'ye atıfta bulunur.

Yazı makinelerinin ardındaki iki erkek figürün daktilo ile simetrik anlatımı, şiirlerden oluşturulan oyunun mantıksal yapısını ve anlatımını belirtir.

Kıbrıs Türk Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'ndayız. Yönetmen Yaşar Ersoy'un oyunu, ünlü ve saygın Kıbrıslı Türk şair Fikret Demirağ'ın şiirlerinden oluşuyor.

Birkaç kez bu tiyatronun oyunlarını izledim fakat bunlar genellikle anlatımının "nasıl" olduğu ve aynı zamanda içeriğinin "ne" olduğunu bilerek ve anımsayarak büyük bir ilgi ve beğeni ile izlediğimiz oyunlardı.

Ancak "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununda durum böyle değildi. Evet, bizzat bilge ve hatta mütevazı Fikret ile şahsen tanıştık ve Kıbrıs ile İs-

Başlarda, sanki toprağın bir unsuru gibi dekorda tasarımlanan Kıbrıs'ın imgesel tasvirinde, ilk bakışta ayırt edilemeyecek şekilde toprakla bütünleşen üç kadın oyuncu, bu topraktan doğarak Antik Yunan trajedisinin estetik anlatımına dönüşüyor.

tanbul sokaklarında hatta evinin balkonunda bir çok kez sohbet ettik. Şiirlerini Yorgos Moleskis ve Anthony Carras'ın çevirileri ile okumama rağmen, Yaşar Ersoy'un şiirlerden kurguladığı dramatik oyunun içereceğini ve anlatmak istediğini tam olarak bilmiyordum.

Fikret'in şiirine aşina olduğumdan, anahtar kelimeleri, yer isimlerini ve tarihi isimleri biliyordum, diyalog yapısına dikkat ettim. Oyunda, şairin anlatımının reji tarafından ikiye ayrılması üzerine, yazar rolündeki erkek oyuncular "Hüzün Ana" rolündeki üç kadın oyuncuya sorular yöneltiyordu. Oyun sonrasında, eve gidip, Fikret Demirağ şiirlerini/kavramlarını tekrar okumak zorunda kaldım. O zaman Yaşar Ersoy'un oyunda amaçladığı içerik ve biçim sahnede şekillenmeye, form kazanmaya ve belirli anlatımlarla etkili bir şekilde yansımaya başladı. Demirağ'ın şiirinde ve Ersoy'un yönetmenliğindeki oyunda baskın konu, adanın istila ve işgal temaları ve bunların ideolojik ve estetik prensiplerini oluşturuyor.

İlk olarak Kıbrıs odaklı, memleketle ve Kıbrıs'la özdeşleşmiş, tüm tarihi benimsemiş, adanın tüm sakinlerinin duyguları; ebedi Manaslı çocuklardır.

İkincisi, trajediye ve Manas çocuklarının ölümüne neden olan bir düşman olarak her istilacıya karşı başkaldırı.

Üçüncüsü, memleket, doğa, tarih gibi iki toplumun ortak unsurlarının bilinçli ve ısrarcı sergilenmesi ile ada sakinlerinin ortak payda karakterleri ve onların yaşanmışlıkları, siyasi eğilimleri, etnik farklılıkları ve dini inançları ile ayrılıyor.

Demirağ'ın eserinde ve daha somut bir biçimde, Ersoy'un oyunundaki Ana Tanrıça, memleketin yaratıcısı ve koruyucusu erkek tanrının yerine geçer.

Hıristiyanlık sembolizmi Kutsal Üçleme'ye (Agias Triadas) atıfta bulunarak, yönetmen oyunu üç boyutlu sergilemeyi tercih etti.

Yaşar Ersoy'un yönetmenliğini yaptığı oyun, sadece adıyla Brechtyen öğeleri taşımıyor.

Destansı yabancılaşma, memleketin çok yönlü gidişatı hakkında sorular soran ve bulduğu yanıtları kaydetmek üzere daktilo başına dönen şairin (şairlerin) "Hüzün Ana" ile diyaloğu aracılığıyla başarıya ulaşıyor.

Açık politik yaklaşım ve açık ahlaki tutum etkili duygusal taarruzla ve ussal yoğunluğu yüksek performansla başarıyla yansıtılıyor.

Ama biz "izleyiciler" oyunu izelerken, akla ve eyleme yanıt veren ne kadar çok duygu olduğunu yaşadık ve izledik. Eserin yaratıcılarının inançlarını sergilemek için ne kadar sebatlı ve cesaretli olduklarını gördük. Eserin oyuncuları : Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe, Erol Refikoğlu, Yaşar Ersoy başarılı bir oyun sergilediler.

Fileleftheros - 13 Nisan 2019

Atılması gerekip de atılamayan bir sürü çığlığın toplamı...

Aziz Şah

Köşklüçiftlik'te Kumsal Parkı'na bakan kırmızı kiremitli bir ev vardır. Kapısı güneye penceresi kuzeye bakar... Lüks villaların yanında mütevazi küçük bir ev... O evde halkın alt tabakasından insanlar kiracı oldu. İşçi, terzi, öğretmen...

Makam tutamayanlar...

Ev tutamayanlar...

Ganimet tutamayanlar...

O evde bir acıya kiracı oldular. Kapısı güneye bakan evden "güney"in dönüşümünü izlediler. Kuzeye bakan pencereden de kuzeyin dönüşümünü izlediler...

Fikret Demirağ oturdu yıllarca o evde. "*Bu ev Fikret Demirağ'ın evidir*" diye anlatılır Köşklüçiftlik'te bir efsane gibi...

Evin yanından her geçişimde kulak kabartırım, belki Fikret hocanın daktilo sesleri yankılanır diye...

Kapısı güneye, penceresi kuzeye bakan o ev sadece Fikret Demirağ'ın evi olduğu için değil, ev tam da Kıbrıs gibi olduğu için evin yanından her geçişimde Fikret Demirağ düşer bilincime.

Ev uzun yıllar boş kaldı. İçinde kimsecikler yaşamadı. Evin Kumsal Parkı'na açıldığı yere bir tel çekildi, kuzey ile güney arasına. Yeşil Hat'tın üzerinde kalmış bir ev gibi adeta. Kapalı Maraş'ta bir ev gibi kapalı kaldı Köşklüçiftlik'in ortasında o ev...

Yabani otlar insanın boyunu aştı, ev viraneye döndü. Bir süredir evden parka geçişi engelleyen teli de kaldırdılar, 2004'te kapıların açıldığı gibi...

Geçiş var ama senelerce kapalı kalan o virane evin bahçesi şimdi bataklık gibidir. Nereye basacağınızı bilmezseniz ya çamura saplanırsınız ya da kuyuya düşersiniz...

Fikret Demirağ'ın yıllarca "kiracı"sı olduğu o ev Kıbrıs'ın ta kendisidir. O evde bir acıya kiracı oldu.

Ardında da 8000 yıllık Kıbrıs tarihinin şiirini bıraktı...

Fikret Demirağ 8000 yıllık tarihi yazdı, Yaşar Ersoy da imkânsızı başararak 8000 yıllık tarihi tiyatrolaştırdı.

Kıbrıs'ta sanatın emekçisi, hamalı, ustası, düşünürü, yazarı olan, 50'nci sanat yılını yaşayan, kutlamak yerine üreterek yaşayan Yaşar Ersoy'dan başkası da cesaret edemezdi 8000 yıllık tarihi sahnelemeye...

Mahkeme avlusunda Yaşar hoca ile otururken Hüzün Ana ve Çocukları'nın hazırlık aşamasından bugüne 2 senede hazırlandığını öğrendim. 50 sene + 2 senede hazırlandı bu oyun...

Yazı yazan herkes bilir: Zor olan basit ve sade olmaktır. Ağdalı, karmaşık, anlaşılmaz bir dille yazabilirsiniz. Kimse bir şey anlamaz. Kimsenin anlamadığı bir şey yazdığınız zaman da egemenlerin, devletin, barbarların dikkatini çekmezsiniz. Muhalifmiş gibi yaparsınız...

Zor olan herkesin anlayacağı dilde yazmak ve gelecek saldırılara göğüs germektir. Fikret Demirağ herkesin anlayacağı dilde bir Kıbrıs tarihi yazdı. Yaşar Ersoy da zor olanı yaptı. 8000 yıllık tarihi bir nefeslik bir oyuna dönüştürdü.

Nefes alıyorsunuz oyun başlıyor, nefes veriyorsunuz oyun bitiyor!

50. sanat yıllarında üreterek var olan iki yoldaş Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu oyunda Kıbrıs'ın iki oğlunu temsil ediyor...

Hüzün Ana ve Anne Toprak'ta isim bulan Kıbrıs'ı da üç kadın temsil ediyor: Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe...

Fikret Demirağ'ın şiirini Yaşar Ersoy oyunlaştırdı. Oyunun yükünü de 3 kadın çekti...

8000 yıllık tarihte Kıbrıs ne kadar hırpalanmışsa 3 kadın da o kadar devleşti sahnede...

Bu 3 kadını daha önce de çok izledim. Hiçbir oyunda bu kadar dev görünmemişlerdi gözüme. Derdi ve gerçekten anlatmak istediği bir hikâyesi olan bir oyunla oyuncular da hak ettikleri değere ulaşıyorlar...

Anlatılan senin hikâyendir Kıbrıslı. Bir Kıbrıs tragedyası olan bu oyunu her Kıbrıslı iki, üç ve daha fazla izlemeli...

Bir nefeste 8000 yıllık tarih gözünüzün önünden geçiyor. Üç kadından okkalı bir tokat yiyorsunuz!

Kolay mıdır "Cypri"den Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti'ne Kıbrıs tarihini anlatmak?

"Cypri" Kıbrıs'ın Roma döneminde haritalardaki adı...

Roma döneminden Hataylaşmaya kadar tek nefeste anlatıyor koca tarihi Fikret Demirağ'ın diliyle Yaşar Ersoy bize...

Üzümün, buğdayın, zeytinin, narın ve bakırın hatırına sömürgeleştirilen Kıbrıs'tan doğalgaz ve petrol için kuşatılan Kıbrıs'a...

Bir tiyatro oyununa Kıbrıs'a ayak basan bütün istilacıları sığdırdılar...

Fenikeliler, Asur, Mısır, Yunanlılar, Hitit, Makedonlar-Büyük İskender, Doğu Roma, Bizans, Persler, Araplar, Isaac Comnenus, Templos şövalyeleri, Lüzinyanlar, Aslan Yürekli Richard, Osmanlı ve Britanya...

8000 yıllık tarihi bir tokat gibi yüzümüze çaldılar...

"Sonra hilâl kasırgası, kan uğultusu; rüzgâr biçen Müslüman,
aceleci kılıçlar! Sonra geride anıları gittikçe solan acıları kaldı.
Ve Zaman her şeyi tozlarıyla ağır ağır örttü.
O sessiz mezarlardan ne kaldı şimdi!
Sonra, isyanlarla Bizans tacı kılıç kılıca bir zaman!

Ve işte, 1189'u vururken Zaman'ın büyük gongu, Haçlı Richard'ın bayrakları çekildi kalelere, ve İngiliz Aslanlı bayrak hızla çekilirken kalelere, indi gönderlerden ağır ağır Isaac Comnenus'in zulmü.
Ve işte, böyle oldu İngiliz Tacı'nın ağır ve görkemli gölgesinin toprağına ilk düşüşü.
O kanlı Isaac'tan, 'Arslan' Richard'dan ne kaldı!
Sonra işte, Katolik çanlar ağır ağır düşerken boşluğa, sustu kulelerinde yaslı Ortodoks çanları. Gotik ve görkemli ışıltılarla yükselirken asker kaleler ve derebey katedraller, ürüne el koydu Lusignan'ın beyleri, 'senyör'leri!
O feodal beyler saltanatından
dilsiz taşların tanıklığından başka
ne kaldı!
Sonra Ceneviz! Kurnaz, denizci, tacir! Kaçın Cenevizlisi!
Ne kaldı!"

İmparatorluklar, istilacılar, sömürgeciler geldiler ve gittiler...

Sadece kendilerinden daha güçlü bir imparatorluk geldiği için değil, yerli halk eski kralı daha fazla sırtında taşıyamadığı için yeni kral geldi...

'Aslan'ı gitti korkağı geldi...

Soruyor şair: Ne kaldı gidenlerden geriye?

Fikret Demirağ "*Ortaçağ'ın lacivert karanlığında*" diyor...

Katolik zulmünü, dini esaslara dayalı vergiler yüzünden din değiştirmeleri, haç çıkarırken besmele çekenleri gösteriyor oyun...

"... Ve Venedik! Zamanların rüzgârında çevrilen yeni sayfalar;
Yeni doğan taylardan, katır ve buzağılardan vergi-
Tuz ve yağ vergisi! Her şeyden 'münasip miktar'da akça!
Koyu bir Katolik karanlığı! Hayat'ta yeni 'fay' çöküntüleri!
Zadegân bir sınıf, parçalanmış insan, paralı asker,
surlar ve tabyalarla korunup savunulan
yeni saltanat!
Yeni saltanat!"

İstilacıların kimisi buğday, kimisi şarap, kimisi de bakır için zapt etti bu adayı. Sonra da geldikleri gibi gittiler...

Oyun boyunca işgalciler gelip gittikçe içimde bir ses bağırdı:

-Hiçbir işgalci sonsuza dek kalmamış, şimdikiler de gidecek...

Tarih boyunca "geldiği gibi giden" imparatorluklar Nisan 1955'te kalır...

"Zito Enosis!" ve "Ya Taksim Ya Ölüm!" naralarıyla Kıbrıs tragedyası ve tarih yeni bir evreye girer...

1955'e kadar Kıbrıs'a geldikleri gibi gidenler Kıbrıslıları birbirine düşürüp kalırlar...

"Eski güzel komşular
Şimdi 'Romalılarla Hunlar'!
Eski güzel komşuluklar
artık sular altında..."

1955 Nisan'ından sonraki dönemi anlatırken Erol Refikoğlu ile Yaşar Ersoy göz yaşlarını tutamaz...

Üç kadın ise, üç komşu kadın olarak, üç bedende bir Kıbrıs olarak, önce savaşta yitirdikleri oğullarına, sonra da kaybettikleri komşuluklarına yas tutarlar...

Eskiler der ki:

'*İnsan sabah kalktığında komşusunu görür önce*'

Ve

"*Komşu hakkı tanrı hakkıdır*"

Üç komşu kadın savaşta birbirinden komşuluk bekler.

Sorarlar birbirlerine: Savaş zamanı komşuluk neredeydi?

"Mermiler sıkıldı karşılıklı, üstüste,
mermiler sıkıldı karşılıklı, üstüste,
ölüler kaldı altalta üstüste."

Komşuluk ölünce, komşunun evi üstüne ganimet kavgası başladı...

Bütün evler tutulmuştur...

Bütün makamlar tutulmuş...
Bütün tarlalar tutulmuştur...
Bütün özgürlükler tutulmuş...

"Tellerin o yanındaki sen misin ben miyim şimdi,
ben miyim sen misin bu yanındaki?
Parçalanmış kimlikler! Her parçası bir dağda!
Ömrünün çiğnenen ekinine ağlar o yanda annen,
ömrünün çiğnenen ekinine, annem bu yanda.
Parçalanmış hayatlar! Her parçası bir dağda!
Yüreğinden nasıl bir şarkı geçer şimdi?
Bilsen, yüreğimde göllenen nasıl bir şarkı!"

Ve kırık aynalar geçer sahnenin önünden...
Yaşar Ersoy bir yandan...
Erol Refikoğlu diğer yandan...
İki tane parçalanmış kök aynayı protokolde oturanların önünden geçirir ve gözlerinin içine sokarlar...

Parçalanmış kök aynada parçalanmış hayatlarımıza ve kimliklerimize bakın dercesine protokolün gözüne aynayı sokarlar!

Eski krala karşı yeni kralın şarkısını söyleyerek olmuyor. Bize başka bir şarkı lâzım diye bas bas bağırıyor Fikret Demirağ:

"Bir karşı şiir gerek bize, sarsıcı silkeleyici bir karşı şiir"

İki çınara ve üç kadına bize bu Kıbrıs tragedyasını sundukları için teşekkürler. Her Kıbrıslı bu oyunu izleme göreviyle yükümlüdür şimdi...

24 Mart 2019 - Afrika Gazetesi

Kim ki bu halkı 'şarkısız' bilir, kendi içindeki 'şiir'i de küçümsemiş olur...

Aziz Şah

"*Bilgisayar verileriyle değerlendirmeyin beni, ya da karbon testleriyle; 'Büyük Zaman'la ölçmeye çalışın; binyıllar yorgunu bir yürekle!*"

1997 yılında Dünya Tiyatrolar Günü için kaleme aldığı yazısında Erol Refikoğlu şöyle diyordu:

> "*Sevişen, savaşan, yaşatan, yaşayan, sorgulayan, yaratan...*
> *Şimdi izin alıp Haldun Taner ustamızdan, onun şarkısını bizimkine katarak bitirelim oyunumuzu!*
> *'Zaten aktör dediğin nedir ki? Oynarken varızdır. Yok olunca da sesimiz bu boş kubbede bir hoş seda kalır. Bir zaman sonra da unutulur gider.'*"

Ve yazısını bitirir Refikoğlu:

> "*Birazdan tiyatro bomboş kalacak.*"

Orta okuldaydım, çocuktum. Kardeşim benden 6 yaş küçüktür; o ise tam bir çocuktu. Yaşar Ersoy, Osman Alkaş ve Erol Refikoğlu'nun oynadığı bir İkinci Dünya Savaşı oyununa götürmüştü annem bizi.

Sığınakta geçen bir oyundu. Savaşın bitmesini bekliyorlardı...

Aynı bizim 45 senedir beklediğimiz gibi...

Oyun bitti. Bir alkış tufanı...

Kardeşim, annem ve bana dönerek "*Bir şey anladınıuızzzz?*" dedi.

Çocuk tabii! İkinci Dünya Savaşını bilmiyor, oyunu nasıl anlasın!

O gün bugündür bu olayı anlatır güleriz. Ve o gün bu gündür benim gözümde oyunlar ikiye ayrılır: "Bir şey anlatan" derdi olan oyunlar ve sırf güldürmek için yapılan hikâyesiz, insansız, dertsiz oyunlar.

"*Suya mı yazıldı bunca yazı, boşuna mı yaşandı bunca acı*" diye düşünüyorum kimi zaman...

Aktörler de "*mağaralara mı haykırdık bunca zaman*" diye düşünür belki...

Suya yazılan yazılar küçük küçük dalgalar olup dönüyor. Suya yazılsa da silinip gitmiyor. Çünkü suya yazarken bile suyu tokatlıyoruz...

Aktörler de haykırırken insanı tokatlıyor. Sesleri boş kubbede hoş bir seda olarak kalmıyor. Bilinçleri yoğuruyor...

Çocukken izlediğim İkinci Dünya Savaşı'nda bir sığınağı anlatan oyun hâlâ hafızamdadır...

Demek ki boşuna haykırmamış tiyatro emekçisi üç yoldaş Osman, Erol ve Yaşar 50 yıldır...

Almanya'da üniversitede sevdiğim bir antropoloji profesörü vardı. Bir gün derste birlikte tiyatroya gideceğimizi ve ödev olarak da oyunu yazmamız gerektiğini söyledi.

Neden ödev olarak tiyatro oyunu tahlil ediyoruz diye sormuştum Herr Kirsch'e. O da cevap olarak "*Hayatınız boyunca tiyatro sahnesini yazacaksınız, dünya bir sahnedir*" diye karşılık vermişti...

O sahnede payımıza düşeni yazıyoruz işte!

Yaşar Ersoy'un Fikret Demirağ'ın şiirlerinden derleyip toparladığı "Hüzün Ana ve Çocukları" oyunu için "*Anlatılan senin hikâyendir Kıbrıslı. Bir Kıbrıs tragedyası olan bu oyunu her Kıbrıslı iki, üç ve daha fazla izlemeli*" diye yazdım geçen hafta. Bu oyun bir defa izlenerek geçiştirilebilecek ve unutulacak bir oyun değil...

Yaşar Ersoy görmek isteyene hem tiyatro hem edebiyat anlamında yeni bir yol açtı. Görmek istemeyenlere de biz gösterelim...

Tiyatro, edebiyat, teknik, mimarlık, mühendislik, tıp, bütün toplumsal alanlar, tarihin dalgalarına boyun eğer. Her dönem kendi ideolojisiyle birlikte kendi insanını yaratır. İnsan da edebiyatı, tiyatroyu, tekniği ve bilimi yaratır...

Kölelik çağının tiyatro türü "tragedya", devrim çağının tiyatrosu "epik", yani Brecht; İkinci Dünya Savaşı sonrası yıkılmış Avrupa'nın acılarla baş etme yolu ise absürd tiyatro...

Yaşar Ersoy "zamanın ruhuna" isyan ediyor, Fikret Demirağ'ı derleyip toparlayarak çağı ters yüz ediyor. "Aufhebung" denir buna diyalektikte. Ters çevirip kapsayarak aşmak, ileriye sıçramak...

Her çağ kendi evlatlarını yaratır ve yer! Bir de çağa/zamana isyan edenler vardır. Tarihin birikimini sırtlayıp aklın süzgecinden geçirenler...

Yaşar Ersoy bu oyunda hem 8000 yıllık Kıbrıs tarihine hem de bugünün barbarlık çağına isyan ediyor. Gericilik sarmalındayız. Bireycilik bataklığındayız. "*Gemisini kurtaran kaptan*" küvette kağıttan kayık yüzdürüyor. Narkozlanmış kitleler beyaz bayrak çekmiş; teslim olunca barbarlar tarafından affedileceğini sanıyor.

Yaşar Ersoy "zamanın ruhuna" isyan ediyor, Fikret Demirağ'ı derleyip toparlayarak çağı ters yüz ediyor. "Aufhebung" denir buna diyalektikte. Ters çevirip kapsayarak aşmak, ileriye sıçramak...

Kölelik çağının edebi türü olan tragedyayı, devrim çağının Brecht'çi tiyatrosunu ve 8000 yıllık Kıbrıs tarihinin şiirini yazan Fikret Demirağ'ı "Hüzün Ana ve Çocukları"nda bir araya getiriyor Yaşar Ersoy.

Yaşar Ersoy'a bu imkânı veren de Fikret Demirağ'dır. Fikret hocanın esas olarak bu oyuna zemin olan Limnidi Ateşinden Bugüne, Hüzün Ana, Sırrı Dökülmüş Kökayna ve Yalnızlık, Gece Müziği kitapları tragedya türünde yazıldı.

Klasik tragedyalar 4-5 perdedir. Yaklaşık 3-4 saatlik oyunlardır. Fikret hocanın 8000 yıllık tarihi bu 4 kitaba sığdırarak ortaya klasik bir tragedya çıkarmaya çalıştığını söyleyebiliriz.

Fikret hoca da zaten bunu açıkça ifade ediyor:

> "*Bu bir tarih, kültür ve onu biçimlendirip onunla biçimlenen insan'la ilgili sorular soran, sorgulayan, yer yer suçlayan, ama daha çok anlamaya çalışan ve suçluların kendi payına düşeni üstlenen bir insanın, kendi tarih bakış açısından, o tarihle, içinde yaşadığı toplumla ve kendisiyle hesaplaşmasıdır; bir trajiği tüm boyutlarıyla 'şiirleştirme'dir. Kıbrıs'ın trajedisinin bir destanıdır.*"

Fikret Demirağ bunu şiiriyle de söyler:

"Geliniz acıklı bir lid dinleyesiniz,
sesini dipsiz kuyulara bağıranın lidini:
-Kim ki görmezden ve bilmezden gelir
ya da onaylar
bu toprağın göğündeki Sevgi Yıldızı'nın
ikiye bölünmüşlüğünü,
İnsan'ın gönlüne basmış olur.
Annesinin yaşlı ve sızılı,
çocuğunun yumuşacık gövdesini
çiğnemiş olur.
***
Kim ki bu halkı 'şarkısız' bilir
ya da 'şarkısız bırakanlar'ı değil
'bırakılan'ı görür
ve küçümseme oklarını ona yağdırır,
kendi içindeki 'şiir'i de
küçümsemiş, ve
yadsımış olur.
***
Sesimi bir 'kuyu'ya bağırıp geçiyorum;
(ölüm belleksizdir, kâğıt yok olur,
yazı silinir)
çığlığım, sazlıklar ve kamışlıklarca
her esintide fısıldansın diye Zaman'a"

"Hüzün Ana ve Çocukları" ile birlikte Yaşar Ersoy Kıbrıs'ın hikâyesini, iki tiyatro türünde de, hem komedya hem de tragedya olarak anlatmış oluyor. Komedya olarak "Kabare Kıbrıs"ı yapmışlardı. Tragedya olarak da "Hüzün Ana ve Çocukları".

Komedya günlük yaşamı konu alır. "Kabare Kıbrıs" günlük yaşam üstüne söylemesi gerekeni söylemişti...

Tragedya ise öyküsünü tarihten ve mitolojiden alır. Tragedyada gülmek yasaktır. Korku, acı ve merhamettir tragedyanın duyguları... Klasik tragedya üstün kralların ölümünü, büyük imparatorlukların yıkımını ele alır. Soylu kişileri, kralları, prensleri anlatır. Sakin başlar korkunç bir sonla biter. Kötü kader kovalanır tragedyada. Üstü kabuk bağlamış yaraları kaldırır; tiranları, imparatorları, zorbaları uyarır tragedya.

Kölelik düzeninin tepesindekilerin yıkımını, savaşları, salgın hastalıkları, kıtlıkları, sürgünleri, efendilerin kaderindeki çelişkileri anlatır.

> "*Önce bereket ve hoşgörü, hasadın ve vaktin yeni düzeni!*
> *Sonra sonra isyanlar, sürgünler, katmerlenmiş vergiler;*
> *Mülkiyetin ve hükmetmenin o 'kutsal işbirliği'!*
> *Kesilip pâyitahta uçurulan âsi kelleler fırtınasında*
> *devran hükmünü yürütür bir zaman daha-*
> *Her şey gelip geçen düş dalgaları gibi...*"

Fikret Demirağ'ın tragedyası Kıbrıs'ın 8000 yıllık imparatorluklar, kral-lar, tiranlar tarihini, tanrıların değil insanların, yabancı egemenlerin değil yerlilerin, efendilerin değil kölelerin, yarası açık gezerken "tuz vergisi" verenlerin dilinden anlatarak tragedyayı ters yüz eder...

> "*... Ve Venedik! Zamanların rüzgârında çevrilen yeni sayfalar;*
> *Yeni doğan taylardan, katır ve buzağılardan vergi-*
> *Tuz ve yağ vergisi! Her şeyden 'münasip miktar'da akça!*
> *Koyu bir Katolik karanlığı! Hayat'ta yeni 'fay' çöküntüleri!*
> *Zadegân bir sınıf, parçalanmış insan, paralı asker,*
> *surlar ve tabyalarla korunup savunulan*
> *yeni saltanat!*
> *Yeni saltanat!*"

Tragedya türünü ters yüz eden bu Kıbrıs tragedyası tanrılarla da hesaplaşır. Tragedyayı yazan Fikret Demirağ ve oyunlaştıran Yaşar Ersoy ateist olduğu için değil: Kıbrıs'ın 8000 yıllık tarihinde yaşanan acılar tanrının olmadığının esas delilidir.

Oynarken devleşen üç kadın, üç bedende bir Kıbrıs, "Hüzün Ana" ve "Toprak Ana", Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe, yalnızca Fikret Demirağ'ın sözcükleriyle değil, oyunculuklarıyla hesap sorar:

Bunca acı yaşanırken tanrı neredeydi? Üç kadın sahnede devleşirken Dostoyevski'nin sözü çınladı kulaklarımda:

"Tanrı yoksa her şey mübahtır!"

Zaten 8000 yıllık tarihte tanrı acılarla değil, vergilerle ilgilendi...

Bu yüzden besmele çekerken haç çıkarır adalı...

"Yeni doğan taylardan, katır ve buzağılardan vergi-
Tuz ve yağ vergisi! Her şeyden 'münasip miktar'da akça!"

Fikret Demirağ Kıbrıs tragedyasını yazarken biçim olarak klasik tragedyadan yola çıktı; öz olaraksa kralların tragedyasını altüst ederek vergi ödeyen halkın tragedyasını yazdı. Yaşar Ersoy da Antik ve devrimci tiyatrolarla Fikret Demirağ'ı buluşturarak yeni ve yerli bir zemin yarattı.

Yaşar Ersoy "Hüzün Ana ve Çocukları"nın temellerini 1986 yılında Fikret Demirağ'ın şiirlerinden oyunlaştırdığı "Umut İnsanda" oyununda attı. O oyun çok tepki aldı; "yerli şair ile yerli oyuncunun çapını aşar"mış şiirleri oyunlaştırmak. Yaşar Ersoy o gün de çağın ilerisindeydi, bugün de bu yarattığı devrimci tragedya ile çağın ilerisindedir. 1986 yılında "Umut İnsanda"yı hazmedemeyenler bugün ortalarda yok. Yaşar hoca ise bireyciliğin bataklığından kurtulmak isteyen genç kuşaklara yol gösteriyor. Sanatının 50. yaşında öfkesi ve enerjisiyle yeni ve yerli bir söz söyledi üstad...

Üç kadın "öfke"si ile iki çınar ise gözyaşları ile oynadı...

"Bana derler: 'Oğlun, şerefli bir ölümle...'
Hiçbir şey anlamam, söz dinlemez ana yüreği.
Bana derler (hep öyle konuşurlar, çok konuşurlar!)
'Güzel günler göreceğiz!' (kargalar beyaz olunca!)
Oğlumu geri getirecek mi o 'güzel günler'?"

31 Mart 2019 - Afrika Gazetesi

Kadınlar hiç kendileri için yas tutmadı mı bu ülkede?

Aziz Şah

"*Bir tiyatro oyunu üstüne kaç yazı yazılabilir ki*" diye homurdanabilirsin sevgili okur...

"Hüzün Ana ve Çocukları" Kıbrıs tarihine tutulmuş parçalanmış bir kökaynadır. Baktıkça daha derinde kendinden kopmuş bir parça bulacaksın...

Üç bedende Kıbrıs'ı temsil eden üç kadın var oyunda:

Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe...

Üzerlerine çuval geçirmişler yüzlerinde hortlak maskesi var. Ölmüş de dirilmiş bir coğrafyanın suratını kuşanmışlar öfke ile...

Fikret Demirağ'ın şiirinin ötesinde bu üç kadınının muhteşem oyunculuğu bana bir soru sordurdu:

Kadınlar hiç kendileri için yas tutmadı mı bu ülkede?

Ülke ve oğulları için yas tutuyorlar. Kendileri için tutacak bir yasları da mı yok?

> "*Bana derler*: '*Oğlun, şerefli bir ölümle...*'
> *Hiçbir şey anlamam, söz dinlemez ana yüreği.*
> *Bana derler (hep öyle konuşurlar, çok konuşurlar!)*
> '*Güzel günler göreceğiz!*' (*kargalar beyaz olunca!*)
> *Oğlumu geri getirecek mi o 'güzel günler'*?"

Yaşar Ersoy'un Fikret Demirağ'ın şiirlerinden derleyip toparlayarak anlattığı Kıbrıs tarihi sadece bir tiyatro oyunu değil. Anlatılan senin hikâyendir...

Bir Kıbrıs tragedyası var karşımızda...

Bu tragedya Fikret Demirağ'ı baştan okumak, Kıbrıs'ı düşünmek için bir bahanedir...

Yaşar Ersoy'un Fikret Demirağ'a "vefa"sı olan bu oyun, umarım Demirağ'ın şiirine olan ilgiyi uyandırır!

Uyandırmalıdır!

Uyan artık uykudan uyan, esirler dünyası!

Çocuk yaşta okuduğum Limnidi Ateşinden Bugüne, Hüzün Ana, Sırrı Dökülmüş Kökayna ve Yalnızlık, Gece Müziği kitaplarını baştan elime aldım bu bahane ile. Sayfaları çevirdikçe tarihin bu kadar iyi şiirleştirilebilmesini hayranlıkla izliyorum. Kuyumcu titizliği ile yazılmış bir yazıt var karşımızda. Bir tarih metni...

Nâzım'ın "Şeyh Bedrettin Destanı" Türkiye tarihinin bir dönemi için ne ise, Fikret Demirağ'ın Hüzün Ana dörtlemesi Kıbrıs tarihinin 8000 yıllık tarihi için odur...

Rakamlar ileriye doğru sayarak büyüse de tarih doğrusal bir çizgide ilerlemez...

Tarih doğrusal gelişmez. Zikzaklar çizerek, ileri-geri sıçramalarla, bozgunlarla ve geri çekilmelerle doğrusal olmayan bir çizgide bir adım ileri iki adım geri ilerler. İlişkiler taşlaşır, çelişkiler birikir, biriken çelişkiler bu taşlaşmayı çatlatır. Tarih böyle ilerler...

Tarih doğrusal gelişmeyince, tarihin içindeki erkek ve kadın da eşitsiz gelişir. 8000 yıllık tarihte kadın tanrıçanın nasıl erkek tanrının gölgesinde fahişeleştirildiğinin tragedyasıdır Kıbrıs'ın hikâyesi...

8000 yıllık tarihi Demirağ kronolojik olarak dümdüz bir çizgide anlatır: İmparatorlar, fatihler, barbarlar Kıbrıs'a gelir ve gider. Onlar 8000 yıl boyunca gelip giderken tarihin sayıları ileriye, insanın vaziyeti ise geriye sarar...

"*Mitolojilerin, kadim dinlerin, tarihin ve günümüzün her türlü akış ve kargaşasının iç içe geçtiği; insanların tarih boyunca her türlü travmayı tsunami dalgaları gibi göğüslemek zorunda bırakıldığı bir adada yazılan bir şiirden söz ediyoruz*" der Fikret Demirağ.

Çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere geçişi an be an yaşarsınız Limnidi Ateşinden Bugüne kitabında.

Bir anda bıçakla kesilir tarih...

Çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere geçiş kadının konumunu altüst eder. Lacivert Katolik karanlığı ve Hilal kasırgası derken kadının adı tarihten silinir...

İsa'ya kadar Kıbrıs "toprak ana"dır. Sevgiyle "toprak ana" der Demirağ Kıbrıs'a. Mitolojinin "Ana Tanrıça"sı... İsa'nın doğumu ile birlikte Ana Tanrıça fahişeye dönüşür!

"Bu küçük, güneşli anne toprakta
Bir mızrak yarasından başka ne kaldı
Üçüncü Tuthmosis'in Eski Mısır'ından?
Hitit ki o kadar bir rüzgâr gibi geçti buralardan
Ne kaldı şimdi, ne kaldı şimdi?
Güneşin ve uygarlığın kaçıncı hışırtısıydı
bu göklerin altında Dor ve Akha?
Bir tohumu sevgiyle eker gibi toprağa
onlar dikmedi mi güneşli elleriyle
mermerin ilk fısıltılarını buraya,
onlar biçimlendirmedi mi ilk bilge mozaiği?
Yanıt ver ey tarihin yaşıtı zeytin,
ey yırtığından incir fışkıran kaya!"

İnsanlık tarihi gibi, çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere geçerken Kıbrıs'ın adı da değişir. İlk kez "fahişe" sözü Hristiyanlığın gölgesinin Kıbrıs'ın üzerine düşmesi ile dile gelir...

"Meryem'in ve acının oğlu ve İsa"ya kadar sevgi ile "Anne Toprak" diyen Fikret Demirağ, İsa'dan sonra tanrıyı ve adaletini sorgulamaya başlar:

> "*İsa geçti mi gerçekten buralardan?*"

İsa'dan sonrası karanlık:

> "*...Ve işte, Bizans'ın saati çaldı sonra/Ortodoks çanları!*
> *Başladı Karpaz'dan Baf'a kadar dalgalanmaya*
> *Onun Kartal Başlı Arma'sı ve egemen bayrağı,*
> *başladı dalgalandırmaya yazların krallık sürdüğü göğü*
> *çanlar, sevinçli çınlamalarla!*
> VE TARİHİN ELİ, İLKÇAĞ'IN PERDELERİNİ
> AĞIR AĞIR ÇEKİP ÖRTTÜ."

Demirağ ilkçağın perdeleri ağır ağır kapandı derken ilkçağ coğrafyacılarından Strabon şöyle der:

> "*Eratosthenes, ormanın eskiden beri bütün düzlükleri kapladığını ve tarımı engellediğini söylüyordu (özellikle Kıbrıs adası için söylense de, tipik bir durumdur bu); madencilik, tarımın önünü bir nebze olsun açmış, sonra da yığınla kereste tüketmiş olan gemicilik başlamıştır; ama vahşi doğa bununla da dize getirilemediği için, herkese ağaç kesme ve istediği yere yerleşme izni verilmiş ve insanların bu sayede kazandığı bir parça toprak da vergiden muaf tutularak kendi mülkiyetleri ilan edilmiştir.*"

İlkçağ ile önce doğaya hükmedildi... Doğanın parçası olan kadına ise sıra İsa'dan sonra geldi... Sabanlı tarıma geçilirken kadın da toprağa katılarak sürülmeye başlandı. Tek tanrılı dinden tek eşliliğe geçildi. Çünkü erkek soyunu sürdürmeli ve mülkiyetini çocuklarına devretmeliydi...

Yeni Dünya Düzeni kurulurken kadın tarihin dışına itildi...

Kendini doğanın parçası saymayan erkeğin doğayı ve kadını (toprağı) boyunduruğu altına alma süreci böyle başlar...

Kıbrıs'ın sömürgeleşme tarihinin başlangıç noktasıdır "vahşi doğa"nın dize getirilmesi için ormanın kesilerek kırsal kesim arsasına dönüştürülmesi...

İlkçağ'dan bugüne değişen bir şey de olmadı...

İlkçağda ormanı talan edenlere vergiden muaf tutularak yerleşim hakkı verildi...

Bugün ise vergiden muaf tutularak kumarhane işletme hakkı veriliyor...

İlkçağ coğrafyacısı bize Kıbrıs'ın ilk nasıl sömürgeleştiğini haber verirken "aşırılıklar çağı" 20. yüzyılın şairi Fikret Demirağ da der ki:

> *"Ey betoncular! Hiç düşündünüz mü, üstüne beton çektiğiniz tarlayı nasıl sürüp ekecek hayat? Toprak kendi içinde bir uğultuya dönüşüp kendi nükleer bombasıyla kendini havaya uçurduğu zaman, hepimizin de hayatı havaya uçmayacak mı? Ya da ne yüzle bakacağız, 'tohum' betonu çatlatıp inatla sunduğu zaman yeni filizlerini?"*

Dönelim Kıbrıs'ın ilk sömürgeleştirildiği güne...

Doğaya hükmetmek kadına hükmetmektir...

Sömürgeciliğin tarih boyunca kadın cinsi hakkında üç politikası oldu: Fahişeleştirme, evkadınlaştırma ve hanımefendileştirme...

Sömürgelerdeki kadınların bir kısmı eve kapatılarak evkadınlaştırması yapıldı, bir kısmı sömürgeleştirilen ülkeye diz çöktürmek için fahişeleştirildi. Sömürgeci ise kendi kadınlarını sömürgedeki kadınlardan üstün bir konuma yükselterek hanımefendileştirdi...

Sömürgeci kimi yerde "ahlak", kimi yerde ise "ahlaksızlık" dayattı...

Bizde ise toprağın sömürgeleştirilmesi çok tanrılı dinler ile tek tanrılı dinlerin karanlığı arasında, "Ana Tanrıça"nın fahişeleştirilmesi ile başlar...

Sevgi ile söylenen "Toprak Ana" hınçla yağmalanan "fahişe"ye dönüşür:

"Ucuz ve kolay, küçük ve dilsiz bir 'fahişe' gibi elden ele aktarılan bedenin hep örselendi, ey, dölyatağı uğuldayan anne toprak! Savruldun kucaktan kucağa, ya zorla-zorbalıkla ya da çil çil altın karşılığı."

Çok tanrılılıktan tek tanrılılığa geçiş, güçlü tanrıçaların yerini tek bir erkek tanrıya bırakması Kıbrıs'ın fahişeleştirilmesi sürecidir.

Ana tanrıça "fahişe"ye ve toprak "döl yatağı"na dönüşür. Çağ değişir...

Toprağın ıslah edilmesi ile birlikte kadının konumu değişir. Evcilleştirilmiş bir bereket tanrıçasına bile ihtiyaç kalmamıştır tek tanrılı dinlerin karanlığında...

Toprak sömürgeleşirken kadını da beraberinde içine çeker...

"Irza geçme" başlar...

Önce ada fahişeleştirilir, sonra da ırz, namus, şeref kelimeleri icad edilir. "Irz" kelimesi Müslümanlıktan gelir, "namus" ise Antik Yunan'dan.

Akdeniz havzasının tamamında, Hristiyan, Yahudi ve Müslüman toplumlarında, Güney Avrupa, Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz'de ırz, namus, haysiyet, utanç ve şeref kelimeleri din farkı gözetmeksizin Antik Yunan'dan bugüne değişerek ve dönüşerek yeni anlamlar kazandı ve kadın bedeni üzerinde hakimiyet kurdu.

"Namus belası" Akdenizli bir beladır...

Namus Yunanca "nomos"tan gelir. "İnsan yapımı siyasal-toplumsal düzen" demektir...

Manidardır!

Namus Türkçede zaman içinde "cinsel ahlak"a indirgendi. İnsan yapımı cinsel ahlakla insan yapımı siyasal toplumsal bir düzen aracılığıyla kadın sömürgeleştirildi.

Bu yapılırken de tarihin bahanesi çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere geçilmiş olmasıydı: Ana Tanrıça fahişe oldu!

Sonra da sordular Ana Tanrıça'ya: Namusun nerede?

Bir yerde ırz ve namus geçiyorsa, orada aidiyet vardır. Kadının kendi namusu ve ırzı yoktur. Kadının namusu erkeğin tekelindedir. Irzına geçilirken bile kadının ırzı kendine ait değildir, erkeğindir.

Fikret Demirağ şiirinde fahişe ve ırza geçme tabirlerini kullanırken kuyumcu titizliği ile düşünür:

"Yurdum, güzel annem, kaç acının küllerini saklar
her zaman zoraki fahişe, nikahsız ve dul toprağın?
Akdeniz'in tarih boyu ırzına geçilen kadıncığı;
her çağda nasıl silinip süpürdü güzelim ekinini-insan çekirgeleri
Ben de senin yağmalanmış bir oğlun değil miyim,
umutları, yüreği, şarkılarla yağmalanmış bir oğlun"

Sadece Ana Tanrıça'nın, Ada'nın, Anne Toprak'ın, Kıbrıs'ın ırzına geçilmedi Kıbrıs'ın tragedyasında...

Ana Tanrıça'nın oğullarının da ırzına geçildi.

Oğullar da tecavüze uğradı Kıbrıs tarihinde analar kadar...

Talancıbaşılardan da geriye "hortlaklaşmış" kadınlar kaldı...

"Kaç kanlı tipinin yaralısısın, ey anne toprak!
Yağmalanan umutların tarihidir tarihin,
acıların tarihidir tarihin,
önlenemez, ertelenemez tarihi;
lir ve güneşli şarap, üzüm ve bilge bakır,
köylü buğday ve köle alın teri
tanığıdır gelip geçen binbir zalimin,
talancının, fırsatçının, hainin."

Afrika Gazetesi - 7 Nisan 2019

Hüzün Ana ve Çocukları

Ziya Öztürkler

Fikret Demirağ'ın yazdığı Yaşar Ersoy'un oyunlaştırıp yönettiği "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu iki hafta önce izlemiştim. Geçmişle geleceğin aynalara yansımasının hayat bulduğu bir felsefeyle karşı karşıya kalıyorsun. Bir demokrasi okulunda müthiş bir oyun izlemenin huzuruna varıyorsun. Yaşar Ersoy deyince biraz soluklanmak lazım. Öyle kolay değil hayatını tiyatroya adamış bir sanat duayeni hakkında bir şeyler yazmak. Benim için de kolay olmadı bu kelimeleri satırlara dökmek; onun yarattıkları ve ürettiklerine hissettiğim saygı karşısında. Böyle bir oyunu hem de şiirden oyunlaştırmak kolay bir şey değil. Bir solukta izlenen oyunun günlerce etkisi altında kaldım. Düşündükçe düşündüm, bazen yoruldum, geçmişe ait parçaların beyin dağarcığımda yer değiştirdiği hissettim. Geçmişe ait bazı yaşanmışlıkları tekrardan gözden geçirme ihtiyacı duydum. Hem izledim hem okudum. Bir solukta izlenen ama etkisi ve çıkarımları günlerce süren bir gelişim süreci yaşadım. Yaşar Ersoy'un yönettiği bir oyun söz konusu olduğunda tiyatronun felsefeyle bağlantısını daha iyi kavrarsın; insanı insanla düşündüren, geliştiren kültürel ve toplumsal değerleri hissedersin. Oyunun kahramanları Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe'in sergilediği beceri, uyum ve yetenek anlatılacak gibi değil. Gerçekten üst düzeyde ayakta alkışlanacak bir performans. Yılların tiyatrocusu Erol Refikoğlu'nun oyuna kattığı ağırlığı da bir kenara not etmek lazım.

Bir solukta izlenen oyunun günlerce etkisi altında kaldım. Düşündükçe düşündüm, bazen yoruldum, geçmişe ait parçaların beyin dağarcığımda yer değiştirdiği hissettim. Geçmişe ait bazı yaşanmışlıkları tekrardan gözden geçirme ihtiyacı duydum. Hem izledim hem okudum. Bir solukta izlenen ama etkisi ve çıkarımları günlerce süren bir gelişim süreci yaşadım.

Roma'ya, Venedik'e, Osmanlı'ya, İngiliz Dönemi'ne ait izlerin sergilendiği oyunda Toprak Ana'nın ağzından adada yaşanmışlıkları dinliyor ve hüzünleniyorsun. Tozlu raflardan çıkarılan kitapların aynaya yansımasını yaşıyorsun. Kırılan camların tamiri olmaz misali çöküyor ve oturduğun yerden çaresiz gözlerle izliyor ve dinliyorsun yaşanmışlıkları.

Kıbrıs Gazetesi - 30 Nisan 2019

Hüzün Ana'ya ve Çocuklarına Selam Olsun

Şener Levent

Hayır, bu şehir sizin değil, benim...
Görün işte...
Buradayım...
Hiçbir yere gitmedim ve gitmem...
Gittiğim yerlerden hep geri döndüm...
Bilirim çünkü...
Hüzün Ana bekler hep beni kapıda...
Başında allı pullu bir yemeni...
Kucağında hasır bir sesta...
Mulihiya ayıklar...
Nesime aba, Kezban aba, Teslime aba, Seniha aba...
Hepsi Hüzün Ana...
Hepsi keder...
Hepsi telaş...
Her birinin yüzünde bu haritanın çizgileri...
Gülerken ne kadar içten gülerler...
Ağlarken nasıl da kalbime dokunurlar...
Gel sevgili dostum, gel Yaşar..
Arşınlayalım bu dar sokakları sabaha kadar...
Sen bana Leymosun'daki Arnavut mahallesini anlat...
Ben sana bu kentin hikayesini anlatayım...
Fikret de gelsin...
Ziya da, Kaya da, Yalçın da...
Parçalanan hayallerimizi toplayalım silik sokak lambalarının ışığında...
Oğlu mevziye gidip de bir daha geri dönmeyen tüm analar gelsin...
O kırık aynalar ne Yaşar?
Oyun başlamadı daha...

Yüzümüze bakacak yüzümüz kaldıysa bakalım diye mi koydun onları oraya?
Bunu da mı yapacaktın bize?
Nice pişmanlıklar, kalleşlikler, alçaklıklar ve kanla dolu tarihimizi buruş-turup yüzümüze mi fırlatacaksın?
Bilirim ustasısın bu sanatın...
Shakespeare de geçti elinden, Çehov da...
Hamlet'e aşıksın...
Ve hiçbir iyiliğin cezasız kalmadığını sen de bilirsin benim kadar...
Ama cezalandırılacağını bile bile hiçbir zaman vazgeçmedin bundan değil mi?...
Of dayanamıyorum...
Kaldır o aynaları oradan...
Geç yazı makinesinin başına...
Dokun tuşlara:
"Bana derler: 'Oğlun şerefli bir ölümle...'
Hiçbir şey anlamam, söz dinlemez ana yüreği.
Bana derler: (hep öyle konuşurlar, çok konuşurlar!)
'Güzel günler göreceğiz!' (kargalar beyaz olunca!)
Oğlumu geri getirecek mi o 'güzel günler'?
***
Ağlama Hüzün Ana ağlama...
Bak ne güzel, ne harika çocukların toplanmış etrafında...
Bir destana destan katıyorlar...
O tarihi yırt, parçala, at...
Özgür...
Döndü...
Melis...
Hünerli elleri ve sesleriyle dipdiri karşımızda...
Dolaştırıyorlar odalarda bizi...
Bir odadan başka bir odaya...
Bir danstan başka bir dansa...
Bir şarkıdan başka bir şarkıya...

"Üzgün gönlümün Nihavend şarkısı"...
Ta nerelerden elimizden tutup buralara getiriyorlar...
Mısırlılardan Dor'lara ve Akha'lara...
Sezar'dan Bragadino'ya...
Bir selam da Arslan Yürekli Richard'a...
Ne bunlar Yaşar?
Fikret'in karıştırdığı bu kalın cilt ne?
Kan...
Hep kan..
Bak...
Özgür'ün de, Döndü'nün de, Melis'in de uzun etekleri hep kan...
Erol da oturmuş masa başında...
Yaz babam yaz...
Erol'un, küflenmiş tarihten gelen tok sesi yankılanıyor birdenbire çarparak kırık aynalara...
Güzel günler ne zaman...
Üzgün gönlümün şarkısını kim söyleyecek Hüzün Ana'nın çocuklarından sonra?
Kim soracak bir gün kim?
Kim var imiş biz burada yoğ iken?
İçindeki papatyanın yüzü hangi şairin ruhunda geceye dönecek?
Hangi şair ölen oğluna, öldü de kendini aç bırakmak ayıbından kurtardığı için teşekkür edecek?
***
Kısa şiirler durağından geçiyorum Yaşar...
Şair evlenmiş...
Çoluk çocuğa karışmış...
Şimdi de oturmuş konyak monyak içiyor...
Gel beraber geçelim Abdi Çavuş'tan...
Köşedeki Talan kokuları arasından...
Laleli Cami Sokağı'na sapalım...
Sundurması muhteşem bir bahçeye açılan o dar kapıdan girelim içeri...
Çıkalım bahçenin ortasındaki küçük hanaya...
Fikret bekler bizi orada...

Kitaplar, kağıtlar ve karalamalardan kaldırmaz ki başını...
Soralım ona...
Ağır ağır mı götürdüler o "çektirmeyin topa tutun beni" diye inleyen yaralıyı?
Hüzün Ana birer kahve yapsın bize...
Başında Nesime aba'nın hediyesi boncuklu yemeni...
Seslensin komşuya:
-Kalk gidelim komşu...
Ah vah eder komşu:
-Biz iki bunamış nerelere gidelim...
Başımı duvarlara çarpa çarpa döndüm uzaklardan...
Hayıf dönemeyenlere...
Bu toprağın bağrından kopan genç, oturmuş da şiir yazar şu cennet vatanına bir Londra gecesinde ...
Bana yollar...
"Yediler bitirdiler bizi abi" der...
Sor Erol...
Özgür'e, Döndü'ye, Melis'e sor:
-Güzel günler ne zaman?
Hüzün Ana'dan da çocuklarından da ayrılmak istemedim hiç...
Şarabımı sonuna kadar içmemiş gibiyim...
Hepinize teşekkür ederim...
Yaşar...
Erol...
Özgür, Döndü, Melis...
Bir Guernica'ydı bu da...
Ve gelmeyen Godot...
İsa'nın son akşam yemeği kadar hazin...
Ve de muhteşem...

12 Mayıs 2019 - Afrika Gazetesi

Tiyatronun Aynasından "Hüzün Ana ve Çocukları"nın Kaderi

Heidi Trautman

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun Kurucuları; Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu, Işın Cem ve Osman Alkaş 50. sanat yıllarını kutladılar.

Bu vesileyle Yaşar Ersoy, Fikret Demirağ'ın şiirlerinden oyunlaştırdığı "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu sahneledi. Oyunun prömiyeri 22 Mart 2019'da yapıldı ve her Cuma ve Cumartesi Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nda izleyiciye sunuldu.

Oyun, tiyatro geleneğini en iyi şekilde sürdürüyor. İzleyiciyi, aynayla, tiyatronun aynasıyla yüzleştiriyor.

Tiyatronun "Grey Eminence" saygınlığına sahip olan Yaşar Ersoy, Fikret Demirağ'ın "Acılı Bir Yurt için" yazılmış dört kitabından yola çıkarak bu oyunu yapmış.

Fikret Demirağ son derece takdir ettiğim bir şair. Onunla 2009'da röportaj yaptım ve en son Ocak 2010'da onu gördüm. Ne yazık ki, aynı yılın Kasım ayında kalp yetmezliğinden hayatını kaybetti. Fikret Demirağ'ın, en başından beri Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'yla birlikte oldu ve sahnelenen bazı oyunlarda onun şiirleri oyunlaştırılarak sahneye taşındı.

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununda, ada tarihinin 8000 yıl boyunca yaşanan trajedisi anlatılıyor; büyük altüst oluşlar, istilalar, korsanlıklar, sömürü, acılar ve ıstıraplar. Adanın trajedisini tiyatronun aynasından yüzümüze yansıyor.

Oyunda iki şair, hüzünle, yurtlarına dair sorunlarına cevap bulmaya çalışırlar. Üç kadın olarak canlanan ve dile gelen toprak anne, tarihin tüm dönemlerini anlatır ve hem şairleri, hem de izleyicileri o tarih ile yüzleştirir.

Şairler, Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu, Toprak Ana'nın üç kadınını ise Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe tarafından oynanıyor.

Oyunda, hüznün ve acının saf dilinde verilen cevaplar oyuncuların tüm bedeninde ve seslerinde hissedilir. Toprak Ana aynayı şairlerin yüzlerine tutana kadar, şairlerin soruları devam eder. Sonuç; oyun Toprak Ana'nın, şairleri ve izleyiciyi yaşananlar ile yüzleştirirken, kendi dilini bul, sorumluluklarını üstlen, kendi şarkılarını oluştur ve kendi şarkını söyle önermesi ile noktalanır.

Harika ve dinamik bir oyun, Hüzün Ana ve Çocukları... aynı zamanda harika bir dekor tasarımı...

21 Nisan 2019 - www.heiditrautmann.com

Hüzün Ana ve Çocukları

Serkan Soyalan

"Hüzün Ana ve Çocukları"nı izledim Cuma akşamı Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nda. Fikret Demirağ'ın dizelerini oyunlaştırdı Yaşar Ersoy ve tarihimize bir ışık tuttu oyunuyla...

Belki de yüzlerce kez okuduğumuz satırlar, tiyatro sahnesinde hayat buldu bu kez, usta isimlerin sahnesiyle.

Oyunu izlerken zaman zaman "Afrodit'in Adası"nın tarihine öfkelendim, zaman zaman da hüzünlendim... Hüzün Ana'nın yaşadıklarından gözlerim doldu.

Toplumun sesi olan bir kalemdi Fikret Demirağ.

Şiirinde toplumsal gerçeklik ışığını işledi satır satır, dize dize...

Ve tiyatroya adanmış ömürler... 50 yılın "ONUR"u ile alkışladık Yaşar Ersoy'u, Erol Refikoğlu'nu, Osman Alkaş'ı ve Işın Cem'i...

Peki neydi onları Fikret Demirağ ile buluşturan? "Toplumcu Anlayış"

Usta şairin "Hüzün Ana" ve "Anne Toprak" olarak tanımladığı Kıbrıs'ın; tarihi ve kültürel olaylarının harmanlanmasıydı sahnelenen... Yaşanmışlıklar, acılar, hüzün, savaşlar ve bolca trajediler... Yitip giden hayatlar ve üzerimizde oynanan oyunlar.

Bir haykırışın sahnelenmesiydi "Hüzün Ana ve Çocukları"

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu ve Fikret Demirağ'ın ilk buluşması da değildir bu oyun.

İlk kez 1987 yılında kesişir yolları ve "Umut İnsanda" oyunu sahnelenir. Hüzün Ana'nın Oğlu'nun şiirleri Yaşar Ersoy'un uyarlamasıyla sahneyle buluşur ve sadece Kıbrıs'ta değil İstanbul turnesinde gösterdiği performansla Türkiye'de de yankı uyandırır.

Oyunun kitapçığındaki yazısında şöyle bir de anekdotu aktardı Yaşar Ersoy; "Fikret Demirağ kendisine hep 'Yaşar bir oyun daha yapalım' dermiş, Ersoy da ona 'Yapacağız' diye yanıt veriyormuş." İşte şimdi 50'nci tiyatro yıllarında, Fikret Demirağ'a sözünü tuttu Yaşar Ersoy ve "Hüzün Ana ve Çocukları" sahnelendi.

Fikret Demriağ'ın toplumsal şiir anlayışı çerçevesinde Kıbrıs'ın tarihine de bir yolculuk yaptırır okuyucusunu.

Tarihler ve asırlar değişse de Kıbrıs'ın talihinin hep aynı olduğunu görürüz. İşte bunu da okuruz Demirağ'ın satırları arasında...

Neşe Yaşın "Fikret Demirağ, uzak ve yakın tarihin yanı sıra gündelik hayatta dolaşırken; zaman zaman bir kutsal metin söylemi, zaman zaman yeni zaman ağıtları ve folklor geleneğine dayalı şiirlerle kendi dünyasını ve geri planda tezini kuruyor" der Demirağ şiirleri için.

Faize Özdemirciler ise "Fikret Demirağ yatağını arayan su gibi, şiirin yolunu aradı, buldu ve yaşadığı sürece de hep o yatakta aktı" der Usta Şair'e dair.

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununun metni şairin "Limnidi Ateşinden Bugüne", "Hüzün Ana", "Sırrı Dökülmüş Kökayna" ve "Yalnızlık Gece Müziği" dörtlemesinin yanı sıra "Dinle Şarkımı", "Adıyla Yaralı", "Akdenizli Şiirler ve Aşk Şiirleri", "Alfa ve Omega" ve "Eros'un Oku" adlı şiir kitaplarındaki şiirlerden anlamsal ve estetik bir bütünlük içinde dramaturgisi yapılarak kurgulanmış, oyunlaştırılmış ve sahnelenmiştir.

Mutlaka ve mutlaka izleyin... Oyun süresince tarihin trajedileri içerisinde gezinirken, başka başka düşüncelerle ayrılacağınıza garanti veririm bu oyundan.

Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu gibi devlerle birlikte aynı sahnede ter döktü ve ruh verdi toprağa Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe. Oyun bittiğinde de ayakta alkışlandılar dakikalarca.

Bir de sahne gerisindeki emekçiler vardı bu oyunun izleyicisi ile buluşmasında.

Özlem Deniz Yetkili muazzam bir çalışmayla dekor ve kostüm tasarımlarını hazırladı, özgün müzik çalışmasıyla İnal Bilsel alıp götürdü bizleri tarih sayfalarında, ışık tasarımında Fırat Eseri vardı, her bir duyguyu, ışık oyunlarıyla yansıttı izleyicilere, Umut Ersoy, babasının oyunlaştırdığı ve yönettiği oyunun yönetmen yardımcısı koltuğunda otururken, afiş-broşür tasarımına ve fotoğraflara da imzasını attı.

Sahnede bulunan Ana Tanrıça heykeli de yine iki ustanın elinden çıkmış. Sevcan Çerkez ve Erol Refikoğlu imzasını taşıyor. Işık uygulamada Salih Kanatlı, efekt uygulamada Mehmet Eseri, dekor uygulamada Özhan Dinler, kostüm uygulamada Mehmet Doksöz görev alırken, sahne amiri Mehmet Demir, halkla ilişkiler Ceren Kanatlı ve Harper Sözer, idari sorumlu Ülgen Çakır ve kültür işleri memuru olarak da Erhan Kurt emek koydu bu oyuna.

Böylesine bir eseri biz izleyicilerle buluşturdukları için, hepsine ayrı ayrı teşekkürü bir borç bilirim.

İyi ki varsınız...

Yeni Bakış - 24 Mart 2019

Hüzün Ana ve Çocukları

Çağıl Günalp

Akdeniz'in bu çorak adasının, 8 bin yıllık tarihsel ve kültürel topoğrafyasını, tek bir solukta anlatmak ne denli mümkündü? Bir adalı şairin, yıllarca kendi ülkesindeki kimlik yarılmalarına, bölünmüşlüğe, çürümüşlüğe, savaşların yaşattığı yıkıma rağmen içinde biriktirdiği yurtseverliği ve kök salmışlığı yansıttığı şiirlerinden bir tragedya yaratıp hem o şairin ölümsüzlüğünü hatırlatmak hem de resmi tarihin ve/ya egemen sınıfın dayattığı/benimsettiği dogmalar yıkılabilir miydi?

İçinde yaşadığımız sözüm ona bilgi çağında, sistematik biçimde pompalanan unutma eylemine karşı varoluşun en temel harcı olan düşüncenin ve yeni bir dilin peşinde koşulmasının önemi, 1 saat 15 dakikalık bir oyunla anlatılabilir miydi? Anlatılsa dahi izleyici tarafından kavranabilir miydi?!..

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun 22 Mart günü prömiyerini yaptığı Hüzün Ana ve Çocukları'nı izleyinceye kadar bu ülkeden çıkan sanatın yeteri kadar bu ülkenin gerçekliğine eklemlenmiş üçüncü göz olarak yol gösterici, etik bir pusula olabileceğine pek inanmıyordum...

Yıllar yılı çoğunlukla sanatın yakıtının yoksunluk, çaresizlik ve bir tamamlanma/bütün olma arayışı olduğunu bize unutturan, yerel olanı fetişleştiren kasabalı zihniyetin baskın olduğu bir ortamda, Hüzün Ana ve Çocukları, toplumsal yoksunluğumuza, çaresizliğimize sebep veren tüm unsurlara; korkaklığımıza, çürümüşlüğümüze, edilgenliğimize ve bencilliğimize güçlü bir ışık tuttu... Rahat vicdanlara, işlenilen ve/ya göz yumulan günahların bilincinde olmasına yönelik bir çağrıda bulundu, kırık aynaya bakıldığına gördüğümüzün ve görebileceğimizin "biz" olacağını, yüzleşmenin bir yarayı kaşımak değil sağaltmak için gerekli olduğunu belleğimizin en ücra yerinden çıkarıp yüzümüze vurdu...

Kıbrıslı Türk şair Fikret Demirağ'ın şiirlerinden usta tiyatro sanatçısı Yaşar Ersoy'un oyunlaştırıp sahnelediği Hüzün Ana ve Çocukları'nda, gerek Yaşar Ersoy'un kılı kırk yarar şekilde yıllar yılı süren işçiliğiyle hazırladığı oyun metni, sahnede özellikle Melihat Melis Beşe, Döndü Özata,

Özgür Oktay Refikoğlu'nun seyircinin tüm algısını ele geçiren muhteşem oyunculuğu, gerekse Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu'nun sahnedeki 50 yıllık tecrübesi; "Yüreği şiirsiz bir zamana karşı/Şiir değneğine tutunanın şarkısı" oldu...

Oyun, aynı gündemin değişik varyasyonları içinde yoğrulan, içerisinde olduğu tek boyutluluğu yegane gerçeklik sanan biz adalılara, tiyatronun karanlık bir tünelde yürürken çatlaktan sızan ışık olduğunu yeniden hatırlatarak, puslu bir pencereden bakılan belirsiz bir geleceğe nasıl başkaldırılabileceğini sergileyen, duygusal pornografikten uzak, düşünsel pırıltılarla bezenmiş bir yolculuk olarak bizi epik bir serüvene çıkardı...

Bu yolculuk, bir nevi eve, yurda dönüş yolculuğuydu... Toplumsal bir Odysseia.

Hüzün Ana ve Çocukları oyunu

Hüzün Ana ve Çocukları, 'Antik söylenceler, kalıntılar, acılar ve batıklar adası!' Kıbrıs'ın 8 bin yıllık geçmişindeki en yıkıcı olayları dahi estetize ettiği biçimsel zenginliği kadar, teokratik gücün nasıl politik bir alana nasıl

dönüştüğünü sergilerken kullandığı ritüeller, istismarı, savaşı, özgürlüğü, anlatırken izleyicinin kalp ritmini kah yükselten kah düşüren sahne kurgusu ve dinamik oyunculuklarıyla tartışmasız Kıbrıs Türk tiyatro tarihinde bir kilometre taşı olacaktır...

İzleyiciyi hem maddi hem de uhrevi dünya arasında sektiren, hem sanatın, hem sanatçının, yaşamın kıyısında değil tam merkezinde kök salmasının güçlü bir kanıtı olan Hüzün Ana ve Çocukları, felsefi boyutuyla da ele alınmalı ve hatırlanmalıdır...

Oyunun başında ve sonunda kullanılan kırık ayna, gerek Plato'nun Mağara alegorisi gerekse Sartre'ın varoluşçu felsefisi ışığında okunabilir. Ayna olmayan yerde kişinin ancak kendisini bir başkasının gözündeki yansımasından görebileceğini Kapalı Oturum isimli tiyatro oyununda son derece varoluşçu bir üslupla irdeleyen Sartre, kişinin kendini yaratan tek varlık olduğunu, muhakeme, yargılama, karar alma, seçme iradesinden bireyin asla mahrum olmadığının altını çizer. İşte tam da burada, oyunda kullanılan kırık ayna, Sartre'ın Kapalı Oturum'daki "aynasının" önemini akla getirir ve bireysel/toplumsal yozlaşma-yüzleşme arasındaki bağı estetize ederek yüzümüze çarpar...

Kıbrıs'ın en büyük sorunlarından biri olan; önceden kurgulanan, dar alanda sıkışmış ve hareket alanı belirlenmiş bir alanda, bireysel ve toplumsal anlamda kaotik bir biçimde, illüzyona dayalı şekilde başröl ve figüran olma arasında sekmeler yaşamamız ve bu yaşadığımızın bize verdiği anlık esrimelerin nasıl tutsağı olduğumuzdur yüzümüze çarpılan...

Yüzümüze çarpılan, dillendirilmemiş anlaşmalarla hareket eden, bir başkasının gözünde şekillenen adalı hallerimiz, kimlik bölünmeleri ve kimliksizlik arasında yıllardır yaşadığımız histerik yolculuk ve bu çaresiz yolculuğa karşılık anlık sinir seğirmeleri ve anlık 'zaferler' bulduğumuzu sanışımızdır... Gözümüzün önünden geçen o kırık aynada gördüğümüz, aslında her birimizin ısınan suyun içerisinde bir kurbağa oluşudur...

Gözümüzün önünden geçen o kırık aynada gördüğümüz, aslında her birimizin ısınan suyun içerisinde bir kurbağa oluşudur...

Oscar Wilde tiyatroyu tüm sanat biçimlerinin arasında en yücesi olarak kabul etti hep. Onun için tiyatro, insanoğlunun, neyin insani olduğu duygusunu bir başka kişi ile en dolaysız olarak paylaşabileceği yoldu. Franz Kafka ise sanatın, insanın gözünün gerçekle kamaşması olduğuna inandı...

Hüzün Ana ve Çocukları, bize tam da bu coğrafyadan çıkabilen sanatın, bu coğrafyaya, adalılara -eklemlendirilmiş bir üçüncü göz olabileceğini, çelişkileri, yoksunluğu, yok oluşu, etik yozlaşmayı ve savaşların yıkımını ele alırken aynı zamanda tüm bunların ortadan kalkması için öneren, ülke insanın yaşananlar karşısındaki "dilsiz tanıklığına" isyan eden, köprüleri sadece kavramsal ve teorik olarak değil yaşamsal olarak da kuran, 8 bin yıl gerçekliğini "hazin tozlardan" arındırıp en yalın ve insani duygularla izleyiciye aktaran bir başyapıt olarak hatırlanacaktır.

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun geleceğinin ne denli aydınlık olduğunu tutkusu ve oyunculuğuyla bize gösteren Melihat Melis Beşe'ye, olgunluk dönemlerinin verimiyle bizi derinden etkileyen Özgür Oktay ve Döndü Özata'ya, deneyimleriyle gelecek nesillere bir rehber olan Erol Refikoğlu ve Yaşar Ersoy'a, oyunun dekor, kostüm tasarımını yapan Özlem Deniz Yetkili, özgün müziğini yapan İnal Bilsel'e, ışık tasarımını hazırlayan Fırat Eseri'ye, yönetmen yardımcılığını üstlenen Umut Ersoy'a, Ana Tanrıça Heykeli'ni yapan Erol Refikoğlu ve Sevcan Çerkez'e, ışık uygulamasında görev alan Salih Kanatlı, efekt uygulamasında görev alan Mehmet Eseri, dekor uygulamasında görev alan Özhan Dinler, kostüm uygulamasını hazırlayan Mehmet Doksöz, sahne amirliğini yapan Mehmet Demir, oyunun afiş, broşür ve fotoğraflarını hazırlayan Umut Ersoy'a tek tek yürekten teşekkürler, bizlere sundukları bu güzellik için...

Havadis - 2 Nisan 2019

Hüzün Ana ve Çocukları

Mehmet Levent

"Fikret Demirağ'ın şiir serüveni ve anlayışıyla bizim tiyatro serüvenimiz ve anlayışımızın kesiştiği ortak nokta "Toplumcu anlayış" bizi buluşturuyordu. Demirağ'ın şiir hayatının ve poetikasının yanısıra "Anne Toprak" ve "Hüzün Ana" olarak tanımladığı Kıbrıs'ın, tarihi, kültürel sosyal, siyasal coğrafyasına ve bu coğrafyadaki insanların trajedisine duyduğu sorumluluk, bu sorumluluğun bilincinde ve ruhunda yarattığı şiirin, aynı sorumluluğun bizim bilincimizde ve ruhumuzda yarattığı tiyatroyla buluþmasının sonucudur "Hüzün Ana ve Çocukları" oyunu.

Yukarıdaki satırlar Kıbrıs'ın önemli tiyatro duayenlerinden, demokrasinin, özgürlüğün, barışın ve aydınlanmanın büyük neferlerinden sevgili Yaşar Ersoy'a ait. Sanat yaşamının 50. yılında Kıbrıslıtürk şiirinin büyük ustası Fikret Demirağ'ı, "Umut İnsanda" oyunundan sonra bir kez daha bizlerle sahnede buluşturmanın onurunu yaşıyor Ersoy, Demirağ'ın şiirlerinden oyunlaştırıp sahnelediği "Hüzün Ana ve Çocukları" oyunuyla...

Kıbrıs'ın çok derinlerden gelen tarihini yazdı Fikret Demirağ. Ama bir tarihçi gözüyle ve kalemiyle değil. Bir şair kalemi... Şair sözü... Şair dili... Ve elbette şair duyarlılığıyla... Benim "Hüzün Ana ve Çocukları"nı size anlatmama gerek yok. Oyunun tanıtım kitapçığında yer alan Yaşar Ersoy'un yazısından yaptığım alıntı bunu en özlü şekilde yerine getiriyor.

Oyunu en nihayet Cuma akşamı izleme fırsatı bulabildim. Geç kalmaktan ve kendimi bu heyecandan mahrum bırakmaktan dolayı kendi kendime kızdım. Bir şiirin tiyatrosu, sanatçılar tarafından ancak bu kadar muhteşem ve çarpıcı bir performansla oynanabilir, ancak bu kadar usta işi bir yorumla sahneye taşınabilirdi.

Salona girer girmez, sahneyi boydan boya kapatan dev kırık aynalar karşılıyor sizi... İlerleyen dakikalarda bunun oyunla ne denli uyumlu olduğunu anlıyorsunuz... Kırık aynalar... Kırık hayatlar... Hüzünler, acılar, korkular, isyanlar, kahırlar, zulümler, ölümler, kayıplar, yitik aşklar ve umutlar... O kırık aynalarda paramparça vuruyor yüzünüze...

Nefesler tutulmuş... Salonda çıt yok.. Sadece "Hüzün Ana ve Çocukları" var... Bir de şairin daktilo sesleri... Sanki elini kolunu oynatmaktan bile kaçınıyor herkes. Zaman zaman kalp atışlarımın hızlandığını hissediyorum. Zaman zaman tarifsiz bir heyecanla sarsılıyorum. Derken... Yüzyıllar öncesinden kopup gelen ve günümüzün kıyılarına vuran dalgalar... Ve sonuç... Diz çöktüğün yerden doğrulmazsan, bugün yaşadığın acıları yarın da yaşayacaksın!

Ve ayakta dakikalarca süren alkışlar... Ve Hüzün Ana'nın çocukları... Özgür Oktay... Döndü Özata... Melihat Melis Beşe... O ne olağanüstü bir performanstı anlatamam... Tiyatroya bir ömür vermiş büyük ustalar... Erol Refikoğlu... Yaşar Ersoy... Ve oyunun sahnelenmesinde emeği geçen herkes... Yüreğinize sağlık... Hepiniz harikasınız... İyi ki varsınız...

Afrika Gazetesi - 21 Nisan 2019

Kıbrıs'ın Tragedyası: Hüzün Ana ve Çocukları

Emel Kaya

"Ne anlatır şimdi uğultu çağlı bir yüreğe
ilk ilkel yüzün ilk yürek senfonisi?"

diye sormuştu şair Fikret Demirağ, Acılı Bir Yurt İçin dörtlemesinin Limnidi Ateşinden Bugüne kitabında. Bana soruyordu bu soruyu on yıllar öncesinden. Ben uğultu çağında doğmuş; savaş tamtamları, "haz'rol!" nidaları, vatan millet nutukları arasından bir kısrak başı gibi uzanan rantlar, ganimetler, para babaları, 'forbidden zone' tabelaları, ateşkes-barış-seferberlik sözcüklerine yazgılı çürümüş variller, dikenli teller, sahillere dikilen on beş katlı apartmanlar arasında serpilmiş; Kıbrıslılığı her haftasonu apartmanda mangal yapmakla tanımlayan bir alt kat komşusuna sahip; Mağusa'da arabasını Venedik Sarayına park eden bir kuşağım. Çocukluğum harap bir kilise bahçesindeki yaşlı çam ağaçlarının altında pirilli oynayarak, bir gün köyümün yanı başındaki Salamis harabelerinin devrilmiş sütunları arasında, bir gün Mağusa surlarının üzerinde hoplayıp zıplayarak, dikenli çalılardan gonnara, dağlardan sandalçocuğu, çitlembik ve mersin toplayarak, akşamüstleri ipliklere yaseminler dizerek geçmemiş olsa, uğultudan başka bir şey kalmazdı belki geriye.

2010 yılıydı. 14 yıl süren ve üniversite öğrenimimi de kapsayan Türkiye macerasından sonra Ada'ya döneli 2 yıl olmuştu. Bir vesileyle bütün bir yaz karış karış Kıbrıs'ın kuzeyini dolaştım. Gitmediğim köy, girmediğim sokak kalmadı. Bir şey arıyordum onca gürültü arasında. Bir ney? 20 yıl önce Ada'nın tarifini yaparken "üç tarafı suyla bir tarafı tel örgüyle çevrili kara parçası" demiştim. Ben doğmadan önce kapanan kapılar açıldıktan uzunca bir süre sonra adanın öbür ucuna, ta en güneye, en batıya gidip oradaki suya uzun uzun baktım. Birkaç yıl dolandım böyle. Sonra sonra fark ettim. Binlerce yıldır değişmeyen ışıklar, kokular, renklerdi aradığım. Bana anlatılan resmî tarihin dışında kalan her ne varsa onlardı. O ilk ilkel yüzün, Adanın 8000 yıllık trajik tarihi içinde fısıltılarla gezinen ilk yürek senfonisini işitebilecek bir kulaktı, bir karşı tarihti.

Yaşar Ersoy'un Fikret Demirağ'ın şiirlerinden oyunlaştırdığı, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu oyuncuları tarafından çok etkileyici ve başarılı bir performansla sahnelenen Hüzün Ana ve Çocukları'nı izlerken geçti bunlar zihnimden. Bu oyun, anlatılagelen resmî Kıbrıs tarihinin önüne bir karşı tarih, bir Barış Manifestosu olarak dikiliyor. Adaya ilk insanın yerleştiği 8000 yıl öncesinden, Limnidi kayalığından başlayarak bugüne kadar uzanan tarihî süreç içerisinde Kıbrıs'ta yaşayan ve yaşananlar, lirik ve destansı bir üslupla sahnelenmekte. Bu diyakronik yapı, Kıbrıs'ın her döneminde yaşananlarla ayrı ayrı yüzleşmeleri ve sorgulamaları birer duygu-düşünce katmanı olarak seyircinin zihnine yığdıkça Ada'da olup bitenlerle ilgili varoluşsal sorgu alanını olabildiğince genişletip derinleştiriyor. Böylece bugünden geriye doğru bakıldığında bir yitirişler ve yaslar yurduna dönüşen Ada'nın trajedisi daha da belirginleşmiş oluyor.

Fikret Demirağ, Kıbrıs'ın mitolojisini, tarihî, kültürel, sosyal, siyasal coğrafyasını ve bu coğrafyadaki insanların trajedisini derinden kavramış ve ömrü boyunca bu kavrayış ve bilinçle temellenen şiirler kaleme almıştı.

Adaya ilk insanın yerleştiği 8000 yıl öncesinden, Limnidi kaylığından başlayarak bugüme kadar uzanan tarihi süreç içerisinde Kıbrıs'ta yaşayan ve yaşananlar, lirik ve destansı bir üslupla sahnelenmekte.

Pek çok kavmin gelip geçtiği, sayısız savaşın yıkımına uğramış bu küçücük Ada'da yaşayanların belki en büyük trajedisi, Tamer Öncül'ün de daha önce belirttiği gibi, Ada'nın kaderini belirleyen birer özne olmaktan çok, dışarıdan gelenler tarafından kaderi belirlenen nesneler olmalarıydı. "Ben kimim? Biz kimiz?" sorularını sordukça bu nesne olma durumuyla yüzleşebilmek ve özne olmanın bedelini ödeyebilmek için verilen mücadeleler, kimlik bölünmeleri, vicdan hesaplaşmaları da Ada'nın trajedisine içkindir.

"Zulümler coğrafyasında nâzil olmuştur" ifadesiyle başlayan ve Demirağ tarafından bir tragedya olarak tasarlanan Acılı Bir Yurt İçin dörtlemesinden (Limnidi Ateşinden Bugüne, Hüzün Ana, Sırı Dökülmüş Kökayna ve Yalnızlık, Gece Müziği), Dinle Şarkımı, Adıyla Yaralı, Akdenizli Şiirler, Alfa ve Omega ve Eros'un Oku kitaplarındaki şiirlerden anlamsal ve estetik bir

bütünlük içinde dramaturgisini yapıp kurgulamış ve oyunlaştırmış Yaşar Ersoy, Hüzün Ana ve Çocukları'nı. Öyle ki, sahnede söylenen replikler birer şiir parçası olmaktan çıkıp sahnedeki yaşantının bizzat kendisine dönüşmüş. Bu, Demirağ'ın ne denli insan ve yaşantı odaklı yazdığının canlı bir kanıtı olarak kabul edilmenin yanı sıra, Ersoy'un edebi dille tiyatral dili nasıl başarıyla eşitleyebildiğinin ve oyunla şiir arasındaki organik ilişkiyi kusursuzca kurabildiğinin göstergesi olarak da kaydedilmelidir.

Oyuna adın veren Hüzün Ana (Anne Toprak), Kıbrıs'tır ve buradaki anne imgesi ortak bir yurt algısına vurgu yapmak üzere kullanılmıştır. Kıbrıs (anne), farklı etnik kökenlerden gelenlerin ortak çatısıdır, onların birlikte doğduğu ve var olabildiği yerdir. Çocuklarının sürekli dışarıdan gelenler tarafından öldürülmesi, her gelenin bin türlü yağma ve talana sebep olması yetmezmiş gibi, bağrında büyüttüğü çocuklarının birbirini katletmesi Ada'nın trajik çatısını oluşturur. Hüzün Ana, oyunda toprak rengi kıyafetleriyle dekorun içinden kopup gelen üç kadınla ete kemiğe bürünür. Oyunda şairin (Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu tarafından canlandırılmaktadır)

çağrısıyla derin uykularından uyanıp gün yüzüne çıkan bu kadınlar, hem anne toprağı, hem de onun üzerinde yaşayan halkları temsil ederler. Anne toprak olarak çoğu zaman bir koro şeklinde aynı anda hareket eder, konuşur ve susarlar; Ada'da yaşayan halklar olarak ayrı ayrı konuşur, çatışır, birbirleriyle savaşırlar. Şairin kendisi ve toplum üzerinden sorduklarına / sorguladıklarına cevap verirlerken olağanüstü bedensel devinimleri, güçlü jest ve mimikleri ile dikkat çekerler. Bu devinimler enerjisini metnin enerjisinden alır. Metin yaşamla ölüm arasındaki diyalektik yapıyı sürekli canlı tutar. Yaşamın rengi topraktır, şenlikli ve huzurlu zamanlarda kadınlar elbiseleriyle dolanırlar; ancak işgalle, ölümle ve yasla her karşılaşıldığında siyah pelerinlerine bürünürler.

Dekor, Kıbrıs'ın en kuzeyinde yer alan Karpaz Burnu'nu simgeleyecek biçimde tasarlanmıştır ve kadınların elbiseleri gibi toprak rengindedir. Bütün maskelerin sıyrıldığı bir mezar kadar hareketsiz ve çıplak olan görüntünün içinde kadınlar hareket ettikçe bizler toprağın canlılığını ve yaşamı takip ederiz. Hareketsizlik, ölüm ve yasla birlikte gelir ve kadınlar o vakit dekorun birer parçasına dönüşür. Daha oyunun en başında toprak ile kadın arasında kurulan organik bağ, oyun ilerledikçe daha da derinleşir. Dekorun gerisine ve en yüksek noktasına yerleştirilen, kil topraktan yapılmış ve M.Ö. 1400-1200 yıllarından kalma, kucağında çocukla Ana Tanrıça heykeli, anne toprağın koruyucusu ve güç kaynağı olarak oyunun içinde hem mitolojik göndermelerin yapıldığı, hem de pek çok ritüelin gerçekleştirildiği yerdir. Arada bir söze girip sorgulamalar yapan şair dışında (ki o da kendini Hüzün Ana'nın çocuğu olarak nitelendirmektedir) oyun dişil vurgularla ilerler. Tarihte savaşları çıkaran, öldüren, bölen, parçalayan, kategorize eden, yok eden eril akıl karşısında, yalın ve apaçık bir 'sezgi' ile varlığını ortaya koyan, yaratan, büyüten, şefkat ve merhamet gösteren, içine alan, kavrayan, birleştirerek bütünleyen, rahim sahibi 'kadın' yüceltilir. Kadın ve ona ait dişil alan oyunun odağına

Eril akıl karşısında, yalın ve apaçık bir 'sezgi' ile varlığını ortaya koyan, yaratan, büyüten, şefkat ve merhamet gösteren, içine alan, kavrayan, birleştirerek bütünleyen, rahim sahibi 'kadın' yüceltilir.

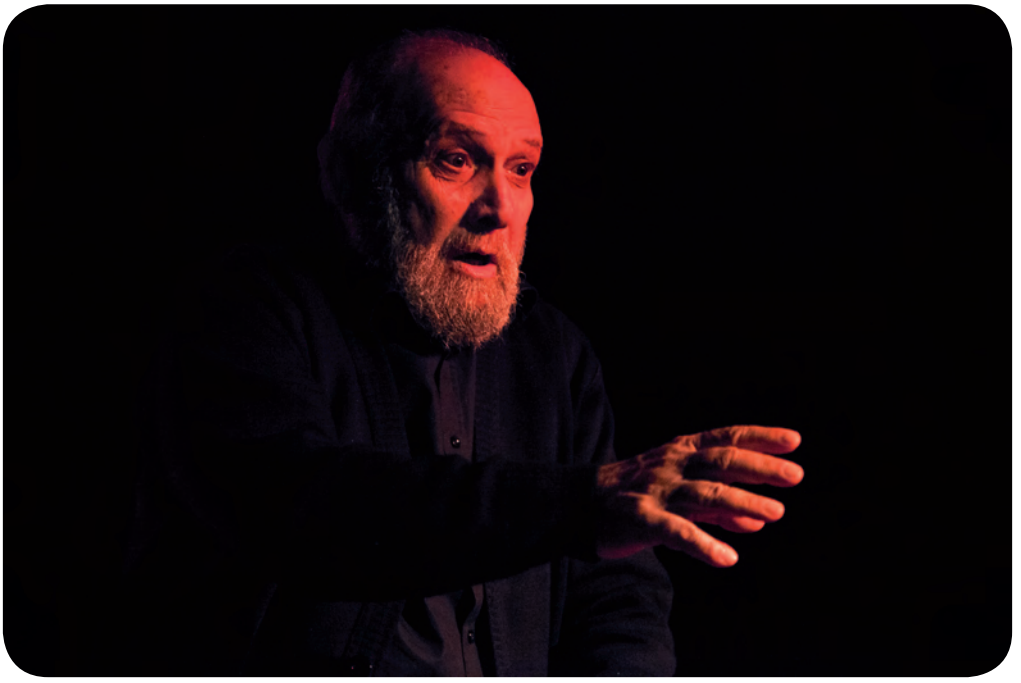

yerleştirilerek daha da belirgin kılınan 'anne toprak', 'ortak yurt' ve 'barış' algısıyla, ayrıştıran erilliğin sığlığı çok daha net biçimde işaret edilir. Hüzün Ana (anne toprak) her şeye rağmen, kendisine dayatılanlarla eril hafıza oluşturmamak, oluşturulmasına âlet olmamak için direnir; kadınlar birbirinin acılarına ortak olur, kayıplar, ölenler için birbirlerinin avlusunda ağıtlar yakarlar; gelecekteki çocukları için 'bir arada' durmaları, 'barış'ı yapmaları gerektiği bilinciyle hareket ederler.

Haritada incecik bir yol gibi uzayıp giden Karpaz'ın dekorda tercih edilmesi Kıbrıs'a ait belirgin bir sembol olmasından öte, Ada'daki varoluş-yokoluş sarkacının hassas dengelerine de gönderme yapar. Sonuçta Ada, binlerce yıldır gelip geçen hiçbir kavme / iktidara yâr olmamıştır ve bugün dahi Ada'nın sahibi olduğunu iddia eden birden çok erk sahibi vardır. Oyun boyunca dikkati çeken vurgu, Ada'yı istila edenlerden, o büyük hükümdarlardan, baş döndürücü iktidarlardan geriye yıkım ve felaketlerden başka hiçbir şeyin kalmadığıdır. Diğer taraftan halkın bu istilacılara karşı takındığı edilgin tavır da sorgulanır. Bu edilginliğin bugün de devamedegelmesi eleştirilir: "İlk haracı kimlere ödediniz / -hasadın ve bilgeliğin haracını- /

ey ilk buğdayı buğdaylayanlar? // Şimdi o haraççıbaşılardan ne kaldı geriye? // Yeni zamanların bin türlü haracını / kimlere ödüyoruz şimdi?"

Konumu dolayısıyla Ada, tarihi boyunca pek çok istila ve işgale uğramıştır. Dolayısıyla bugün de olduğu gibi fazlasıyla dinamik bir tarihsel / siyasal / kültürel sürece sahiptir. Demirağ'ın oyunlaştırılan şiirleri anlamsal ve imgesel düzeylerde bu dinamizmi barındırır. Hatta yer yer şiirlerdeki fotoğrafik tasarımlar dikkat çeker. Oyun, Ada'nın ve dolayısıyla şiirlerin bu dinamizmini yansıtacak biçimde yüksek bir nabza sahiptir. Özgür Oktay, Döndü Özata ve Melihat Melis Beşe'nin canlandırdığı kadınlar, oyunun ilk sahnesinden son sahnesine kadar bedensel enerjilerini şiirin bizzat kendisine dönüştürmeyi başarırlar. Kadınların oyunun çeşitli zamanlarında kullandıkları çakıl taşları, âsâ biçimdeki sopalar, halatlar da dinamizmin örgütleyicisi olarak dikkat çeker. Bu dinamizmin inşasında oldukça başarılı ışık efektlerinin ve özgün müziklerin etkisini de vurgulamak gerekir.

Örneğin, Osmanlının Ada'ya gelişinde kürek görevi yapan sopalar, saraydan yağdırılan emirler sayılıp dökülürken halkın arasında korku salmak için ritmik sesler çıkarmak üzere kullanılır. Aynı sopalar, savaşın temsilinde kılıç vazifesini görür.

Oyunda Ada, dinlerin ve kültürlerin ortak buluşma mekânı olarak da işaretlenir. Anne toprağa Asurlulardan Mısırlılara, Perslere, Romalılara, Büyük İskender'den Nâsıralı İsa'ya Kleopatra'ya, Ceneviz, Venedik ve Osmanlı'dan İngiliz'e kadar pek çok ırktan ve inançtan kavimler ve insanlar ayak basar. Bu buluşma, Ada'da çok katmanlı bir kültür mozayiği oluşturulmasını sağlamışsa da her yeni gelenin bir biçimde kendini dayatmasıyla, kıpkısacık huzur vakitleri de çarçabuk çatışmaya, isyana, boyun eğdirmeye, yağmaya ve talana doğru evrilir: "Kaç kanlı tipinin yaralısısın, ey anne toprak! / Yağmalanan umutların tarihidir tarihin, / acının tarihidir tarihin, / önlenemez, ertelenemez tarihi; / lir ve güneşli şarap, üzüm ve bilge bakır, / köylü buğday ve köle alın teri / tanığıdır gelip geçen binbir zalimin, / talancının, fırsatçının, hainin."

Oyun, sadece geçmişe yönelik anlatı, sorgu ve hesaplaşmaları içermez. Aynı zamanda, bugüne, uğultu çağına, geleceğe dönük eleştirileri de kapsar. Demirağ, on yıllar öncesinden bugünü görmüş ve ta o zamanlardan bu zamanın ağıdını yakmış gibidir. "Şimdi o talancıbaşılardan ne kaldı? /

Yeni talancılara yürünecek yol kaldı." dizeleriyle bize, bugüne atıf yapılır. Demirağ'ın özellikle Alfa ve Omega ile Eros'un Oku kitaplarındaki şiirlerinden oluşturulan ve oyunun ikinci bölümü diyebileceğimiz, güncele yönelik sorgulamalar, yüzyıllar içinde hiçbir şeyin değişmediği gerçeğiyle yüzleşilmesini sağlar. Hatta eskiden kalan iyi, güzel ne varsa onlar da bilinçsizce yok edilmektedir. Artık yaseminlerin tüttüğü sokakların yerini lüks apartmanlar almış, sahillerdeki el değmemiş kayalıklar otel sahibi para babalarına peşkeş çekilmiş, caretta caretta kaplumbağalarının yumurtladığı alanlara dozerlerle girilmiş, Kıbrıslılık lüks arabalar ve mangal partileriyle yaşatılır olmuştur. Kutsal 'anne toprak'ın her karışı parsellenip ultra lüks dubleks villara yurt yapılmıştır. Ada, Türk'tü Rum'du kavgaları

Artık yaseminlerin tüttüğü sokakların yerini lüks apartmanlar almış, sahillerdeki el değmemiş kayalıklar otel sahibi para babalarına peşkeş çekilmiş, caretta caretta kaplumbağalarının yumurtladığı alanlara dozerlerle girilmiş.

ve milliyetçilik yaygaraları içinde tel örgülerle, varillerle ortasından ikiye bölünmüş, insanlar evlerinden edilmiş, Hüzün Ana'nın çocukları birbirine düşman olmuştur.

Şairin (Hüzün Ana'nın oğlunun) Hüzün Ana'yla, kendiyle ve toplumuyla en ağır yüzleşmesi bu bölümdedir. Çünkü kendi çağında olan bitenin bizzat tanığıdır ve yurdu (anne toprağı, Hüzün Anası) hunharca yağmalanırken toplumun o hiç değişmeyen edilgin tavrı, geri dönülemez felaketleri beraberinde getirmiş; Ada'nın trajedisi bitmediği gibi, bugünkü insan bu trajediyi daha da derinleştirmiştir.

Şimdi bize de kendimizle yüzleşecek bir zemin gerekmektedir. Oyunun başında ve sonunda seyirciye doğru tutulan çatlamış aynalar, söz konusu trajediyi bireysel alana çekip kişisel yüzleşme ve sorgulama zeminini hazırlar. Oyunun başında aynada gül cemalini görüp kendini 'hayranlıkla' izleyen seyirci, oyun boyunca Ada'nın trajedisine tanıklık ettikten ve bu trajedinin bir parçası olduğunun farkına vardıktan sonra aynı aynaya artık şüphe, kaygı ve utançla bakacaktır.

Kadınlar, gelecek nesiller için barış adına mücadele edilmesi gerektiği mesajını verdikten sonra geldikleri gibi anne toprağın koynuna dönerler. Kıbrıs'ın tragedyası böyle biter. Ancak trajedimiz bitmemiştir. Bizler aynalarımızı ceplerimize sıkıştırıp evlerimize döneriz. Anne toprağın üzerinde Yunanistan'ın, Türkiye'nin, İngiltere'nin, ABD'nin, Birleşmiş Milletler'in üsleriyle evlerimize döneriz. Anne toprağın sularında gaz arayan Türkiye, Yunanistan, İngiltere, Rusya, Fransa, ABD, İsrail vs. gemileriyle evlerimize döneriz. Bir vakitler ilk ilkel yüzün ilk yürek senfonisinin dolaştığı geniş ovalardan, şu soru kala kalır artık lağım kokan, tel örgülü sokaklarında Ada'nın:

"O talancıbaşılardan şimdi ne kaldı, / bu talancıbaşılardan ne kalır yarın?"

*Metindeki alıntıları, Fikret Demirağ'ın şiirlerindendir.

Gaile sayı 464 - Haziran 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Emin Çizenel *(Ressam)*

Vefanın En Yeni Şiiri... "Umut İnsanda" oyunundan "Hüzün Ana ve Çocukları"na kadar Yaşar Ersoy, Fikret Demirağ'ın peşini hiç bırakmadı. Bu kez daha üst bir sesten ve daha iyi bir oyunculukla.

31 Mart 2019

Yıltan Taşçı *(Müzik ve Fotoğraf Sanatçısı)*

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun yeni oyununu kaçırmayın... Cuma akşamı, Fikret Demirağ'ın şiirlerinden Yaşar Ersoy'un oyunlaştırıp sahnelediği "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu izledim. Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe, Erol Refikoğlu ve Yaşar Ersoy mükemmel bir performans gösterdiler. Kendilerini yürekten kutluyorum. Kendinizle yüzleşmek için mutlaka gidin izleyin. Hararetle tavsiye ederim. Kaçırmayın.

31 Mart 2019

İsmail Işılsoy *(Tiyatro ve Heykel Sanatçısı)*

Ne Rumca, ne Türkçe, oyun sonrası tek dil vardı; gözyaşıyla ıslanan sımsıcak bir komşu kucağı. Fikret Demirağ'ın şiirleri, yüreğin sesi sahnelendi Lefkoşa'da, ana yüreğin: "Hüzün Ana ve Çocukları". Ne tanımı tragedyanın, ne tragedya işlevi koronun; ne Aristoteles estetiği, ne de Brechtiyen yabancılaşma... Lüzum yok fazla söze, kaçmayın kök aynalardan.

30 Mart 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Nazen Şensal *(Baraka Aktivisti)*

Devrim provası olduğuna inandığımız tiyatromuzu, sokakta izleyicisiyle buluşturduğumuz bir dünya tiyatro günü'nün akşamında lefkoşa belediye tiyatrosu'nun sahnelediği "hüzün ana ve çocukları" oyununu izledim... akdenizin kah dalgalı kah dingin sularına adını yazdırmış fikret demirağ'ın şiiriyle Yaşar Ersoy'un kaleminin ustalığı ve tavrı net dünya görüşü birleşince, bir de üstüne Erol Refikoğlu'nun 50 yıllık tecrübesi ile belediye tiyatrosu sanatçılarının mükemmel oyunculuğu eklenince şahane bir oyun olmuş deyip geçemeyeceğim. oyun geçirmedi, geçit vermedi çünkü...
dur dedi, burdan öyle kolayına geçemezsin, kendine bak dedi, paramparça olsan da, bakmaya korksan da utansan da bak dedi.
çağlar boyunca bu adada yaşanan acı tatlı zamanlar, bereketli günler ve zulümler, kardeşlik ve düşmanlıklar, şiirin büyülü sözcükleriyle döküldü önümüze... "o zamanlardan geriye ne kaldı?" sorusu yerleşti beynimize. etkilendik etkilenmesine ama eğer oyun gelmeseydi yaşadığımız çağa; sevginin, aşkın iki paralık olup, bencillik ve paranın her şey sayıldığı bu zamanlara, bir tarih anlatısı olarak eksik kalırdı... tıpkı geçmişi yargıladığı gibi, yargılatmasaydı bugünü yaşayarak yarına tarih bırakacak olan bizlere kendimizi, bir vicdan muhasebesi olarak eksik kalırdı.
"o günlerden geriye ne kaldı?" sorusu şekil değiştirdi sahneden salona ulaşana dek; "bu günlerden geriye ne kalacak?"a dönüştü.
ne yaparsak o, ne bırakırsak o kalacak...
savaşta oğul kaybeden analara dahi göz yaşı dökmedim de bugünün sevgisizliğini, aşksızlığını, ruhsuzluğunu, yozluğunu anlatan neşeli şarkıda tutamadım kendimi... acaba dedim ne kadar uğraşsak beyhude mi?
ah gaia! beceremezsek sen bağışla bizi

29 Mart 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Mete Hatay *(Araştırmacı Yazar)*

Dün Yaşar Ersoy'un Fikret Demirağ'ın şiirlerinden yola çıkarak sahneye koyduğu "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununa gittik,
Oyun birçok şeyin anma töreniydi esasında. Başta da Fikret Demirağ'ın. Geçtiğimiz yıllarda kaybettiğimiz Fikret Demirağ'ın bu oyunda kullanılan şiirleri 1980'lerde yükselen Kıbrıslılık ve yurtseverlik kimliğinin edebiyata yansıyan sesiydi esasında,
"Bir Fenike kadını gibi gizemli
bir yörük kadını kadar sabırlı
bir Yunan dağlısı kadar acılı ana,
defne, mersin ve sevgi dallarından
bir çelenk yaraşır alnına"
Çok kültürlü melez bir geçmişe sahip çıkılıp dayatılan monolitik kimliğe olan direnişti sanırım rahmetliğin yapmaya çalıştığı, bir de kimliklerin değişkenliği ve coğrafyanın durağanlığını yansıtmaya çalışmıştı şiirlerinde. Anayurdun devamlı dıştan gelenler tarafından kuşatılması. Göçler, işgaller ve sürgünler..
Oyun, gelenek haline gelmiş bir Yaşar Ersoy uyarlamasıydı. Tek sesli korolorla desteklenen ve yalnış bilinci yıkıp "hakikatı" göstermeye çalışan ama zaman zaman didaktik kaçan bir uyarlama. Belli koreografik kraşentolarla süslenmiş, kronolojik bir karşı tarih uyarlamasıydı. Doğruyu söyleyeyim kronolojik tarih, ders verir gibi olması beni zaman zaman rahatsız etmedi değil. Fakat günün sonunda belli bir tür tiyatro stilinin iyi bir örneğiydi.
Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe, harmonik birliktelik ve ekspresyonist mimiklerle ve üstün seviyedeki oyuncu yetenekleriyle oyuna enerji, tempo ve heyecan kattılar. Dekor ve kostüm tasarımını Özlem Deniz Yetkili tarafından yapıldı ve bence gerektiği kadardı. Bazen sahneler gereksiz aşırı kalabalık unsurlarla doldurulur ya, Yetkili aksine gayet sade bir setle atmosferik olunabileceğini gösterdi. Dekor-

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

daki tek eleştirim Ayna kısmı. Bence kırık ayna kısmı biraz klişe kaçtı. Özgün müziğe bayıldım. Farklı bir nesilden, farklı bir zamandan gelen bir ses İnal Bilsel. Yaşar Ersoy'un 70'lerin heyecanını taşıyan duyguları, marxist disiplini yok tabii ama onun bugünün sesiyle Fikret'in şiirlerini kucaklamasıydı mesele ve bunu en iyi şekilde becerdi. Yalnız oyun boyunca müziğin sesi biraz kısık kaldı. Müziğin sesinin açılması bence oyunun tempo ve enerjisine de büyük katkıda bulunacak.
Dekorun en önemli parçası olan heykel ise sevgili Erol Refikoğlu ve Sevcan Çerkez'in elinden çıktı. Refikoğlu'nun tiyatroculuğu yanında, heykeltraş, maske artisti, müzisyen, öykü yazarı olduğunu bilmez çoğu. Evet akşam Kıbrıs adasının üç sanat silaşörü Yaşar Ersoy, Osman Alkaş, Erol Refikoğlu'nun 50. sanat yıllarını doldurmalarının da anma günüydü aynı zamanda. Onlarla birlikte bu yola beraber çıkmış Işın Cem ise rahatsızlığından dolayı geceye katılamamıştı. Buradan Işın hanıma tüm kalbimle geçmiş olsun dilerim, üç silahşörlerle birlikte uzun yıllar daha sanat hayatımızda kalmaları en büyük temennimiz. Dördünün de yeniden ellerinden öperim...

23 Mart 2019

Merter Refikoğlu *(Şehir Plancısı)*

Biraz geç de olsa Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu izledik dün akşam. Ayrıntılarını daha sonra yazarım ama tek dileğim var ki, dünyada Kıbrıs ile ilgili herkes bu oyunu izlemeli. Dünyaya Kıbrıs'ı hellimle de tanıtalım tanıtmasına ama bu oyunu dünyanın her yerine götürüp izletelim. Sezonun son oyunu bu akşam. Umarım oyun seneye de devam eder ama yer varsa bu akşam gidin, izleyin, kaçırmayın. Katkı koyan herkese teşekkürler. İyi ki varsınız...

11 Mayıs 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Tacan Reynar *(Avukat)*

"Bu ülkenin özgürlükleri TUTULMUŞTUR!"
Sahnenin içinden sızan ışık, karanlık, ya da çığlık, belki suskunluk,
sizi kendi yüzünüzle yüzleştirecek,
gerçeklerinizle,
bu adanın esaretine dair tarihiyle
ve dönüp aynaya baktığınızda, tüm bunlardan sonra
soracaksınız kendinize,
"Ben Kimim?" diye.
Mutlaka izlenmesi gereken, çok değerli bir eser, "Hüzün Ana ve Çocukları" ile dün gece Lefkoşa Belediye Tiyatrosu ilk gösterimini yaptı.
Bence kaçırmayın.
Bir başkaldırı, uzun bir nefes ve bir akşam, gözleri yaşartan, kendi aynamızı bize tutan gerçek tiyatro oyunundan sonra, sahte dünyaya döndüğümüzde yanımıza Fikret Demirağ'ın şiirlerini de alarak değerli sanatçı Yaşar Ersoy ile baktık... ve gördük...ve duyduk...
Ne mutlu ki, bazı yollar kapanırken, daha aydınlık yüzlerle dostluklar büyür ve o dostlarla yeni yollar yürünür.
Öyle bir geceden kalan...

23 Mart 2019

İsmail Özuçar *(Öğretmen)*

Pers İmparatorluğu'ndan tut da Roma'ya, Venedik'e, Osmanlı'dan İngiliz dönemine yani geçmişten bugüne ciddi şekilde tarih dersi veriyor. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, Hüzün Ana ve Çocukları" oyunuyla... Tarih bizlere böyle anlatıldı da biz mi sınavdan geçemedik?

7 Mayıs 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Feriha Altıok *(Şair)*

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun, Fikret Demirağ'ın şiirlerinden, Yaşar Ersoy'un rejisiyle sahnelenen oyununu "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununa akşam ikinci kez gittim. Neden mi? Çünkü nasıl ki iyi bir şiiri, bir defa okuyup bıraktığınız zaman, o, sizi bırakmaz ve "beni bir daha oku bende, senin içselleştiremediklerin var" der ve sizi kendini yeniden, okumaya çağırırsa, bu oyun da beni yeniden kendine çağırdı. Belediye Tiyatrosu'nun usta oyunculuğu ve büyük usta sevgili Yaşar Ersoy'un rejisiyle yeniden gurur duydum. Sevgili Yaşar Ersoy'un zoru başardığını bir daha gördüm. Fikret Demirağ gibi usta bir şairin, şiirin bütün zenginliklerini içinde taşıyan eserini, bir yerde farklı disiplinleri olan tiyatro sanatıyla buluşturmak ve bu buluşmaya en sahici bir çağırışla seyirciyi katmak, seyircinin yüreğini Demirağ şiirinin lirizmi ile bezemek, onun bilgisini derinleştirmek ve en nihayet "bu acılı toprak, bizim toprağımız, ona başka acılar yaşatmamalıyız... Çünkü biz bu acılı toprağın kendisiyiz" dedirten Fikret Demirağ'ı Yaşar Ersoy'u, Erol Refikoğlu'nu, Özgür Oktay'ı, Döndü Özata'yı, Melihat Melis Beşe'yi kutlarım.

21 Nisan 2019

Güner Pir *(Ressam)*

Yaşar Ersoy yine yapacağını yaptı, yine harika bir iş çıkardı. Çoğumuzun çalışmalarına esin kaynağı olan Demirağ'ın şiirlerini uzun soluklu bir çalışmadan sonra oyunlaştırıp hem yöneten hem de oynanan Yaşar Ersoy'u, Erol Refikoğlu'nu ve ortaya koydukları o müthiş performansla Özgür Oktay'ı, Döndü Özata'yı ve Melihat Melis Beşe'yi içten kutlarım. Oyunun dekoru ve özgün müziği de çok çarpıcı... Kaçırmayın derim.

7 Nisan 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Ali Tümsoy *(TUFAD BAŞKANI)* - **Nurten Dayı Üçüz** *(TUFAD Kültür Sanat Sorumlusu)*

Koskoca 50 yıl, sanatın içinde koca bir ömür. Tüm zorluklara rağmen sanatını yapan iki güzel yürek. Dün gece "Hüzün Ana ve Çocukları" adlı oyun ile tarihimizin tozlu sayfalarında kendimizi aradık. Ararken kaybolduk, tıpkı kırık bir aynada kendimize bakar gibi... Bu iki güzel üstat ve çok değerli ekip arkadaşlarına TUFAD adına teşekkürü bir borç bilirim. Sanatla yoğrulmuş bir ömür ve bizleri aydınlatan, düşündüren, ufkumuzu açan, hüzünlendiren "Sanatın Kahramanları" sizler iyi ki varsınız. Işığınız ile nice yollarda yürümek dileğiyle.

14 Mayıs 2019

Fatma Haklıgil Akilhoca *(Şair ve Yazar)*

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, tarihe bir not daha düşer, Hüzün Ana ve Çocukları isimli oyunla ve biz şarkısını yeniden söylerken yakalarız şairimiz sevgili Fikret Demirağ'ı. O hüzünlü ananın yürek burkan sesini içimize alırken... İyi ki söyledin o şarkını şairim ve iyi ki o yüce emeği verdi güzel insanlarım, Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu 50. sanat yıllarında ustalıklarının doruklarında. Ve iyi ki o muhteşem performanslarıyla bizle oldu Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe... diğer tüm emeği geçenlere... Artık trajedisi olan yurdumuzun tragedyası da var... Binlerce teşekkürü var size yurdumun, bize bizi anlattığınız için, hep olunuz, hep olalım. Ne mutlu bize ki böyle bir kusursuzluğu yaratan ve aynalık görevi yapan gerçek sanatçılarımız var yanı başımızda... Ne kadar gurur duysak az kalır.

7 Mayıs 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Emel Sefer – Nilgün Ortaş *(Fotoğraf Sanatçısı)*

Bu akşam Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nda Yaşar Ersoy'un Fikret Demirağ'ın şiirlerinden oyunlaştırıp yönettiği ve oyuncu olarak da rol aldığı, bizi bize anlatan, bu toprakların sesi "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu izledik. Üç muhteşem kadın; Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe ve Kıbrıs Türk tiyatrosunun iki duayeni; Erol Refikoğlu ve Yaşar Ersoy bizlere şiir okumadılar, şiiri oynadılar, hatta yaşadılar, yaşattılar. Bize bizi anlatan bu muhteşem oyunu sakın kaçırmayın.

21 Nisan 2019

Arda Çelikler *(Yeşil Barış Harekatı Üyesi)*

Bu akşam yine tiyatronun ışığında aydınlandık. Hüzün Ana ve Çocukları oyunu Kıbrıslı Şair-Yazar Fikret Demirağ'ın kaleminden usta tiyatrocular Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu ve Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe'nin oyunculuğuyla izledik. Yüzyıllar boyu acı dolu yaşanmışlıklara ev sahipliği yapan, zor zamanları bu adaya ve onun çocukları, bizlere, barış ne zaman ulaşır dersiniz? Ve işte bu küçük adada o gün geldiğinde; makamlar, rütbeler ve hatta mikrofonlar bile bizim olacaktı. Teşekkürler Lefkoşa Belediye Tiyatrosu.

19 Nisan 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Ayşe Kişmir *(TUFAD Üyesi)*

Kelimelere dökemediğim, dökmeyi başaramadığım duyguları yaşatan oyun, oyuncular ve Fikret Demirağ... Boğazımda yumruk olup yutkunamadığım, gözyaşlarımı zar zor tutabildiğim bir teşekkürü, emeğinize sağlığı bile diyemediğim, beni derinden etkileyen bir oyun, Hüzün Ana ve Çocukları. Biz Kıbrıs sevdalısı anne ve babanın çocukları olarak doğduk... Dedim ya anlatmaya kelimelerim yetersiz kalır. Bu muhteşem oyunu görmeye gidin, mutlaka gidin. Herkesin emeğine, yüreğine sağlık.

14 Mayıs 2019

Kani Kanol *(Has-Der Başkanı)*

HASDER'liler bu akşam yıllar önce 80'li yıllarda olduğu gibi hep birlikte Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun salonunda kâh hüzünlendik, kâh düşündük, kâh öfkelendik... Fikret Demirağ'ın şiirlerinden Yaşar Ersoy'un oyunlaştırıp yönettiği "Hüzün Ana ve Çocukları" oyunu başladı, bitti... Salonda sanki hiç kimse nefes bile alamıyordu. Bizi bize anlatan, yüreğimizi delip geçen bir oyun izledik. İzledik diyorum ama aslında bu acılı adanın, üzerinde yaşayan insanlarının yaşadıklarını, geçmişlerini ve bu günlerini oyuncularla birlikte yaşadık dersek daha doğru olacak.
Yaşar Ersoy ve Erol Refikoğlu tiyatroda 50. yıllarında... Onları anlatmaya hiç gerek yok. Yetenekleri, usta oyunculukları ortada. Ancak genç kadın oyuncular, Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe müthiş bir enerjiyle ve ustalıkla oynuyorlar. Salondan çıktığımızda herkes aslında bu oyuncuların oynamadığını, Fikret Demirağ'ın şiirlerinde hapsolmuş duyguları ve düşünceleri yaşadıklarını ve bize de yaşattıklarını tartışıp duruyordu. Kendinizle yüzleşmekten korkmuyorsanız, size tutulan aynada kendinizle yüzleşecek cesaret sahibiyseniz bu oyunu kaçırmayın, gidip izleyin derim.

13 Mayıs 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Ecevit Mert *(ODTÜ KKK Müdürü)*

Dün akşam, ÖDTÜ –KKK mARTfest kapsamında özel bir etkinlik gerçekleşti. Yine bizimle gerçekleştirmiş oldukları işbirliği ile Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, öğrencilerimize özel bir oyun sahnelendi. Bu yıl sahnelenen oyun her zamankinden daha özel ve onurlu bir gece yaşamamıza neden oldu hepimiz için. Hem değerli sanatçı Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu, Osman Alkaş ve Işın Cem'in 50. sanat yıllarına eşlik etmiş olduk, hem de değerli Şair Fikret Demirağ'ın şiirini, çok değerli Lefkoşa Belediye Tiyatrosu sanatçıları tarafından ölümsüzleştirilen paha biçilmez bir sahne performasyonuna tanık olduk. Bu vesileyle Lefkoşa Türk Belediyesi'ne de teşekkür ederiz.

24 Mart 2019

Filiz Uzun *(Gazeteci)*

Fikret Demirağ'ın yazdığı, Yaşar Ersoy'un oyunlaştırdığı "Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu gösteriminin yapıldığı prömiyer gecesinde izleme şansı yakaladım. Bu oyun Yaşar Ersoy'un 50 yıllık sanat birikiminin izlerini taşıyan bir oyundu. Yaşar Ersoy imzasını, kimliğini çok net görebileceğiniz onlarca yılın deneyimi vardı bu oyunda. Hem oyunlaştıran/yöneten, hem de oyuncu olarak. Fikret Demirağ'ın şiir serüveni ve anlayışı ile Yaşar Ersoy'un tiyatro serüveni ve anlayışının kesiştiği ve ortak noktaları "toplumcu anlayışın" birleşmesi sonucunda ortaya çıkan bir oyundu. Ana Toprağımız Kıbrıs'ın 8000 yıllık tarihi/kültürel/sosyal ve siyasal sürecinin 1 saat 15 dakikalık bir sürede çarpıcı ve tüm çıplaklığı ile gözler önüne serildiği tarihe damgasını vuracak, yıllar sonra bile adından söz edilecek bir eserdi bana göre.

Şimdiye kadar LBT oyunlarının çoğunu izleyen biri olarak izlediğim tüm oyunlarından keyifle ve etkilenerek ayrılmışımdır. Fakat Hüzün Ana ve Çocukları oyunu; umutsuzluğumuzun yüksek seviyede olduğu bir

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

zamana denk geldiğinden midir yoksa Toprak Anamız Kıbrıs'ta kendim de dahil bir çok hüzün anaya tanık olduğumdan mıdır bilmem bu oyun beni fazlası ile etkiledi.

LBT salonunu dolduran tüm izleyici dostlarla aynı duyguları hissetmiş olmalıyız ki oyunun sonunda gözler yaşlı dakikalarca alkışladık tüm ekibi. Fikret Demirağ'ı alkışladık en başta, sahnede devleşen dünya çapındaki oyuncuları da, dekor tasarımını yapanı da, müzisyeni de, sahnede yer alan Kıbrıs'ın Ana Tanrıça heykelini yapan heykel sanatçısı Erol Refikoğlu ve Sevcan Çerkez'i de, ışıkçısından kostümcüsüne herkesi, gururla, büyük bir mutlulukla alkışladık. Her el çırpışımızda işte bu oyuncular, bu sanatçılar bizim sanatçılarımız der gibiydik. Oyundaki her söze, her tepkiye, her haykırışa tüm kalbimizle katıldığımızın ispatıydı aslında alkışlar.

Oyunda beni etkileyenlerden biri de müziklerdi. Oyunun her sahnesinde nabzı yakalayan şahane seçkilerdi. İnal Bilsel yapmış müzikleri. Daha önce tanımadığım bir müzisyendi. Her dönemi/kültürü anlatan farklı müzikleriyle bende inanılmaz bir iz bıraktı İnsel'in müzikleri. Tiyatronun bir diğer güzel yanlarından biri de Multi-disipliner sanatı içinde barındırmasıdır bana göre. Sahne tasarım sanatı, kostüm sanatı, oyunculuk, müzik, heykel, hepsi bir arada. Hüzün Ana ve çocukları oyununda tüm sanatlar büyük bir uyum içindeydi. Sahne dekoru son zamanlarda gördüğüm en sade, oyuna en uygun ve uyumlu dekordu. Özlem Deniz Yetkiliyi de kutlarım. Sahne; Toprağı andıran renkleri ve Kıbrıs'ın ilk çizimleri ile yapılmış harita şeklini anlatıyordu. Ana Tanrıça heykelinin sahnede olması çok iyi düşünülmüştü. Ana Tanrıça heykeli M.Ö 1400-1200 yılında yapılmış bir heykeldir. Şu an Güney Kıbrıs'taki Arkeoloji müzesinde sergilenmektedir. Hüzün Ana ve çocukları oyununda adeta sanat içinde sanat vardı.

Hüzün Ana ve Çocukları oyununda 50. Sanat yılını dolduran iki duayen tiyatrocu vardı sahnede, tiyatronun gücünü bir kez daha gösterdiler bizlere. Sahneye çıkanlar yaşlanmıyormuş. İkisini de büyük hayranlıkla

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

izledim, saygıyla. Ancak üç kadın oyuncuyu anlatmaya sözcükler yetersiz kalıyor. Özgür Oktay, Döndü Özata, Melihat Melis Beşe, üçünün de performansları dünyanın tüm sahnelerinde alkışı hak edecek performanslardı. Üçü de dünya çapında oyuncular. Nefesimi tutarak izledim üçünü de.

Yıllar önce yazılmış olan Fikret Demirağ şiirlerinin, bedeninin ana toprağa karışmasından yıllar sonrasında bile güncelliğini koruması, Toprak Anamız Kıbrıs'ın makus kaderinin değişmediğine büyük bir örnektir. Değişmeyen bir diğer şeyse; Kıbrıs'ın gözü yaşlı analarının kaderidir de ayrıca. Nenelerimiz, annelerimiz yıllarca savaşlarda kaybettiklerine ağladılar bu adada, bırakıp kaçmak zorunda kaldıkları evlerine, köylerine, kentlerine, yaşamlarına. Şimdilerde ise haksızlıklar, adaletsizlikler, işsizlikler nedeniyle; yaşayabilmek, ayakta kalabilmek için başka diyarlara kaçıp giden çocuklarına. Hep hasret, hep gözü yaşlı anaların coğrafyası bu hüzün anamız Kıbrıs.

Oyunda nedense 1974 sonrası sahneler bende daha büyük iz bıraktı. Sanırım daha korkunç kayıplar yaşadık bu dönemden sonra, ondan olsa gerek. Hem savaş sonrası ölümler, ülkeden ayrılışlar, kayıplar hem de kültürel ve toplumsal değerlerimizdeki büyük kayıplar. Yaşar Ersoy'un dediği gibi "yaşayan ölüler topluluğuna döndük" bu dönemde . Tepkisiz, boyun eğen, kabullenen bir toplum...

Fikret Demirağ Kıbrıs Türk şiirinde çok önemli bir yere sahiptir. Türkçeyi çok iyi kullanıp kendi kültürel değerleri ile zenginleştiren yeri doldurulamayacak bir şair. Şiirlerini defalarca okuduğum her defasında da daha çok keyif aldığım, çok şey öğrendiğim şairdir. Fikret Demirağ'ın şiirlerini okurken tutkuyu, aşkı, özlemi, acıyı içinizde hissedersiniz. Yaşar Ersoy ise "Hüzün Ana ve Çocukları" oyunuyla Fikret Demirağ'ın dizelerini yüreğimize ve hafızamıza kazıdı adeta. Bu oyunla unuttuğumuz tarihimizi, toprak anamızın ve içinde yaşayan bizlerin yaşadıklarını hatırlamış olduk bir kez daha.

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

Sevgili Fikret Demirağ "Bir karşı şiir gerek bize, sarsıcı, silkeleyici bir karşı şiir" demişti yıllar evvel. Onu duyan Yaşar Ersoy da karşı bir tiyatro yaptı en sarsıcısından, en silkeleyicisinden. Bu sözü ile Fikret Demirağ hepimizi eyleme, harekete geçmeye çağırıyordu aslında. Sahne dekoruna kırık aynaları yerleştiren Yaşar Ersoy'un amacı da buydu. "Daha ne duruyorsun yüzleş kendinle, harekete geç, Ana toprağın yok olmadan, sen de karşı, sarsıcı ve silkeleyici bir şey yap!" diyordu bize. Bana göre tam da zamanında yapılmış bir oyundu. Silkelenip kendimize gelmemiz, din, dil, ırk ayrımı yapmadan Ana toprağımız Kıbrıs'ta yaşamayı seçen herkesin tek yürek olarak, bireysel çıkarlarımızı bir kenara bırakıp toprak anamız Kıbrıs için, çocuklarımızın geleceği için ve sınırları olmayan güzel bir ülke için, itekleyici bir güç gibiydi "Hüzün Ana ve çocukları" oyunu.

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyunu dört değerli sanatçının eş zamanlı buluşması ve 50. Sanat yılları anısına yapılmış bir oyundur. Yaşar Ersoy, Erol Refikoğlu, Işın Cem ve Osman Alkaş. Bu dört sanatçının aynı dönemlerde doğması, aynı zamanlarda adada olması ve yollarının kesişmesi ne büyük şans. Bir araya gelmeseler bugün LBT olmazdı. Bizler de bunca güzel oyunu izleyemezdik. Bunca genç, bunca oyuncu bu okulda eğitilemez, bunca sanatçı sanatını görünür kılamazdı. İyi ki varsınız. İyi ki bu yolu seçtiniz. Sizleri saygı ile selamlarım....

"Hüzün Ana ve Çocukları" oyununu izleyemeyenlere duyurulur; Oyun bu yıl Kıbrıs'ta Tiyatro festivalinde tekrar oynanacaktır...

19 Mayıs 2019

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

İbrahim Altıok *(Dramaturg)*

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun HÜZÜN ANA VE ÇOCUKLARI*'na dair.... Bir toplumun tarihini anlamak o toplumun tarihinde yatan çelişkileri anlamaktan geçer. Çelişkiler tarihin içindeki karanlık sayfaları oluştursa da tarihe asıl ışık tutacak olan onlardır. Bu karanlık sayfaları okunabilir kılan sanata ve ortaya çıkardığı karşı- tarihle yaman çelişkileri su yüzüne çıkaran sanatçılara çok şey borçluyuz. Brecht'in şiirindeki dizeler tarihe nereden bakmamız gerektiğine can alıcı bir örnektir. " Yedi kapılı Teb şehrini kuran kim?*

Kitaplar yalnız kralların adını yazar. Yoksa kayaları taşıyan krallar mı? (...) Yüce Roma'da zafer anıtı ne kadar çok! Kimlerdir acaba bu anıtları dikenler? (...) Kitapların her sayfasında bir zafer yazılı. Ama pişiren kim zafer aşını? (...) Her adımda fırt demiş fırlamış bir büyük adam. ama ödeyen kimler harcanan paraları? (...) " Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nda izlediğim Hüzün Ana ve Çocukları şiir diliyle bir karşı- tarih yazıyor. Karanlık sayfaları tarih kitabından ayırıp okunabilir, görülebilir ve anlaşılır şekilde yeniden elimize tutuştutruyor. İşte bunun için şiire, tiyatroya, müziğe kısaca sanata ihtiyacımız olduğunu bize yeniden hatırlatıyor. En önemlisi bir toprağın, bir halkın ve onların gerçek tarihinin yalnızca tarihçilerin, siyasetçilerin kaleminden okunamayacağını kanıtlıyor. Kıbrıs tarihini tiyatronun bilindik kalıplarından uzak bir karşı- tiyatro diline dönüştüren Yaşar Ersoy'u ve tüm sanatçı dostlarımı tarihimize yaptıkları bu etkili dokunuş için yürekten kutlarım.

21 Mayıs 2019

Tiyatro Ömrümün 50 Yılı ve Eş Zamanlı Buluşma

Yaşar Ersoy

Her şeye karşın, göze alınan, bedeli ödenen sevda ve kavga serüvendir, tiyatro ömrümün 50. yılı. Sanatın uzun yolunda, sonsuz bir "*ateşli sabır*", azim, inanç, mücadele gerektiren o uzun yolda, "*umut en son ölür*" diyerek yürümektir... O uzun yolda 100'ü aşkın oyun, 7 kitap, belgesel film, tiyatro festivali, tiyatronun kurumsallaşması için mücadele, tiyatro tarihimizin gün ışığına çıkartılması için, araştırma ve kitap olarak yayımlamak, genç insanlara yönelik tiyatro eğitimi vermek ve tiyatro okullarına öğrenci yetiştirmektir... Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun özerk bir yapıya ve çağdaş, donanımlı bir binaya kavuşması için deli gibi uğraşmaktır... Soruşturma, yasaklama, tehdit, işten atılma ve yeni tiyatro kurmaktır... Bütün rezilliklere, kötülüklere karşı insan kalmakta direnmektir... Sendikal mücadele vermek, dernek kurmak, demokrasi ve barış kültürünün yaratılmasına katkı koymak, iki toplum arasında tiyatro vasıtasıyla duvarları aşarak barış köprüsünü kurmaktır... Kültür-Sanat gazeteciliğidir, sayısız radyo - tv programıdır... Ve toplum, tiyatronun yalnız bir "*gösteri*" ve "*eğlence*" sanatı olmadığı; tiyatronun sürekli yaşamı sorgulayan, dün, bugün ve yarınla hesaplaşmayı hiç elden bırakmayan, sonsuz bir kültür birikimi sağlayan "*halk ve demokrasi okulu*" olduğunu anlatmaktır ve bu anlayışı sanatın etik ve estetik değerleriyle yerleştirmek amacıyla bıkmadan, sevgiyle çalışmaktır, tiyatro ömrümün 50 yılı.

Başa dönersem, İngiliz sömürge döneminde doğdum. İlkokula "*God Save The Queen*" marşını söyleyerek başladım. Ortaokulu Kıbrıs Cumhuriyeti yıllarında okurken, iki toplum "*Türktü*" "*Rumdu*" diyerek birbirini öldürmeye başladı. Lise yıllarında zorunlu mücahit olup, ekmek tutmadan silah tuttu ellerim... Tabii ki, benim gibi benim yaşımdaki liseli gençlerin elleri de... Ve işte o yıllarda 1968-1969 sezonunda tanıştım tiyatroyla ve sevdim. Bu sevgi bir tutkuya dönüştü. Önce okulda ve aynı sezon Yücel Köseoğlu'nun teş-

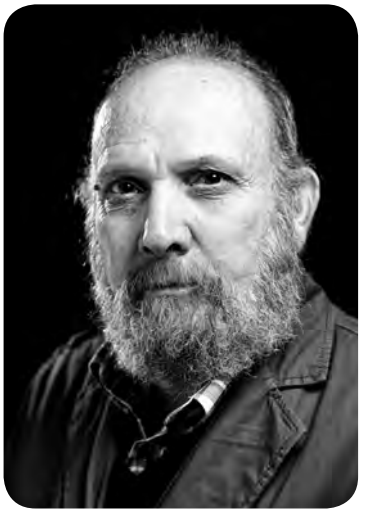

vikiyle "*Sahne Limasol*" da, bir yıl sonra da mücahit arkadaşlarımla birlikte Limasol Sancağı'na bağlı olarak kurduğumuz "*Limasol Mücahit Tiyatrosu*"nda devam etti, bu tutkuyla sevgi. O yıllarda Sahne Limasol'da ve Mücahit Tiyatrosu'nda peş peşe oyunlar oynadık: "*Hababam Sınıfı*", "*72. Koğuş*", "*Çürük Elma*", "*Duvarların ötesi*", "*Bu Destan Bizimdir*" gibi oyunlarda oynadım. Tiyatroya karşı tutkum daha da büyüdü. Ardından Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü... İşte bu noktada 50 yıllık tiyatro ömrümün, 45 yılını omuz omuza, gönül gönüle, ideal amaç birliğiyle yürüdüğüm Osman Alkaş'la hayat çizgimiz kesişti. Ve artık Osman'la birlikte yaşanacak 45 yıllık bir tiyatro ömrümüz vardı önümüzde... Daha da olması dileğiyle.

Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi'nde "*Eş Zamanlı Buluşma*" olarak nitelendirdiğim, başta Fatma Azgın olmak üzere birçok gazetecinin "*Kare As*" diye adlandırdığı dörtlünün diğer ikisi; Erol Refikoğlu ve Işın Cem o yıllarda K.T Devlet Tiyatrosu'nun kötü yönetimiyle cebelleşiyorlardı.

Lise yıllarında, yoksul-zengin, ezen-ezilen, sömüren-sömürülen arasındaki sınıfsal çelişkinin farkındalığının kafamda filizlenmesi ve bu amaçla tiyatro yapmaya çalışmam, konservatuvar yıllarında net bir bilince dönüştü. 1968 kuşağının özgürlükçü, eşitlikçi, barışçıl, anti-faşist, antiemperyalist tam bağımsızlık anlayışı bir yandan toplumcu düşüncemi mayalandırırken,

bir yandan da sanat anlayışımı toplumcu gerçekçi-politik bir çizgide biçimlendirdi. Bu dönemden itibaren tam anlamıyla toplumcu gerçekçi sanat anlayışıyla tiyatro yapmaya çalıştım.
Toplumun ve hayatın içinde pozisyon alan, toplumsal dayanışma içine giren ya da daha geniş anlamda demokrasi ve barış kültürüne katkıda bulunan bir tiyatroyu seyirci ile buluşturmak ve toplumsal ilerlemeye hizmet etmek temel amacım oldu. Toplumcu sanat anlayışı diyorsam, bu sanatta biçime önem vermemek anlamına gelmez. Tersine özgün yaratıcılıkları da aramak yeni deneyimler yapmak, zorunluluğu vardır. Bu düşünceden hareketle çeşitli biçim ve biçemlerde oyunlar sahneledim. Ülkemiz tiyatrosunda denenmemiş, yapılmamış yeni anlayışlarla seyircimizi buluşturmaya çalıştım. Bunu da bir koşulla yaptım: Sahnelenecek her oyunu, toplumsal, tarihsel ve evrensel bağlam içinde yorumlayarak sahnelemek. Sanatta önemli olan "*Öz-Biçim*" ilişkisini çözebilmek ve yaptığımız, söylediğimiz her işte estetik ortalamanın üstüne çıkmayı becermek. Bu koşullarla tiyatro yapmaya çalıştım.

1975 yılında "*Eş Zamanlı Buluşma*" tamamlandı. Ben ve Osman konservatuvarı bitirerek "*Sakıncalı Sözleşmeli*" olarak K.T Devlet Tiyatrosu'nda çalışmaya başladık. Bu kez kötü yönetime karşı dördümüz birlikte (*Yaşar-Osman-Erol-Işın*) sanatsal ve demokratik bir mücadele başlattık. Hakkımızda gecikmeden soruşturmalar açıldı, tehditler yapıldı. Nihayetinde dördümüz, Lefkoşa Belediyesi'nin 1980'de düzenlediği "*Lefkoşa Kültür Sanat Şenliği*"nde **"Vatandaş Oyunu"**nu, ilk kez Brechtyen bir anlayışla oynayarak statükonun sanatsal, toplumsal ve siyasal sınırlarını ihlal ettiğimiz için "*Vatan Haini*" suçlamasıyla işten atıldık. Ve böylece "*Eş Zamanlı Buluşma*" Belediye Başkanı Mustafa Akıncı ile tamamlanınca, 50 yıllık tiyatro ömrümün en güzel ve verimli 38 yılının yaşanacağı Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nu (*LBT*) kurduk. Bu 38 yıl içinde sayısız başarılı oyunlara imza atarken gerçekleştirdiğimiz birçok ilk ve yeni oyunlarda tiyatro tarihimizdeki yerini alır. Bu, "*Eş Zamanlı Buluşma*" ile her geçen günde daha güçlenen sanat ve insan dostluğumuz ve seyircimizin bizimle bütünleşmesi, sanatın uzun yolunda bizi hep 100 metre bayrak koşucusu yaptı. Bu uzun sanat

koşusunda durmaksızın üretirken, düne saygılı geleceği de gençlere olanak yaratarak inşaa ederek LBT'yi kurumsallaştırdık... Ve genç meslektaşlarımıza devrettik. Bu yazdıklarım bir dönemi milleştirmek değildir, yaşanan gerçeklerdir. Bu gerçekler, hakkımızda ve yaptıklarımızla ilgili yazılan 500 civarında makalede belgelenmektedir. Öyle ki, sanatın uzun yolunda, üstlendiğimiz misyonu belgelemektedir... Hayatın gerçeğinde onaylanmış, yaratıcılıkla, emekle yoğrulmuş, yadsınamaz, inkâr edilemez bir biçimde.

Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi'nde farklı yerlerden yola çıkıp "*Eş Zamanlı Buluşmayla*" uzun sanat yolunu yürüyerek ulaştığımız tiyatro ömrümüzün 50'nci yılında, **"Hüzün Ana ve Çocukları"** oyununda son bir kez buluşmak istememize rağmen ne yazık ki buluşamadık. Işın, heyecanla hazırlanmasına rağmen, sağlık sorunları nedeniyle oyunda yer alamadı. Buna hepimiz çok üzüldük. Osman ise kendi deyişiyle "*ben de çorbaya tuz atmak isterdim de 'sosyalleşemeyen toplumun asosyal şartları gereği' İstanbul'dan Lefkoşa'ya tuz serpemedim...*" Olsun be Osman, kalbin bizimle ve LBT sahnesiyle ya...

Ülke tiyatrosunun bir dönemine imza atan, onlarca oyunda birlikte olan bu dörtlünün "*Eş Zamanlı Buluşma*" serüveninin perdeleri de böylece kapanırken, sesimiz o boş kubbede, bir hoş seda olarak kalsın... Oynadığımız oyunlar eski broşürlerde, gazete sayfalarında solan birer hayal olarak...

50 Yılın Son Bir Nefesi, Son Bir Kurşunu

Erol Refikoğlu

HYahu az kalsın bana madalya bile veriyorlardı. Ben kahraman değilim ki, kimseyi de öldürmedim umarım. Neyse herkes gibi ben de dağlara çıktım mücahit olarak. Ada Tepe, Doğru Yol, Koçero Tepeleri, Harman Bölgesi... 5-6 yıl gençliğimi tükettim... 19 yaşımdan 29 yaşıma kadar. Ne bir Rum evi aldım, ne de bir Rum arsası. Ama mükafat olarak 5-6 yılın sonunda bir hafta hapis yattım, firardan dolayı.

Ardından tam benlik bir işe başlamıştım, tiyatroya. Neyse "*geç bunları anam babam*" Tiyatroya başladım... Yani yeni bir kavgaya...

Ama onların *(yani tiyatrodakilerin)* kavgası ile benim kavgam çok farklı idi. Onlardan çok sonra tiyatroya başladım ama tiyatronun ne amaçla yapılması gerektiğini onlardan çok farklı bildim.

Neyse acı dolu bir mücahitlik hayatından sonra, acı ve tartışma dolu bir tiyatro hayatı... Hem de 10 yıl... Hımbıl, beceriksiz, dünyasız yöneticiler. Amiral battı, Mikado oyunu ile zaman geçiren oyuncular. Ara sıra ise hamasi, kan revan milli oyunlarla geçti koca 10 yıl...

Derken Yaşar, daha sonra da Osman konservatuvarı bitirerek geldiler. Önceleri Devlet Tiyatrosu'ndaki o sünepe hayatın içine onları da çekmeye çalıştı tiyatro yönetimi. Ancak Yaşar, Osman, Ben ve Işın aynı amaç için birbirimize destek olduk ve Devlet Tiyatrosu'nun içinde bir ekip oluşturduk. Bunun üzerine yönetim tarafından hakkımızda soruşturmalar, kovuşturmalar, engellemeler filan... Ama biz daha da birbirimize sarıldık...

Yaşar arkadaşım bu dönemleri çok yazdı o her biri kerpiç, tuğla kalınlığındaki kitaplarında, ilgilenirseniz alın okuyun.

Çağdaş Sanatçılar Derneği (*Çağ - Der*) adına, Lefkoşa Belediyesi'nin düzenlediği "*Lefkoşa Kültür - Sanat Şenliği*"nde oynadığımız (Yaşar-Osman-Erol-Işın) **"Vatandaş Oyunu"** Devlet Tiyatrosu'ndaki ömrümüzün sonu oldu. Ve Mustafa Akıncı'nın demokrat ve sanat sever desteğiyle Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nu kurduk.

İşte bizim diyebileceğimiz, istediğimiz tiyatroyu, düşlediğimiz tiyatroya kavuştuk. Seyircimiz bizi, biz seyircimizi kucakladık...

Oyunlar, oyunlar... yıllar, yıllar... yeni genç oyuncular... çocuklarımız... sevinçler, alkışlar, hüzünler, vefasızlıklar, dostluklar... Ne çabuk geçti yıllar.

1968-69 tiyatro sezonundan 2019'a tam 50 yıl. Bir de baktık ki yaşlanmışız. Daha doğrusu bize yaşlandığımızı söylediler. Tamam dedik kabul ettik de, izin verin 50. yılımızda Fikret dostumuzla buluşup bu ülkeye dair bir oyun daha yapalım... Son bir nefes, son bir kurşun...

Yarım Asır Kadın Olarak Tiyatro Yapmak

Işın Cem

Yıl, 1969; haziran, temmuz, ağustos oldukça hareketli yeni bir dönem. Tiyatroyla ilgili yeniliklere kucak açtığım, kazanmak için çok çalıştığım bir dönem. Kurs bitti, şimdi sınav zamanı ve tek kadın oyuncu olarak sınavı kazandım. İki de erkek oyuncu; Erol ve Erdil. Şimdiki adı K.T Devlet Tiyatroları olan, o dönemdeki "*İlk Sahne*"ye oyuncu olarak alındık. O yıllarda kadın oyuncu olmak sahneye çıkmak zordu, ayıp sayılıyordu. Ancak ben severek ve cesaretle sahneye çıktım.

Sonrasında sayımız arttı. Konservatuvarın ardından gelen Yaşar ve Osman arkadaşlarla beraber oyunlarda oynadık. Avangart, deneysel, toplumsal, siyasal ve sosyal eleştirilere yer veren oyunlar oynamaya başlayınca idareyle ters düştük. Yaz döneminde **"Vatandaş Oyunu"**nu çalıştık ve prömiyeri büyük bir sinemada "Misirlizade"de yaptık. Elimde bir tef, zurna sesi çıkaran Erol, sağımda Yaşar, en başta da Osman, davulla gelin havasını çalarak ve hep birlikte oynayarak sahneye girdik. O anda seyirciden müthiş bir alkış koptu. Bu olağanüstü bir moraldi hepimiz için. Oyun sürekli alkışlarla kesiliyordu. Oyun sonunda uzun süre alkışlandık. Oyun büyük bir yankı yaptı. Seyircinin beğenisi, bize devam etmemiz gerektiğini söylüyordu. İki arkadaşı (*Yaşar ve Osman*) vatan hainliği suçlamasıyla işten çıkarmış olsalar da, Bakanlık mensuplarının aynı gayeyle peşimizde olmasına rağmen bu bizi asla yıldırmadı.

Sn. Mustafa Akıncı'nın Lefkoşa Belediyesi bünyesinde tiyatroyu kurmasıyla, 1980'de Lefkoşa Belediye Tiyatrosu bünyesinde göreve başladık. Bugün bazı kişilerce vefasızca inkar edilmeye çalışılsak da, seyircimizin hala daha selamını almak unutulmadığımızın göstergesidir.

Oyunlarımızın, turnelerimizin ardı arkası kesilmedi. İnsanlar her yerde Belediye Tiyatrosu'nu ve bizleri tanıdı, sevdi, kabullendi. Çünkü oyunlarımız onlara hitap ediyordu, beğenilerini kazanıyordu. Acısı tatlısıyla, sıkıntısı güzellikleriyle, hala daha hatırlanan oyunlara emek verdik, seyircimiz

de biz de çok mutlu olduk. Yıllar yılları kovaladı, zaman nasıl geçtiğini bilemedik.

Yarım asır, dile kolay tam 50 yıl. Nasıl geçti birdenbire, ancak yaşarken anlayabilir insan.

Şimdilerde Yaşar arkadaşım, Sevgili Fikret Demirağ hocanın şiirlerinden oyunlaştırdığı "*Hüzün Ana ve Çocukları*" oyununda benim de oynamamı istedi, ne yazık ki rahatsızlığımdan dolayı istemeye istemeye vazgeçmek zorunda kaldım. Kafam, yüreğim, gönlüm onlarla. Mükemmel bir oyun olacağından eminim. Şiirleriyle nasıl "*Fikret Demirağ*" ölümsüzse; bu oyun da oyunlaştıranı ve oynayanlarıyla hep hatırlanacaktır.

Tarihimize ve coğrafyamıza dair bir oyun, hayırlı uğurlu, üstün başarılarla dolu olsun.

Sizleri çok seviyorum, yüreklerinizden öpüyorum...

Buluşma

Osman Alkaş

"*Erol Refikoğlu.. (dediler) gelecek bugün genel provada makyajınızı yapacak*" "*Provayı da izleyecek...*"

Bir heyecan yaptık sorma giyindik kuşandık, bekliyoruz geldi... O zamanki eşi Işın Cem ile. Oturduk *(mırıldana mırıldana)* makyajlarımızı yaptı. "*Şimdi ben bu çizgiyi çekiyorum ya alnına bu yaş çizgisidir. Sende zaten var -kudretten- ama ben biraz daha belirginleştirecem.. Şu gölge göz altına..*" Ve hemen uyararak "*Oynarken dikkat et terini silecem derken bulaştırma.. Hahaha*" O meşhur dikiş makinasını kıskandıran kahkahası.. O günkü eter, pudra, pat kokusu hala burnumda bir de o içten, samimi, karşısındaki ile dalga geçmeyen, kırmayan, kendi haliyle eğlenen kahkaha..

Bende yaş 16-17 okulun yılsonu müsameresi ama neredeyse profesyonel 3-4 temsil yapıyoruz. Her gece koca lise salonu dolup taşar. Sadece bilet yok. "*Facebooklar, instagramlar, whatsapplar kırıldı*" der şimdiki sosyal medyacılar, youtuberlar.

O gün bugündür sahne buldum mu çıkarım. Şiir yarışması mı var Gençlik Gücü Spor Klübünde.. Çek hafızandaki uygun bir şiiri katıl yarışmaya. Çağlayan'da konser mi var? Mücahitler gazinosunda Becerikli "*Ahmet*" lerin konseri mi var? Koş konser öncesi "*Alekko-caher*" temsilini izlemeye... Sanki her haftasonu radyo başına toplanıp yeni bölümlerini dinlememişsin gibi..

Okul bitince ne olacaksın diye soranlara "*tiyatrocu olacam*" kesin yanıtını verir ve eklerdim "*Kemal Tunç gibi olacam..*" yıllar sonra Kemal abime söyledim de "*Uuu.. E sen yannlış söyledin be guzzum.. Kemal Tunç'u geçecem deyceğdin..*" dedi koca yürekli abim. Sonra "*Seninle kaderlerimiz da benzer, gel sen benim tiyatrodaki oğlum ol.....*" dedi. Yücel de mavi gözlerini doldurarak sıcacık gülümsedi.. Ben iki babamı da kendimde taşıyorum şimdi biyolojik ve ruhi.. Gerisi hikaye. Okul, kışla, ev, yer, yeme-içme, deme duyma..

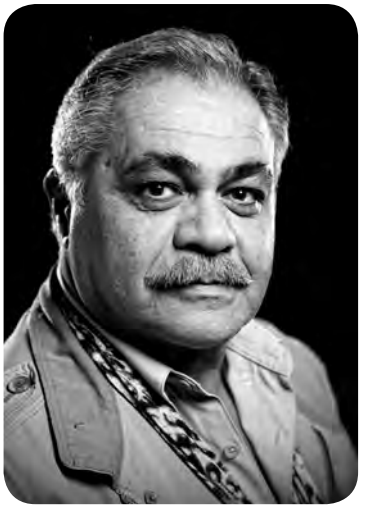

LTL'de "*Okullar arası şiir yarışması*" diğer okullar gibi Leymos'un 19 Mayıs Lisesi de tam kadro salonda. 13 okulun şiir okuyucuları sırayla şiirlerini okuyor. Son güne kadar LTL'nin en iddialı şiir okuyucusu Osman Fehmi kalbi kırık, morali bozuk ve öfkeyle izliyor yarışmayı, LTL grubunun en ön sırasından.. "*Şiirin aşırı sosyal.. Başka şiir verelim onu oku*" derler. Ben: "*A a.. Yarışmaya bu şiirle katılırsam katılırım*" diyorum ve okul yönetimi kararıyla okuyucu yarışmacılığım alınıp başka bir arkadaşa milli bir şiir okutuluyor. Ya benim istediğim "*Kravatlı gömlekliler ayıran seni onlardan*" diye başlayan "*Ezilen adam*"ı okurum, kendimi ve duygularımı içimden geldiği gibi ama Hıfzı Özdemir'in şiiri ile ifade ederim ya da... Ederim. Ettirmediler ama Leymosumlu öğrenci Yaşar'a ettirdiler. Çıktı, çatır çatır "*Anayasso...*" diye haykırdı. Haksızlığa bak!... Üstelik de yarışma birincisi oldu ama çok sürmedi birincilik elinden alındı! Bir yaygaradır koptu. Onca farklı okul öğrencileri, müfettişler, jüri ve en önemlisi radyoları başında canlı yayını dinleyenler huzurunda... Ayrıca hakkında soruşturma da açtılar. Üstelik tesadüfe bak! Onun da şiiri "*sosyal*", gerekçe bu. Bırakın işte gençler kendilerini, toplumlarını, dertlerini kendilerince ifade etsinler... Yok! Olmaz! Uygun değil!... Gel Yaşar'ım sen de benim tarafa...İşte o günden başlayarak hayat yolunu birlikte dostça yürüdük, Leymosunlu Yaşar'la...

Konservatuvar'da Yaşarla beraber okuduk, devlet tiyatrosunda beraber çalıştık... Gene ve hala bu gençlere kulak veren, şans tanıyan yok! Beni, in-

sanımı, toplumumu, benim insanımın mutluluğunu-mutsuzluğunu anlatan oyun oynanmıyor, yok! "*Bre aman bu toplum bu cemaat bir savaş yaşamış, göçler yaşamış, evsiz yurtsuz, işsiz aşsız kalmış...*" Kimse yazmıyor, çizmiyor, oynamıyor. "*Sosyal içerikli oyun oynamak yasak*".

Akıncı "*sosyal*" başkan... "*Yapın bana bir Sosyal Kültür Sanat Festivali*" diyor çölde vaha oluyor. Biz de suya koşan bedeviler... E tiyatrosuz kültür sanat festivali mi olur? Yemedik içmedik, evimizden taşıdık, cebimizden ödedik... Oynadık bir "*sosyal oyun*". Oyun sosyal olunca Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrosu Müdürlüğü'nden ve dönemin hükümetinden: "*Bunlar vatan haini, tiyatroya uygun değil, atın bunları tiyatrodan*" emri çıktı. Oyunda kimler mi vardı? Yaşar-Erol-Işın-Osman... Eee, durur muyuz... "*Sosyal Tiyatro*" yapmak için hemen Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nu kurduk. Gece gündüz çalıştık... "*Sosyal Oyunlarımızla*" kasaba kasaba, köy köy dolaştık...bir alkış bir alkış... alkışlar bizi kamçılıyordu, biz de engelleri, zorlukları aşarak birlikte yürüyorduk...

Gerisi hikaye...

Aradan yıllar geçti. Saçlarımız, sakallarımız beyazlandı.

"*İnsanoğlu sosyal bir hayvandır*" demişler... Biz o gün bugündür hala sosyaliz... Yaşar az sonra izleyeceğiniz oyunu Fikret Demirağ'ın şiirlerinden oyunlaştırdı, yönetti ve oynuyor da... Erol yanıbaşında, Işın sağlık sorunları nedeniyle projede yer alamadı. Eski günlerin anısına ben de çorbaya tuz atmak isterdim de "*sosyalleşemeyen toplumumun asosyal şartları gereği*" İstanbul'dan Lefkoşa'ya tuz serpemedim... Şimdilik... Kalbim hala o sahnenin bir yerlerinde dolaşıyor... Dinleyin bakın Yaşar'ın inançlı, ilkeli bir lafında, Erol'un insan kahkahasında, Fikret'in dizelerinde, genç oyuncuların bir göz ışıltısında, dekorun bir yerinde, ışığın kırpışmasında, seyirci koltuğunun bir gıcırtısında... Haydi şimdi "*insanı insana insanla anlatan*" dostlarıma kulak verin...

**** 50. yıl yazıları "Hüzün Ana ve Çocukları" oyun broşüründen alınmıştır.***